

**Univerzita Karlova v Praze**  
**Pedagogická fakulta**  
**Katedra dějin a didaktiky dějepisu**

DIPLOMOVÁ PRÁCE



PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ: VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI  
KLADENSKA

PROJECT TEACHING: THE GREATEST PEOPLE OF  
KLADNO

*Bc. Klára Zetková*

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Mikeska Tomáš

Rok: 2013

### **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených zdrojů, a potvrzuji, že přiložená elektronická verze je totožná s odevzdanou verzí tištěnou.

V Kladně, 21. 6. 2013

.....

Bc. Klára Zetková

## **Poděkování**

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu této práce, Mgr. Tomáši Mikeskovi, především za jeho cenné rady a připomínky, zároveň za jeho vstřícnost a trpělivost po celou dobu vedení práce.

### **Anotace a klíčová slova:**

Tato diplomová práce pojednává o projektu, který měl vybraným studentům kladenského gymnázia představit 14 osobností, jež se podílely na proslavení Kladna a blízkého okolí. Práce je rozdělena do dvou částí, do teoretické a praktické. Teoretická část se věnuje problematice významu a přínosu regionální historie a praktická část detailně popisuje průběh a výsledky projektu. Projekt obsahuje 14 osobností kladenské historie, rozvržení jednotlivých hodin věnovaných těmto osobnostem a také medailonky osobností, které zpracovali studenti jako výsledek projektu.

Klíčová slova: projekt, osobnosti Kladenska, regionální historie, dějepisné vyučování

### **Summary and key words**

This diploma thesis deals with the project that should have introduced 14 personalities who made famous the city of Kladno and its surroundings. The project was defined for chosen students from The Grammar School of Kladno. The thesis is divided into two parts, theoretical and practical. The theoretical part relates to the issue of importance and contribution of regional history. Practical part describes in detail process and results of the project. The project contains of 14 personalities from the history of Kladno, the layout of lessons dealing with these personalities and biographies of personalities that were worked out by students as a result of the project.

Key words: project, personality of Kladno, regional history, history teaching

## **OBSAH**

|                                                                                        |           |
|----------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>ÚVOD .....</b>                                                                      | <b>8</b>  |
| <b>1. O VÝZNAMU REGIONÁLNÍ HISTORIE V HODINÁCH DĚJEPISU .....</b>                      | <b>10</b> |
| 1. 1. O REGIONÁLNÍ HISTORII OBECNĚ .....                                               | 10        |
| 1. 1. 1. <i>Vymezení regionu</i> .....                                                 | 10        |
| 1. 1. 2. <i>Vztah regionálních dějin k šířeji pojatým dějinám</i> .....                | 11        |
| 1. 1. 3. <i>Přínos regionálních dějin pro historiografii jako celek</i> .....          | 11        |
| 1. 1. 4. <i>Rozvoj regionálního historického bádání</i> .....                          | 12        |
| 1. 2. MÍSTO REGIONÁLNÍ HISTORIE VE VÝUCE DĚJEPISU .....                                | 13        |
| 1. 2. 1. <i>Dějepis v kurikulu</i> .....                                               | 14        |
| 1. 2. 2. <i>Význam regionální historie pro dějepisné vyučování</i> .....               | 15        |
| 1. 2. 3. <i>Jak pracovat s regionálním historickým materiálem</i> .....                | 16        |
| 1. 3. PŘÍPRAVA UČITELŮ PRO PRÁCI S REGIONÁLNÍM MATERIÁLEM .....                        | 17        |
| <b>2. KONKRÉTNÍ VYUŽÍVÁNÍ REGIONÁLNÍHO HISTORICKÉHO MATERIÁLU .....</b>                | <b>18</b> |
| 2. 1. VYUČOVACÍ POMŮCKY, VÝBĚR METOD A ORGANIZAČNÍCH FOREM .....                       | 18        |
| 2. 1. 1. <i>Vyučovací pomůcky ve výuce dějepisu</i> .....                              | 18        |
| 2. 1. 2. <i>Organizační formy vyučování při využívání regionálního materiálu</i> ..... | 21        |
| 2. 2. MOŽNOSTI Kladenska při využívání regionálního materiálu ve výuce .....           | 25        |
| <b>3. O PROJEKTU .....</b>                                                             | <b>34</b> |
| 3. 1. OBECNÉ POUČENÍ O PROJEKTU .....                                                  | 34        |
| 3. 1. 1. <i>Kritéria výběru osobností</i> .....                                        | 34        |
| 3. 1. 2. <i>Cíle projektu</i> .....                                                    | 35        |
| 3. 1. 3. <i>Místo realizace projektu</i> .....                                         | 36        |
| 3. 2. ZAČLENĚNÍ PROJEKTU DO ŠVP .....                                                  | 36        |
| 3. 2. 1. <i>Charakteristika ŠVP Albatros 2</i> .....                                   | 37        |
| 3. 2. 2. <i>Rozvoj klíčových kompetencí v rámci projektu</i> .....                     | 37        |
| 3. 2. 3. <i>Projekt jako průřezové téma</i> .....                                      | 39        |
| <b>4. HEURISTIKA REGIONÁLNÍHO MATERIÁLU K PROJEKTU .....</b>                           | <b>40</b> |
| 4. 1. LITERATURA K OSOBNOSTEM .....                                                    | 40        |
| 4. 2. ARCHIV .....                                                                     | 43        |
| 4. 3. NAUČNÉ STEZKY .....                                                              | 43        |
| 4. 4. PAMĚTNÍ DESKY A RODNÉ DOMY .....                                                 | 44        |
| 4. 5. DALŠÍ MOŽNOSTI REALIZOVATELNÉ V Kladně .....                                     | 45        |
| <b>5. REALIZACE PROJEKTU .....</b>                                                     | <b>46</b> |
| 5. 1. Kladensští umělci .....                                                          | 49        |
| 5. 2. Podnikatelé .....                                                                | 52        |
| 5. 3. Představitelé veřejného politického života .....                                 | 56        |

|                                                          |            |
|----------------------------------------------------------|------------|
| 5. 4. OSTATNÍ OSOBNOSTI Z Kladenské historie.....        | 57         |
| <b>6. ZHODNOCENÍ A VÝSLEDKY PROJEKTU.....</b>            | <b>68</b>  |
| 6. 1. ZHODNOCENÍ ÚČINNOSTI PROJEKTU.....                 | 68         |
| 6. 2. DALŠÍ VYUŽITÍ PROJEKTU .....                       | 70         |
| 6. 3. PROBLÉMY VYSKYTNUVŠÍ SE V REALIZACI PROJEKTU ..... | 71         |
| 6. 4. MEDAILONKY OSOBNOSTÍ.....                          | 72         |
| 6. 4. 1. Antonín Čermák .....                            | 72         |
| 6. 4. 2. František Klok .....                            | 73         |
| 6. 4. 3. Vojtěch Lanna .....                             | 76         |
| 6. 4. 4. Karel Lažnovský.....                            | 78         |
| 6. 4. 5. Bedřich Machulka .....                          | 79         |
| 6. 4. 6. Zdeněk Miler .....                              | 80         |
| 6. 4. 7. František Pavel .....                           | 83         |
| 6. 4. 8. Antonín Raymond.....                            | 84         |
| 6. 4. 9. Jaroslav Selner.....                            | 87         |
| 6. 4. 10. Ludvika Smrčková .....                         | 88         |
| 6. 4. 11. Václav Suk.....                                | 91         |
| 6. 4. 12. Jan Váňa .....                                 | 93         |
| 6. 4. 13. Jan Vella .....                                | 94         |
| 6. 4. 14. Karl Wittgenstein .....                        | 96         |
| <b>7. ZÁVĚR.....</b>                                     | <b>100</b> |
| <b>8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....</b>                 | <b>102</b> |
| 8. 1. POUŽITÁ LITERATURA K TEORETICKÉ ČÁSTI .....        | 102        |
| 8. 2. POUŽITÁ LITERATURA K PROJEKTU .....                | 102        |
| 8. 3. SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ.....         | 104        |
| <b>9. SEZNAM PŘÍLOH .....</b>                            | <b>106</b> |

## Úvod

Přestože je učivo regionální historie mnohými historiky a didaktiky dějepisu považováno za neoddělitelnou součást dějepisného vyučování a historie jako celku, není mu ve školské praxi věnováno tolik místa. Proto jsem si jako téma své diplomové práce zvolila učivo z oblasti regionální historie, které jsem měla možnost prezentovat na kladenském gymnáziu v rámci dějepisného semináře pro třetí ročník čtyřletého studia a pro sedmý ročník osmiletého studia.

Jako téma projektu jsem stanovila osobnosti Kladenska, které se určitým způsobem podílely na proslavení tohoto regionu – kritérií výběru bylo hned několik, tím nejhlavnějším byl fakt, že vybrané osobnosti by neměly být proslavené v národních dějinách, přestože se mnohdy proslavily za hranicemi regionu, v některých případech i celosvětově. Z tohoto důvodu jsem vypustila například zákolanského rodáka Antonína Zápotockého, o kterém bylo mnoho napsáno a o kterém si studenti můžou získat informace na internetu a také v mnoha publikacích. Volila jsem osobnosti, ke kterým jsou životopisné údaje hůře sehnatelné a co do množství publikací omezené.

Dalším kritériem výběru osobností byla různorodost v oblasti, ve které působily a ve které také Kladno proslavily. Vybrala jsem tedy výtvarníky, představitele veřejného politického života, podnikatele a dále cestovatele, fotbalistu a vojáky.

Zda osobnosti kladenský region proslavily negativně či pozitivně, nehrálo žádnou roli, stejně tak jako fakt, jestli se proslavily za hranicemi naší země či jen v rámci národní historie. Nerozhodoval ani původ osobností, ani to, zda jsou nebo nejsou kladenskými rodáky. Výběr je proto různorodý v oblasti jejich činnosti, v původu a v míře proslavení.

Vybrala jsem tedy tyto osobnosti: Antonín Čermák, František Kloz, Vojtěch Lanna, Karel Lažnovský, Bedřich Machulka, Zdeněk Miler, František Pavel, Antonín Raymond, Jaroslav Selner, Ludvika Smrčková, Václav Suk, Jan Váňa, Jan Vella a Karl Wittgenstein.

Primárním cílem projektu bylo seznámit studenty s více i méně známými osobnostmi kladenské historie. Sekundárním cílem pak u studentů vzbudit zájem o regionální historii a o historii jako takovou.

Výsledkem projektu jsou medailonky osobností, které sepsali studenti dějepisného semináře.

Celá práce má dvě části – část teoretickou a praktickou. Teoretická část obsahuje obecné poučení o regionální historii, jejím významu a přínosu v dějepisném vyučování, na ni navazuje část praktická, tedy realizace projektu, jeho zhodnocení a výsledky.

## **1. O významu regionální historie v hodinách dějepisu**

*„Historická věda při poznávání minulosti lidstva, objasňování historických souvislostí a zákonitostí, odhalování hodnot vytvořených během společenského vývoje zkoumá historický vývoj nejen z hlediska makrostruktury a makroklimatu historických podmínek, ale i jejich mikrostruktury a mikroklimatu, v němž historické procesy probíhají.“<sup>1</sup>* Regionální historie proto tvoří nezbytnou součást celé historiografie.

### **1. 1. O regionální historii obecně**

Na základě prostorově geografického hlediska existují dějiny světové, obecné, národní a regionální. Světové dějiny představují obor, který zkoumá vývoj lidských pospolitostí jako celek od počátku lidské existence až po současnost. Světové dějiny jsou však ve školské praxi ztotožňovány s obecnými dějinami, mezi nimi je však rozdíl. Obecné dějiny na rozdíl od těch světových zkoumají historii v určité geografické oblasti nebo v oblasti s vlastním kulturně-historickým vývojem. Národní dějiny zkoumají historii jednotlivých národů nebo států, jehož jsou jednotlivé národy součástí.

#### *1. 1. 1. Vymezení regionu*

Historický region je chápán jako samostatná část širšího celku a je vymezován prostorovým hlediskem. Regionální dějiny dle Josefa Bartoše zkoumají *„vývoj společenských struktur a pospolitostí na území menším než zaujímá stát či národ, ať již je nazýváme zemí, krajem, oblastí, okresem, až po jednotlivé obce a sídla.“<sup>2</sup>* Existuje vžitá představa, že regionální historie představuje historii územních celků v rámci jednoho státu, regionální historie má však dvojí vymezení. Na jedné straně se skutečně jedná o dějiny územních celků menších než jeden stát, na straně druhé se regionální historií označují také dějiny územních celků větších než jeden stát – například dějiny skandinávských zemí. Souhrnně lze historický region chápat tedy takto: *„Historický region je chápán jako relativně samostatná část širšího historického celku, historicky podmíněný a územně ohraničený společenský teritoriální systém, složený z jednotlivých menších částí a vzájemných vztahů uvnitř i navenek, který se v určitých znacích odlišuje od jiných systémů tohoto druhu, a je tedy vydělitelný a vymežitelný v historii společnosti i v historické vědě.“<sup>3</sup>*

---

<sup>1</sup> SVOBODA, Lubomír. *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu*. Praha: SPN, 1986, s. 3.

<sup>2</sup> Tamtéž, s. 3.

<sup>3</sup> Tamtéž, s. 6.

### 1. 1. 2. Vztah regionálních dějin k šířeji pojatým dějinám

Dle výše zmíněného vymezení druhů dějin je zřejmé, že regionální historie tvoří nedílnou součást historické vědy, tzn., že se ztotožňuje s jejími cíli, stejný je i předmět a metody bádání. Pokud se budeme držet prvního vymezení regionální historie, toho, že regionální historie jsou dějiny územních celků menších než jeden stát, zjistíme, že v tomto pojetí mají regionální dějiny velice úzký vztah s dějinami národními – navzájem na sebe působí. Události týkající se dějin národa působí na dějiny regionu, ale může se stát, že dějiny regionu mohou ovlivnit dějiny národa. Tento vztah byl však v minulosti chápán různě – na jedné straně dějiny regionu byly chápány jen jako souhrn konkrétních teritoriálních příkladů, ilustrací pro dějiny státu, na straně druhé mnozí tvrdili, že „*než dojdeme k syntéze o dějinách národa kterékoliv doby, měli bychom mimo jiné také znát konkrétní průběh dějin pokud možno všech míst a krajů.*“<sup>4</sup> Dle Josefa Bartoše, Jindřicha Schulze a Miloše Trapla takováto chápání vztahu nejsou správná, chápou to jako „*přecenění významu regionálních dějin na jedné straně, ale na druhé straně i podcenění v tom smyslu, že je to jen jakýsi „pramenný a faktografický materiál“ pro skutečně odborné zkoumání dějin.*“<sup>5</sup> Dle nich by dějiny měly mít dvojčediný úkol: stát se součástí historiografie se specializovaným zaměřením a zkoumat daný region pro jeho vlastní poznání a potřeby (Bartoš, Schulz, Trapl, 2000).

### 1. 1. 3. Přínos regionálních dějin pro historiografii jako celek

Bartoš, Schulz a Trapl se dále zabývali také přínosem, jaký může mít regionální historiografie pro dějepisectví jako celek.

Regionální historie může významnou měrou přispět ke zkoumání komplexní historie, tzn., že může přispět ke studiu všech stránek života společnosti a člověka v minulosti. V tomto smyslu pak může regionální historiografie úzce navázat spolupráci s různými vědními obory, jakými jsou například geografie, antropologie, demografie, sociologie apod.

Může také přiblížit málo zpracované oblasti historie, kterými se šířeji pojatá historiografie zabývá jen okrajově. Jedná se například o přírodní prostředí zkoumané

---

<sup>4</sup> *Vztah národních a regionálních dějin: Sborník materiálů ze semináře předsedů sekcí historie konaného v prosinci 1967.* Praha: Česká socialistická akademie, 1969, s. 8.

<sup>5</sup> BARTOŠ, Josef, Jindřich SCHULZ a Miloš TRAPL. Regionální dějiny: Stav, problémy a výhledy. In: *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Fac. Philosophica. Historica 29: Sborník historických prací.* Olomouc: VUP, 2000, s. 22

oblasti, o životní způsob a styl společenství, o problematiku každodenního života a mentality lidí dané společnosti.

Regionální výzkum se také podílí na rozšiřování pramenného a faktografického materiálu na základě využívání archivních fondů místní povahy, na základě průzkumu hmotných pozůstatků, místních kronik, pamětí a jiných pramenů.

Neméně důležitou složkou v celkovém přínosu pro historiografii je i přibližování historie širší veřejnosti. Právě tento přínos je blízký i funkci, kterou by měla regionální historie plnit. Josef Bartoš hovoří o společenské, výukové a výchovné funkci regionálních dějin (Bartoš, 1981). „*V oblasti výchovného působení a citového vztahu může regionální historiografie navázat úzký vztah lidí k prostředí, ve kterém žijí a pracují, na jejich zájem o okolí a jeho minulost, i na aktivitu, kterou projevují při jeho rozvoji.*“<sup>6</sup> V rámci studia místních dějin při plnění této funkce vystupuje do popředí úloha tzv. historiků amatérů, kteří publikují výsledky své zájmové činnosti v oblasti studia místních dějin. Dle Bartoše úloha historiků amatérů bývá někdy značně problematická po odborné stránce, ale je třeba jejich práci podporovat a správně usměrňovat a využívat (Bartoš, 1981).

#### 1.1.4. Rozvoj regionálního historického bádání

Regionálnímu historickému bádání nebyla věnována přílišná pozornost, toto bádání bylo spíše okrajovou záležitostí. Jedním z prvních, kdo se pokusil regionální historii začlenit do koncepce výuky dějepisu, byli Ladislav Horák a Eduard Štorch – tím, že kladli důraz na regionální historii, uváděli do praxe jednu z didaktických zásad – od blízkého k vzdálenému. Reformní pokusy nějakého zásadního rázu byly utnuty vypuknutím první světové války, vznik Československa však pro tuto oblast neznamenal nic převratného. Kvantitativní a kvalitativní rozmach v oblasti rozvoje regionálního bádání byl zaznamenán v Československu po roce 1945. Mnozí historici v tomto období navazovali na tendenci v době nacistické okupace, kdy lidé projevovali zájem o dějiny vlasti. Mnozí historikové se pak tuto vlastivědnou práci snažili zvědečtit. Tyto snahy byly spíše výjimečné, neboť nastupující marxistická historiografie se soustřeďovala na jiné problémy, proto snahy zvědečtit regionální historické bádání nebyly moc podporovány. Zájem o historii menších územních celků se začal projevovat až od poloviny padesátých let, kdy „*téměř zcela nově se začaly zkoumat i dějiny průmyslových podniků a závodů.*“<sup>7</sup> Kvalita prací však nebyla

---

<sup>6</sup> BARTOŠ, Josef. *Metodické otázky regionálních dějin*. Praha: SPN, 1981, s. 18.

<sup>7</sup> Tamtéž, s. 6.

jednotná a existovalo jen málo kvalifikovaným ústavů s kvalifikovanými pracovníky pro výzkum regionální historiografie, proto byla tato oblast dějepiscův podceňována. V polovině 60. let 20. století probíhaly mnohé diskuze, které dokumentovaly nejenom nedostatečnou úroveň československé historiografické práce, ale i špatnou úroveň regionálního zkoumání. Přestože diskuze odsoudily popisnost pozitivismu, nepostřehly, že podobným problémem, tedy problémem regionálního výzkumu, se začínají zabývat i jiné vědní obory. Tyto diskuze, probíhající v minulých letech, nepřinesly nic radikálního k zvýšení prestiže tohoto vědního oboru, navíc byly zatížené ideologií minulého režimu.

*„Přínosem regionálních dějin posledních let je to, že jsou zpracovávána témata, která byla dříve „tabu“, resp. byla opomíjena a zkreslována, ideologicky deformována.“<sup>8</sup>*

Z tohoto pohledu se současná produkce regionální historie může jevit jako obrovský přínos neideologizovanému pojetí dějin, nutno ovšem zdůraznit, že trend ve vydávání děl různé kvality revoluce neodstranila. Na jedné straně vznikala díla nezpochybnitelné kvality, ta ovšem vycházela z dlouhodobých projektů – například Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku atd. Objevují se také díla k jednotlivým okresům postihující však nejen historii celku, ale především celkovou charakteristiku daného regionu. Jsou vydávány i publikace o místních dějinách – o dějinách měst, obcí, ale i různých organizací (podniky, školy atd.). Zejména na této úrovni vycházejí díla nevalné kvality. Regionální historiografii nečiní problém publikace postrádající profesionalitu v oblasti historického bádání, naopak problém regionální historii dělají práce, které jsou zpracovány dle zásad historického řemesla, ale které jsou zpracovány příliš schematicky a které jsou spíše chronologicko-tematickým přehledem základní faktografie. Pouhá faktografičnost nevede k proniknutí do podstaty věci, nepostihuje vnitřní život regionu, mentalitu i smýšlení společenství a každodennost obce. Podobná díla si tak nezískávají čtenáře a veškerá práce historika je pak zbytečná (Bartoš, Schulz, Trapl, 2000).

## **1. 2. Místo regionální historie ve výuce dějepisu**

Přestože problematice významu a uplatňování regionálních prvků ve výuce dějepisu byl a je věnován dostatek prostoru, vzdělávací kurikulum s touto oblastí dějepisné

---

<sup>8</sup> BARTOŠ, Josef, Jindřich SCHULZ a Miloš TRAPL. Regionální dějiny: Stav, problémy a výhledy. In: *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Fac. Philosophica. Historica* 29: *Sborník historických prací*. Olomouc: VUP, 2000, s. 22

výuky začalo počítat teprve nedávno a to i přes to, že z didaktického hlediska je regionální historie s didaktickými zásadami v souladu. Spojuje totiž v sobě princip názornosti, přístupnosti a aktivity – učivo žákům přibližuje od konkrétního k abstraktnímu, od blízkého ke vzdálenému a od známého k neznámému. Nutí žáky pozorovat, poznávat a porovnávat (Mejstřík, 1964).

### 1. 2. 1. Dějepis v kurikulu

V roce 2004 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky schválilo nový systém kurikulárních dokumentů ve vzdělávací politice ČR. Nejvyšší úroveň vzdělávání stanovuje Rámcový vzdělávací program pro všechny stupně vzdělávání. V RVP ZV je obsah vzdělávání rozdělen do devíti celků, přičemž dějepis je začleněn do celku Člověk a jeho svět na prvním stupni a Člověk a společnost na stupni druhém.

Oblast Člověk a jeho svět se dále rozděluje na pět celků, z nichž pro regionální historii má význam celek Místo, kde žijeme. RVP ZV v této oblasti stanovuje toto: „*V tematickém okruhu „Místo, kde žijeme“ se žáci učí poznávat své nejbližší okolí, orientovat se v něm a cítit se v něm bezpečně. Postupně poznávají nejbližší okolí místa bydliště a školy a dále své znalosti rozšiřují o důležitá místa v obci, regionu, zemi.*“<sup>9</sup> Dalším významným celkem v této oblasti je celek Lidé a čas: „*V tematickém okruhu se vychází od nejznámějších událostí v rodině, obci a regionu a postupuje se k nejdůležitějším okamžikům v historii naší země. Podstatou tematického okruhu je vyvolat u žáků zájem o minulost, o kulturní bohatství regionu i celé země. Proto je důležité, aby žáci mohli samostatně vyhledávat, získávat a zkoumat informace z dostupných zdrojů, především pak od členů své rodiny i od lidí v nejbližším okolí, aby mohli společně navštěvovat památky, sbírky regionálních i specializovaných muzeí, veřejnou knihovnu atd.*“<sup>10</sup>

Na druhém stupni v oblasti Člověk a společnost je realizován předmět dějepis. V rámci tohoto předmětu je na regionální historii kladen důraz podstatně menší než na prvním stupni: „*Vzdělávací obor dějepis přináší základní poznatky o konání člověka v minulosti. Jeho hlavním posláním je kultivace historického vědomí jedince a uchování kontinuity historické paměti, především ve smyslu předávání historické zkušenosti. Důležité*

<sup>9</sup> Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s. 37. [cit. 2013-05-08]. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>

<sup>10</sup> Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s. 38. [cit. 2013-05-08]. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>

*je zejména poznávání dějů, skutků a jevů, které zásadním způsobem ovlivnily vývoj společnosti a promítly se do obrazu naší současnosti. (...) Obecné historické problémy jsou konkretizovány prostřednictvím zařazování dějin regionu i dějin místních.*<sup>11</sup>

Přestože tyto dokumenty nové vzdělávací politiky obsahují zmínku o regionální historii, věnovaná pozornost této problematice není dostatečná, ačkoliv postavení regionální historie v dějepisném vyučování by mělo mít nezastupitelné místo.

### *1. 2. 2. Význam regionální historie pro dějepisné vyučování*

Stanislav Julínek ve své knize „Základy oborové didaktiky dějepisu“ regionální historii přisoudil tři cíle – cíl výchovný, didaktický a badatelský. Výchovný cíl sleduje posílit u žáka citový vztah k prostředí, ale i upevnit v něm etické kvality a historické vědomí. Z didaktického hlediska regionální historie učí žáky pracovat od blízkého k vzdálenému, od části k celku atd. a zároveň žáky seznamuje s prací historika (bádání, prezentace výsledků...). Stanislav Julínek ale nebyl prvním, kdo cíle definoval, významem se zabývala celá řada historiků před ním. Významem zařazení této součásti historiografie do výuky dějepisu se zabýval i Lubomír Svoboda. Dle něj, přestože jsou poznatky z regionální historie součástí obsahu dějepisného vyučování, netvoří základ tohoto obsahu, poznávání regionálních dějin je jen pomocníkem při osvojování si obecných historických dějů. *„Proto seznamování žáků s regionálními dějinami umožňuje efektivněji a produktivněji dosáhnout výchovně vzdělávacího cíle dějepisného vyučování.*<sup>12</sup> Tento význam definoval Svoboda jako zkvalitnění historických dovedností, vedle toho dále upřesnil i další významy regionální historie: rozvíjení historických schopností a dovedností, podněcování k historickému myšlení a dosažení historického porozumění (Svoboda, 1986).

Tím, že si žák/student osvojí nějakou historickou vědomost, vytváří se mu základ pro historickou dovednost a schopnost – rozvoj těchto dovedností umožňuje i používání regionální historie. *„Používání regionálních dějin umožňuje zároveň rozvíjet tvůrčí způsoby práce s regionálním historickým materiálem, jako je například analýza regionálního historického dokumentu, která může zahrnovat zdůvodnění příčin historické události, nacházení vztahů mezi historickými jevy, vytváření vztahů mezi historickými*

---

<sup>11</sup> *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s. 43. [cit. 2013-05-08]. Dostupné z WWW:

<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>

<sup>12</sup> SVOBODA, Lubomír. *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu.* Praha: SPN, 1986, s.9.

*událostmi regionálního a celostátního charakteru, vyvozování závěrů z regionálních historických jevů, jejich hodnocení z hlediska národních dějin apod.*<sup>13</sup> Jestliže dokážeme žáka tímto způsobem aktivizovat, jestliže ho donutíme nad předloženou informací přemýšlet apod., rozvíjíme tím i jeho historické myšlení a porozumění.

### *1. 2. 3. Jak pracovat s regionálním historickým materiálem*

Základním prvkem práce s regionálním materiálem je systematickosti – regionální učivo musí být v souladu se základním historickým učivem, jedině tehdy využívání tohoto materiálu může být efektivní. Tohoto materiálu lze využít ve vyučování několika způsoby. Můžeme jím vytvářet u žáka jasné a konkrétní představy, můžeme tím i ilustrovat některé jevy a na základě toho pak vysvětlovat náročnější skutečnosti. Prostřednictvím regionálního materiálu také můžeme konkretizovat složitější procesy historického vývoje (Svoboda, 1986). Vedle těchto primárních úkolů regionálního materiálu může být využíván tento materiál i jako prostředek aktivizace a motivace žáka na samém začátku hodiny, dá se také využít jako zdroj badatelské činnosti žáků jako podklad pro referát, projekt či seminární práci.

V rámci využití regionálního materiálu se nejčastěji využívá induktivních a deduktivních postupů. Při uplatnění deduktivního postupu je regionální historie chápána jako odraz dějin národních a obecných, naopak při uplatnění postupu induktivního je regionální historie základem pro výklad obecnějších dějin (Julínek, 2004). Nesmí se však zapomínat na to, že takováto práce by měla být přiměřeně náročná a měla by odpovídat poznávacím schopnostem žáků na jednotlivých stupních.

Na prvním stupni není dítě ještě schopno abstraktnějšího myšlení, ve vzdělávacím procesu hraje důležitou roli přímé poznání a bezprostřední skutečnost, proto význam regionální historie v rámci poznávání minulosti hraje velmi výraznou roli. *„Regionální materiál je proto na tomto stupni zdrojem poznatků pro žáky, ale i zdrojem zkušeností, které jsou potřebné pro myšlenkové operace při poznávání současnosti i minulosti jednotlivých míst i vlasti, kde žijí.*“<sup>14</sup>

Zatímco na prvním stupni je regionální materiál pro žáky jakousi základnou, na které vystaví své budoucí znalosti, na druhém stupni by měl být historický materiál

---

<sup>13</sup> SVOBODA, Lubomír. *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu*. Praha: SPN, 1986, s. 9.

<sup>14</sup> Tamtéž, s. 11.

využíván jako prostředek dokreslení a znázornění obecných historických jevů, ale také jako prostředek objasnění složitějších pojmů.

*„V poznávacích procesech u žáků střední koly se vedle induktivního postupu již plně rozvíjí i deduktivní postup myšlení.“<sup>15</sup>* Využívá se analýzy regionálního jevu, na jejímž základě studenti mohou vyvodit závěry z historických událostí.

Z výše zmíněných významů regionální historie pro dějepisné vyučování vyplývá, že postavení této oblasti ve výuce má specifickou funkci, je totiž zdrojem důležitých hodnot. Rozvíjí totiž kognitivní schopnosti žáků a pomáhá vytvářet emocionální, motivační a tvořivý vztah k realitě (Svoboda, 1986).

### **1. 3. Příprava učitelů pro práci s regionálním materiálem**

Základním předpokladem toho, jak probudit u žáků zájem o regionální historii a posléze i historii obecně, je „zapálení“ učitele v této problematice. Učitel by se měl o regionální historii zajímat, měl by se v těchto otázkách neustále vzdělávat, měl by být schopen zvládat badatelské metody, ale měl by také ovládat, jak zprostředkovat výsledky regionální badatelské činnosti svým žákům. Učitelův zájem však nestačí, záleží také na tom, jaké jsou v daném regionu podmínky, jak se školou spolupracují místní instituce jako muzea a archivy, záleží dokonce také na tom, jaké podmínky mu poskytuje i zaměstnavatel.

Tomu všemu by měla předcházet i vysokoškolská příprava – do studijních plánů jsou proto zařazovány předměty, ve kterých se studium regionální historie dá realizovat. Jedná se zejména o úvod do studia dějepisu či pomocné vědy historické. V rámci těchto předmětů by měli psát studenti seminární práce z historie svého regionu, měli by být také seznamováni s metodologií historikovy práce a s teoretickou průpravou pro badatelskou činnost. S významem regionálních dějin jsou studenti seznamováni také prostřednictvím předmětu didaktiky dějepisu. Možností, jak na vysoké škole připravovat studenty na práci s regionálním materiálem je spousta.

---

<sup>15</sup> SVOBODA, Lubomír. *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu*. Praha: SPN, 1986, s. 12.

## **2. Konkrétní využívání regionálního historického materiálu**

V předchozí kapitole jsem uvedla, jaký význam a přínos má regionální historiografie pro historiografii jako celek, ale i proč by se regionální dějiny měly zařazovat do výuky dějepisu. Otázkou však je, jak zařazení regionální problematiky zakomponovat do výuky, neboť takovýto obsah učiva učební plány nezohledňují. Otázkou tedy je, jak a kdy regionální dějiny zařadit do výuky, kam je zařadit a co vybrat z obsahu regionálních dějin tak, aby toto zařazení splňovalo požadavek rozvoje vědecky správného historického poznání.

*„Rozhodujícím činitelem pro výběr regionální látky je učitel dějepisu,“<sup>16</sup> záleží totiž na jeho znalostech v oblasti místní historie. Vedle toho však také záleží na kvalitě i množství zpracování historického materiálu v daném regionu, ale také na tom, jaké možnosti a dispozice má samotná škola. Dle Lubomíra Svobody se učitel dějepisu setkává s třemi nejhlavnějšími problémy, jak k zprostředkování regionálních dějin žákům a studentům přistupovat. Těmi problémy jsou: vhodný výběr pomůcek, metod a vyučovacích forem.*

### **2. 1. Vyučovací pomůcky, výběr metod a organizačních forem**

*„Aby se žáci mohli sami podílet na vyučovacím procesu, aby byli myšlenkově aktivní, musejí být hodiny dějepisu proměnné, dynamické. (...) V učitelské praxi musí jít o neustálé zvyšování poutavosti a přitažlivosti prezentované látky, probuzení co největší aktivity žáků.“<sup>17</sup> K dosažení přitažlivosti prezentované látky může napomoci právě výběr vhodného regionálního materiálu, výběr vhodných metod a organizačních forem.*

#### *2. 1. 1. Vyučovací pomůcky ve výuce dějepisu*

Při vyučování dějepisu musíme dbát na to, aby si žáci vytvářeli správné historické představy, které tvoří základ pro zobecnění historických poznatků. Proto je vhodné doplňovat výklad názornými a textovými pomůckami, neboť obsah těchto pomůcek je známější žákům a prostřednictvím konkrétních představ napomáhá žákovi dokreslovat obecné historické děje a jevy. Při použití pomůcek regionálního charakteru jsou také uplatňovány mnohé didaktické zásady, do popředí v tomto případě nejvýrazněji vystupuje

---

<sup>16</sup> SVOBODA, Lubomír. *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu*. Praha: SPN, 1986, s. 14.

<sup>17</sup> HALAŠOVÁ, Vlasta. Využívání a tvorba pomůcek pro uplatňování regionálních prvků ve vyučování dějepisu. *Společenské vědy ve škole*. 1984 - 1985, roč. 41, č. 7, s. 206.

didaktická zásada názornosti. Vedle této zásady regionální pomůcky jsou zdrojem dalších didaktických principů: od bližšího k vzdálenému, od konkrétního k abstraktnímu, od smyslového k pojmovému a od citového k rozumovému chápání (Svoboda, 1986). Svoboda také dále uvádí i další specifické vlastnosti, které takovéto pomůcky mají. Jsou to silnější motivační schopnost, výraznější schopnost emotivního působení a větší obsahová sdělnost a konkrétnost, dále vhodnost pro porovnávání regionální situace s celonárodní a vhodnost pro zapojování žáků ve výuce apod. Tyto vlastnosti pomůcek regionálního charakteru velmi výrazně ovlivňují účinnost vyučování, o kterou se ve výchovně vzdělávacím procesu učitelům jedná především. Práce s pomůckami „*zvětšuje předpoklady pro přeměnu jejich neuvědomělého zájmu ve vědomou aktivitu.*“<sup>18</sup>

Je však důležité dbát na to, aby využití pomůcek tohoto charakteru bylo vhodné, aby ve výuce nedocházelo k využívání „pomůcek pro pomůcky“. Je třeba dbát na to, aby nedocházelo k jejich využívání bez objasnění jejich účelu, učitel také musí dbát na to, aby jimi výuku nepřesycoval, musí také respektovat zásadu přiměřenosti zprostředkovaného učiva a musí také pomůcku vhodně použít ve vztahu k typu vyučovací hodiny (osvojování nových vědomostí, vytváření a rozvíjení schopností a dovedností, opakování atd.) a ve vztahu ke struktuře hodiny (motivace, výklad nového učiva, procvičování a upevňování učiva, shrnování učiva). To vše učitel musí zohledňovat, aby využití pomůcek regionálního charakteru bylo co nejefektivnější (Svoboda, 1986).

Klasifikace pomůcek je různá, já se proto přidržím klasifikace podle F. Janka a jeho knihy *Názorné pomůcky v zeměpisu a dějepise* v kombinaci s klasifikací Lubomíra Svobody v knize *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu*. Pro přehlednost nejprve uvedu jen strukturu klasifikace:

#### I. Názorné pomůcky

1. Věcně trojrozměrné pomůcky
  1. 1. Historické památky
  1. 2. Archeologické vykopávky
2. Obrazové názorné pomůcky
  2. 1. Fotografie
  2. 2. Dokumentární filmy
3. Zvukové názorné pomůcky
4. Symbolické názorné pomůcky

---

<sup>18</sup> SVOBODA, Lubomír. *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu*. Praha: SPN, 1986, s. 19.

#### 4. 1. Mapa

#### 5. Schematické názorné pomůcky

##### 5. 1. Grafická znázornění

##### 5. 2. Tabulky

##### 5. 3. Časová přímka

### II. Textové pomůcky

#### 1. Odborná literatura

#### 2. Beletrie

#### 3. Dokumenty

Z názorných pomůcek je asi nejčastěji využíván obrazový materiál, jenž ilustruje a konkretizuje historické jevy. K nejčastěji používaným pomůckám tohoto typu patří fotografie a dokumentární filmy, dle Svobody tyto pomůcky přispívají k rozvíjení vybavovací schopnosti a uplatněním zásady postupu od blízkého k vzdálenému pomáhají vytvářet jasnější obraz historické události nebo jevu (Svoboda, 1986). Pokud to podmínky daného regionu dovolí, je možné používání názorných obrazových pomůcek spojit s návštěvou místní kulturní památky. Používání těchto pomůcek by nemělo být nahodilé, žáci by měli být zaměstnáváni úkoly vztahující se k učivu a pomůckám.

Nepostradatelnou součástí dějepisného vyučování je mapa. Ta se ve školním dějepise objevuje ve třech podobách: nástěnná mapa, mapa v atlase a v učebnici (kartogram). Mapa v dějepise plní tři funkce. Jednak by měla přispívat k tomu, aby žáci chápali, že každý jev probíhá v prostoru, jednak by měla rozvíjet dovednost využít mapu k historickému poznání. Třetí funkce umožňuje, aby se žáci s historií seznámili na základě smyslového vnímání.

*„Regionální kartogram umožňuje žákovi sledovat dílčí historické jevy jako součásti celku, tedy součásti národních dějin. Zařazení regionálních jevů do kontextu národních dějin a možností vizuálně názorného kvantitativního srovnání na základě vztahu obecného a zvláštního přivádí žáky k poznání, že historický vývoj probíhá sice v různých podmínkách nerovnoměrně, avšak ve vztahu k celkovému vývoji.“<sup>19</sup>*

Schematické názorné pomůcky vedle toho, že podtrhují učitelův výklad konkrétními údaji, jsou také vhodným prostředkem k seznamování žáků s metodami práce,

---

<sup>19</sup> SVOBODA, Lubomír. *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu*. Praha: SPN, 1986, s. 23.

kteře se vyskytují v práci historika. Źáka tak prostřednictvím těchto pomůcek můžeme vést k samostatnému vyvozování určitých závěrů. Různé tabulky a grafy mají blízko k profesionálnímu historickému bádání, stejně tak jako pomůcky textové. V tomto směru mají učitelé dějepisu mnoho možností – mohou zajistit návštěvu archivu, mohou dětem předkládat písemné historické dokumenty, jako jsou různé archiválie, kroniky, dopisy, pohlednice, dobový tisk, využívat se dá také produktů publicistiky, ať už místní nebo celostátní. I zde je však důležité dávat pozor na hledisko přiměřenosti věku a z toho vyplývajících schopností a dovedností žáka.

Specifické postavení mají hmotné prameny – žáci je totiž poznávají mimo školu, je tedy lepší se jimi zabývat ve spojení s formami dějepisného vyučování.

## 2. 1. 2. Organizační formy vyučování při využívání regionálního materiálu

Organizační formy dějepisného vyučování definoval Vasil Franko jako „organizační uspořádání vnějších podmínek pro osobitě organizovanou a podle určeného řádu řízenou činnost učitele a žáků, při níž prostřednictvím jedné nebo více vyučovacích metod a prostředků a při uplatňování didaktických zásad se realizují obsah a cíle dějepisného vyučování.“<sup>20</sup> Julius Janovský organizační formy vymezil jednodušeji jako „rámec, podmínky a prostředí, v nichž probíhá konkrétní vyučovací proces.“<sup>21</sup>

Organizační formy vyučování patří mezi důležité faktory řízení vyučovacího procesu a možnosti využití organizačních forem ve výuce s regionální tematikou jsou různorodé. To je dáno specifícností regionalistiky – do vyučování lze zařadit návštěvu muzea a archivu, besedu s pamětníky, snazší je i přístup k materiálům vhodným pro samostatnou práci. Právě tyto podmínky vytvářejí možnosti využít aktivizující formy práce ve vyučovací hodině a jsou vhodné pro vytváření takových podmínek, během kterých žáky také můžeme seznamovat s postupy historické vědy, tedy od shromáždění pramenů a jejich kritiku po interpretaci a syntézu.

Určitě za nejzajímavější organizační formy práce považují žáci, ale i učitelé mimotřídní a mimoškolní formy, neboť tyto formy dodávají konkrétní obsah, který doplňuje vědomosti získané v běžném školním vyučování dějepisu. K nejvíce využívaným mimoškolním formám patří návštěva muzea nebo galerie, poněvadž spolupráce školy a muzea je mnohostranná z důvodu různých možností využití muzejních sbírek a služeb.

<sup>20</sup> FRANKO, Vasil. *Organizačné formy dejepisného vyučovania*. Bratislava: SPN, 1973, s. 30.

<sup>21</sup> JANOVSÝ, Julius. *Základy didaktiky dějepisu*. Praha: SPN, 1984, s. 164.

Muzejní sbírky a výstavy je možné využít k exkurzi, muzeum se také může podílet na osvětové činnosti v rámci dějepisného vzdělávání a na rozvoji zájmové činnosti žáků (Svoboda, 1986). Aby však návštěva muzea splnila svůj výchovný a vzdělávací cíl, musí být splněny tyto požadavky: dobrá učitelova znalost expozice, předem připravený metodický postup, formy práce a cíle, časové rozvržení prohlídky, aktivizace žáků při prohlídce a následná fixace získaných poznatků v podobě různých besed, referátů apod. Stejným způsobem by měla být organizována nejenom návštěva muzea a galerie, ale i jakákoliv jiná dějepisná exkurze.

Exkurze jsou další významnou složkou pomáhající k upevňování historických poznatků, protože bezprostřední setkání s minulostí pomáhá žákům nejen lépe pochopit a prohloubit vědomosti, ale i vytvářet určitý citový vztah k danému objektu, dokumentu nebo události. Je ale důležité rozlišovat v rámci pedagogické praxe odbornou exkurzi od exkurzního vyučování, to je totiž od běžné exkurze mnohem náročnější na přípravu – učitel si expozici musí nejdřív projít, kontaktovat pracovníky expozice, exkurzi také didakticky připravit apod. Od odborné exkurze se také liší tím, že její realizace probíhá ve stejných fázích jako běžná hodina, tj. motivace, opakování, prezentace nové látky a shrnutí. U odborné exkurze probíhá převážně jen prezentace nového učiva, je však žádoucí žáky na exkurzi před její realizací připravit a po jejím ukončení v rámci běžné výuky získané poznatky zopakovat a shrnout (Labischová, 2008).

Podle Svobody je exkurzní vyučování nejefektivnější formou dějepisné výuky, neboť běžný vyučovací proces lze realizovat bezprostředně v terénu. Takovýto typ vyučování probíhá ve třech fázích – ve fázi přípravy, vlastního průběhu a následného využití exkurze v běžné výuce ve škole. V první fázi musí být stanoveny cíle, které by byly v souladu s výchovně vzdělávacím cílem vyučování dějepisu v daném ročníku, exkurzní vyučování v této fázi také musí být předem promyšleno i časově rozvrženo i se stanovením úkolů pro žáky. Učitel by měl také promyslet závěry, ke kterým by toto vyučování mělo směřovat. Před tím vším je ještě nutné, aby se učitel seznámil se všemi podmínkami a možnostmi, které dané místo exkurzního vyučování nabízí. Exkurzní vyučování tedy učitel nesmí chápat jako činnost, při které si odpočine, naopak, pro učitele je to velmi náročná činnost.

Druhou fází je vlastní průběh, při kterém dochází k realizaci učitelem předem stanoveného plánu. Při realizaci buď učitel, nebo pracovník příslušné instituce, ve které vyučování probíhá, žáky seznamuje s příslušným materiálem a žáci během výkladu plní různé úkoly či vyplňují pracovní listy. Po prohlídce následuje krátký časový úsek, ve

kterém žáci dostanou možnost splnit ty úkoly, které během výkladu nestihli. Po tom všem by mělo následovat shrnutí učitele v součinnosti s žáky. Tato část by také měla směřovat k pochopení smyslu návštěvy příslušné památky a jejího přínosu pro probírané téma v rámci běžné výuky ve škole.

Ve škole by pak měla proběhnout poslední fáze exkurzního vyučování, konkrétně *„poznatky z exkurze začlenit do systému učiva, uvést do vztahu k předchozím vědomostem žáků nově získané regionální informace a zvýraznit jejich funkci zejména v případech, kdy regionální události významně ovlivnily celonárodní historický vývoj, nebo kdy regionální příklad je důležitý pro pochopení celonárodní situace.“*<sup>22</sup>

Odborné exkurze jsou různého typu a Svoboda je dále dělí na exkurze přehledné, tematické, monografické a esteticky zaměřené exkurze – každá z nich se zaměřuje na jiné učivo i jiné cíle. V přehledné exkurzi jde o získání celkových informací o historickém vývoji regionu, tematická exkurze, jak název napovídá, má žáky seznámit s dílčím tématem vztahujícím se k určité oblasti historického vývoje regionu, monografická exkurze už počítá s částečnou znalostí většího tematického celku a tento typ exkurze pak téma dokresluje či prohlubuje o znalosti z dílčích součástí tématu. O kulturním vývoji daného regionu žáky seznamuje esteticky zaměřená exkurze.

Další formou mimotřídní výuky je dle Labischové kulturně osvětový vzdělávací program spočívající především v návštěvě filmového či divadelního představení s historickou tematikou. Tato forma mimotřídní výuky kromě toho, že doplňuje žákovy informace, plní také funkci kulturně-výchovnou, tzn., že si žák v rámci návštěvy divadla osvojuje návyky kulturního chování. I tomuto typu akce by ale měl učitel věnovat přípravu – měl by se zamyslet nad programem, který by po představení následoval (vyhodnocení a systematizace získaných poznatků).

Specifickým druhem mimotřídního vyučování je domácí úkol, jehož hlavní funkcí by mělo být především opakování, procvičování a prohlubování získaných vědomostí, neměl by ale suplovat výklad učitele v případě, že se dané učivo nestíhá probrat v rámci běžné výuky.

Jestliže chce být učitel ve využívání různých typů mimotřídních forem vyučování variabilní, může, pokud to místní podmínky dovolují, využít i návštěvy místního archivu. Archivy dávají studentům možnost ověřit si a doplnit si na archivním materiálu vědomosti získané z dějepisu, poskytují jim také konkretizaci historické události. Protože ale návštěva

---

<sup>22</sup> SVOBODA, Lubomír. *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu*. Praha: SPN, 1986, s. 41.

archivu a badatelské úsilí od žáků vyžaduje určité schopnosti a dovednosti v oblasti náročnějších kognitivních operací, doporučuje se tato mimotřídní forma výuky realizovat na středních školách. I na tomto stupni ale studenti potřebují k ruce odborného pracovníka archivu, protože k úplnému porozumění zkoumaného materiálu jim může překážet neznalost cizího jazyka nebo paleografie a diplomatiky. I proto je spolupráce s archivem problematická, neboť archiv není stavěný na návštěvy většího množství studentů, kteří ještě pomoc odborného pracovníka potřebují.

### *2. 1. 3. Metody práce s regionálním materiálem ve vyučování dějepisu*

*„Vyučovací metoda má nejpodstatnější vliv na intenzifikaci procesu formování vědomostí, na zvyšování jeho efektivnosti a na rozvíjení potřebných schopností a dovedností žáků.“<sup>23</sup>* Volbě vhodných vyučovacích metod by tak měl podléhat i výběr a prezentace regionálního materiálu, volbu metod s tímto materiálem ale ovlivňuje větší množství faktorů než jen ty obecně platné, jakými jsou obsah a cíle vyučovací hodiny i formální podmínky vyučování, volba metod je do velké míry ovlivňována i specifičností regionálního materiálu, tj. *„funkce regionálního materiálu vzhledem k cíli, úkolům a obsahu vyučovací hodiny, význam regionálního obsahu pro rozvoj vědomostí, schopností a dovedností žáků a povaha regionálního materiálu jako vyučovacího prostředku.“<sup>24</sup>*

Podle funkčnosti materiálu lze tento materiál pak využívat v každé etapě vyučovacího procesu. A to ve fázi motivační, protože známé prostředí ve spojení s neznámým jevem vzbuzuje velký zájem ze strany žáků, tímto způsobem lze tedy žáky motivovat k tomu, co bude následovat v dalším sledu. Smyslem těchto metod je tak vzbudit zájem žáků o učivo, kterému bude věnován čas po zbytek hodiny.

Nejčastěji se však regionální materiál využívá při podávání nového učiva, tedy v metodách expozičních. Prostřednictvím tohoto materiálu žákům ilustrujeme a doplňujeme námi sdělované informace, napomáháme žákům vytvářet si o vykládaném jevu jasné představy, pomáháme také při objasňování složitějších historických jevů, ale také umožňujeme žákům porovnávat historické jevy národního charakteru s jevy regionální úrovně a tím odhalovat příčinné souvislosti, které jsou předpokladem pochopení zákonitostí společenského vývoje (Svoboda, 1986).

---

<sup>23</sup> SVOBODA, Lubomír. K metodám práce s regionálním materiálem ve vyučování dějepisu. *Společenské vědy ve škole*. 1985 - 1986, roč. 42, č. 6, s. 173.

<sup>24</sup> SVOBODA, Lubomír. K metodám práce s regionálním materiálem ve vyučování dějepisu. *Společenské vědy ve škole*. 1985 - 1986, roč. 42, č. 6, s. 173.

Regionálního materiálu také můžeme využít při opakování a procvičování – žák si na příkladu z regionální historie snáze vybaví jev z vyšších sfér dějin. V této fázi regionální materiál také můžeme využívat k provádění složitějších operací, jakými jsou zjišťování shod a rozdílů, hodnocení, kategorizování a zobecnění. *„Takovéto postupy práce s regionálním materiálem směřují k hlubšímu porozumění historickým jevům, k jejich systemizaci a poznávání historických zákonitostí.“*<sup>25</sup>

Při práci s tímto typem materiálu také můžeme využívat i těch metod, které se podílejí na rozvoji dovedností a intelektových schopností, zejména při rozvoji historického myšlení a historické analýzy, kdy by žák měl odhalovat pomocí regionálního materiálu příčinné souvislosti mezi obecným a konkrétním. Tzn., že při uplatnění těchto metod žák nejprve dojde od obecného ke konkrétnímu, tedy k regionálnímu materiálu, ten pak analyzuje a zpět dojde k obecnému, ale už obohacenému o konkrétní skutečnost, jev, zkušenost. Dochází tak ke kombinaci postupu indukce a dedukce. Takovýto postup práce s regionálním materiálem však vyžaduje od žáků větší nároky, uplatňují se tedy až na středních školách, kde jsou žáci již vyspělejší a ze základní školy mají již dostatečné množství základních informací.

*„Ve shodě s obecným pojetím vyučovací metody spočívají metody práce s regionálním materiálem v úpravě dějepisné látky, v usměrnění aktivity žáků, v úpravě poznávacích zdrojů, postupů a technik i v zajištění fixace nebo kontroly vědomostí a dovedností, zájmů a postojů.“*<sup>26</sup>

Dovedností každého učitele dějepisu by mělo být zvládnutí výběru regionálního materiálu a učiva i jeho správné zprostředkování, tento výběr by měl být promyšlený a utříděný tak, aby jeho použití bylo co nejefektivnější.

## **2. 2. Možnosti Kladenska při využívání regionálního materiálu ve výuce**

Jedním ze základních zdrojů názorných pomůcek k regionální historii Kladenska je Historický atlas měst České republiky, svazek č. 17 – Kladno, vydaný Historickým ústavem Akademie věd České republiky. Tento svazek obsahuje nejenom stručnou historii regionu, ale i velké množství obrazových příloh - map, dobových pohlednic i fotografií a vedut. Tento materiál může být ve výuce využíván jako zdroj poznání změn, jichž Kladno

---

<sup>25</sup> SVOBODA, Lubomír. K metodám práce s regionálním materiálem ve vyučování dějepisu. *Společenské vědy ve škole*. 1985 - 1986, roč. 42, č. 6, s. 174.

<sup>26</sup> SVOBODA, Lubomír. *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu*. Praha: SPN, 1986, s. 26.

během svého vývoje dosáhlo. Učitelé také mohou sáhnout i po knize Kladno, doteky času, která obsahuje srovnání starých fotografií s fotografiemi pořízenými ze současné doby.

Kladno také nabízí množství možností, kam se vydat s žáky na exkurzi – muzea, archiv, architektonické památky v Kladně a okolí a další hmotné památky spojené s určitou částí kladenské historie. Nebudu uvádět všechny možnosti, kam s žáky vyrazit, uvedu jen jakýsi stručný přehled možností, které Kladno a jeho okolí skýtá.

V Kladně se nachází pobočka Státního oblastního archivu, co se týče možností archiv navštívit se skupinou studentů, možné to je po předchozí domluvě s někým ze zaměstnanců. Jak jsem zjistila, služby kladenského archivu nejsou místními školami moc využívány, školy o ně nejeví příliš velký zájem, proto archiv nemá k dispozici soubor různých pracovních listů a jiných materiálů pro možnost exkurzního vyučování. Vše tedy záleží na konkrétním učiteli, jak se se zaměstnanci archivu domluví.

Se školami ve větší míře spolupracují muzea. V Kladně a jeho okolí se nachází Sládečkovovo vlastivědné muzeum, Zámecká galerie, Hornický skanzen Mayrau, Muzeum památníku Lidice a Muzeum strojíren Poldi. Nejvýrazněji se školami spolupracuje Sládečkovovo vlastivědné muzeum. To nabízí školám dopolední vzdělávací programy s dílnami, přednášky a pracovní listy (ukázky pracovních listů v příloze č. 1). V dopoledních vzdělávacích programech se dle anotace muzea „*žáci seznamují se základy nebo opakuji získané poznatky o období pravěku/ středověku/ 19. století/ Protektorátu Čechy a Morava v prezentaci, v dílnách a při návštěvě expozic muzea.*“<sup>27</sup> Níže uvádím příklad jedné z dílen, jak ji prezentuje muzeum na svých internetových stránkách [www.omk.cz](http://www.omk.cz).

### **Cesta do středověku:**

Anotace: Program se skládá ze tří částí. V první se žáci dozvědí během besedy několik zajímavostí ze života ve středověku i o středověké kultuře: co je černá smrt, prevét, chrlič, štítonoš, madona, vstávání z hrobů, kdo je templář nebo trubadúr a jaké se pilo pivo. Poté samostatně vyplní pracovní list, který souhrnně zopakuje, doplní a rozvine informace z předcházející besedy. V druhé části s průvodcem navštíví expozici muzea a právě probíhající výstavy. Na začátku třetí části se rozdělí do skupin, v nichž budou pracovat v jednotlivých dílnách.

---

<sup>27</sup> Sládečkovovo vlastivědné muzeum v Kladně. [online]. 29. 8. 2012 [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://www.omk.cz/>

#### Dílny:

- Stavba středověkého hradu z lega
- Výroba okenní vitráže z barev na sklo
- Kresba návrhu vlastního erbu podle heraldických pravidel
- Psaní listiny husím brkem v gotickém písmu
- Výroba pečeti z keramické modelovací hmoty

Po skončení programu si děti domů odnesou barevné okenní vitráže, návrhy vlastních erbů a vlastnoručně napsané listiny s pečeti.

Program je potřeba dopředu objednat a lze ho podle potřeby upravit.

Délka programu: 2 – 3 hodiny

Počet žáků: max. 30 (lze přizpůsobit)

Cena: 30,- Kč na žáka

Podobnou strukturu mají všechny dílny nabízené muzeem. Muzeum ale také nabízí školám přednášky, jejichž obsah a podobu dokáže muzeum přizpůsobit věku posluchačů.

Z oblasti regionální historie nabízí muzeum tyto přednášky:

1. Pravěk Kladenska
2. Rozvoj Kladna od nálezů uhlí (architektura)
3. Benediktini a baroko v Kladně
4. Řemesla, cechy a vývoj podnikání
5. Kladensko v literatuře
6. Kladensko a výtvarné umění
7. Kladno za časů Kladenských z Kladna a Žďárských ze Žďáru
8. Barokní poutní místa na Kladensku
9. Adventní a vánoční zvyky na Kladensku a Slánsku
10. Tradice stavění betlémů na Kladensku a Slánsku

Programy pro školy vytváří také Hornický skanzen Mayrau. Pro potřeby učitelů dějepisu jsou k dispozici dva programy, a to základní prohlídka skanzenu v délce trvání 2 hodiny, která žáky seznámí s hornickým zaměstnáním a historií tohoto dolu, a expedice

Horníkům v patách, která v pěti hodinách procházkou po naučné stezce žáky seznámí s historií dolování uhlí na Kladensku od nálezů uhelné sloje ve Vrapicích až po ukončení těžby v roce 1968. Pracovní listy však skanzen již nenabízí, níže tedy uvádím návrh pracovního listu „Těžba uhlí na Kladensku“ k základní prohlídce dolu Mayrau.

### Těžba uhlí na Kladensku

Těžbu černého uhlí v kladenském revíru nastartovalo nalezení většího množství uhlí v 70. letech 18. století u obce Vrapice, tato naleziště se tak stala základem dobývání uhlí na Kladensku. Ve velkém docházelo k budování šachet a důlních jam, k dosud nejznámějším se řadí důlní šachty Michael, Bresson, Engerth, Barré, Mayrau, Max a Scholler.

- 1) V Morseově abecedě se ukrývá název dolu, do kterého bude směřovat naše společná exkurze. Jednotlivá písmena jsou oddělena lomítkem.

-.. / ..- / .-..      -- / .- / -.- / .- / .- / ..-

Řešení: .....

- 2) „Cestička k Mayrovce“ je lidová píseň, která pojednává o údělu všech horníků.

*Cestička k Mayrovce ušlapaná,  
šla po ní dívčina uplakaná  
včera si zpívala, miláčka líbala,  
dnes už je od něho odloučená.*

*Čekala miláčka po celý den,  
až on jí vyfárá z Mayrovky ven,  
vyšlehly plameny na černé kameny  
a v nich je miláček zavalený.*

*Cestička k hřbitovu uježděná,  
odvážej tam těla zohavená,  
zavřel se na vždy rov, zanechal tisíc vdov,  
v mém srdci rána je otevřená.*

O jakém nebezpečí, které horníka může na práci v dolech potkat, písnička zpívá?

.....  
.....  
.....

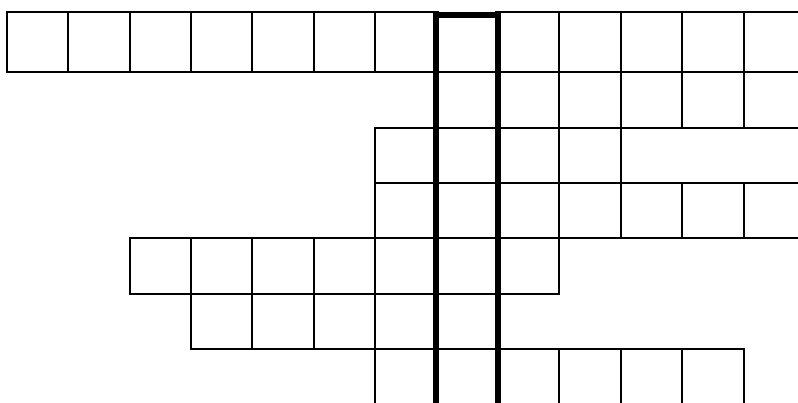
- 3) V textu písňě je zašifrována i lokalizace dolu, který se chystáme navštívit. Dešifrujte ono místo pomocí následujících souřadnic:

8 – 2; 2- 12; 7 – 14; 1 – 11; 9 – 11; 8 – 4; 5 – 16; 12 – 15

Každé první číslo z dvojčíslí je označením pro řádek z písňě, druhé číslo je označuje písmeno z onoho řádku.

Řešení:.....

- 4) Doplněte křížovku a získáte lidový název dolu. K doplnění vám pomůže výklad při prohlídce skanzenu.



1. Je to lampu, která se k dolování používá dodnes a která v používání nahradila lampu karbidovou.
2. Jmenuje se tak druhá vyhloubená jáma v tomto skanzenu.
3. Hornina, která se v tomto dole těžila.
4. Patronka horníků.
5. Jak se jinak přezdívalo jámě Mayrau?
6. V jakém dole došlo k obrovskému důlnímu neštěstí z roku 1960, při kterém zahynulo 20 horníků?
7. Jmenuje se tak první vyhloubená jáma v tomto skanzenu.

Tajenka: .....

- 5) Dokázali byste vysvětlit, proč se tak tomuto dolu říkalo?

.....  
 .....  
 .....

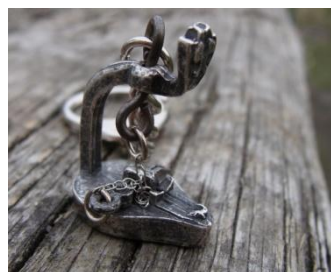
6) K jednotlivým číslům přiřaďte správně, co čísla znamenají.

- |      |                                                              |
|------|--------------------------------------------------------------|
| 1870 | a) maximální hloubka dolu                                    |
| 527  | b) konec těžby uhlí v dolu Mayrau                            |
| 1997 | c) začátek hloubení dolu                                     |
| 12   | d) rychlost těžního stroje v m/s                             |
| 2002 | e) konec těžby uhlí na Kladensku                             |
| 6    | f) maximální počet horníků, kteří se vešli do výtahu do dolu |

|      |  |     |  |      |  |    |  |      |  |   |  |
|------|--|-----|--|------|--|----|--|------|--|---|--|
| 1870 |  | 527 |  | 1997 |  | 12 |  | 2002 |  | 6 |  |
|------|--|-----|--|------|--|----|--|------|--|---|--|

Hornická činnost má své symboly. Mezi ty základní symboly řadíme havířský znak, hornický kahan a permoníka. Některé symboly ve své původní podobě přetrvaly, některé došly určitých změn.

- 7) Symbolem, který nepřetrval ve své původní podobě, je hornický kahan. Původní hornický kahan byl postupem času nahrazen karbidovou lampou, ta pak akumulátorovou svítilnou, jíž musel být vybaven každý horník. Přiřaďte následující obrázky k jednotlivým druhům lamp.



- 8) Znakem, jenž do současnosti přetrval beze změny, je hornický znak. Sestává se z hornického kladívka a z hornického mlátku. Tento znak jste již určitě viděli. Zde máte dvojí zobrazení tohoto znaku, jedno chybné a jedno správné. Určete, které z těchto zobrazení je správné. Pomůže vám, když budete pozorně sledovat prohlídku.



- 9) Symbolem hornické činnosti a jakýmsi tradičním hornickým souputníkem je permoník, zpodobnění i mystické vyjádření ducha hor, skalního skřítky, trpaslíka, důlního raráška všech možných vlastností. Permoníci jsou neodmyslitelnou součástí hornického folkloru, bájí a pověstí. Bývají obvykle znázorňováni jako postavička trpaslíka s typicky špičatou čepicí a obličejem se stříbrošedou bradou. Staří havíři, když pod zemí svačili, pokládali prý vždy několik drobečků stranou vedle sebe "pro permoníky." Pokuste se permoníka sami vyobrazit tak, jak si ho představujete.**

Na rozdíl od Hornického skanzenu Mayrau Muzeum památníku Lidice má pracovní listy již připravené. Je jich celkem 7 a ve spojení s expozicemi v tomto muzeu žákovi umožňují udělat si obrázek a přehled o období Protektorátu Čechy a Morava. Na internetových stránkách se dají stáhnout spolu s doporučeními a metodickými pokyny pro pedagogy. Tyto pracovní listy (příloha č. 2) jsou koncipovány tak, aby doplňovaly programy, které muzeum pro školy pořádá. Vzdělávací programy pro žáky všech věkových kategorií vede odborný pracovník a jejich součástí je i práce v učebně vzdělávacího střediska s cílem, jak uvádějí autoři programu, naučit žáky využívat dobové materiály k interpretaci historického období.

Sládečkovo vlastivědné muzeum, Hornický skanzen Mayrau a Muzeum památníku Lidice jsou jediná kladenská muzea, která pro školy vytváří svůj vlastní program a která se školami spolupracují. Učitel se ale nemusí k zprostředkování regionálních dějin žákům omezovat pouze na aktivity spojené s muzeem, Kladno a jeho okolí skýtá mnoho možností, jak využít místních hmotných památek k výuce této části historiografie.

K seznámení historie Kladenska v období, kdy se vytvářela prvobytně pospolná společnost, se dá využít vycházky k mohylovému pohřebišti u Velké Dobré, neboť tato oblast byla významnou oblastí mohylové kultury střední doby bronzové – bylo zde nalezeno 64 mohyl různého stáří a různé velikosti.

Z období raného středověku se poblíž Kladna zachovalo hradiště Budeč, odkud může učitel zahájit procházku k zřícenině gotického hradu Okoř, k jediné zachovalé památce na Kladensku tohoto stavebního slohu. V rámci této procházky žáci mohou na vlastní oči poznávat, jaké existují rozdíly mezi románským stavebním slohem a slohem gotickým, a tím si tyto poznatky pevněji zafixovat.

Podstatně více památek na Kladensku je z období baroka – podle návrhů barokního stavitele Kiliána Ignáce Diezenhofera byla v Kladně vystavěna kaple sv. Floriána, mariánské sousoší na náměstí Starosty Pavla a byl také přestavěn kladenský zámek. Tyto památky se nacházejí blízko u sebe, představují tak pro učitele možnost vycházky během jedné či dvou vyučovacích hodin, aniž by narušili výrazným způsobem denní rozvrh žáků.

Významnou kapitolu pro dějiny Kladenska představuje období od konce 18. století. Pro bližší seznámení s tímto obdobím je možné využít naučné stezky Vojtěšská huť, zajít do Muzea strojíren Poldi či do Hornického skanzenu Mayrau. Jak jsem výše zmínila, pracovníci skanzenu Mayrau pořádají různé programy pro školní výpravy, ne však Muzeum strojíren Poldi a naučná stezka Vojtěšská huť. V rámci mého projektu o významných kladenských osobnostech jsem vzala studenty právě na tuto naučnou stezku, pro kterou jsem vytvořila pracovní list. O této vycházce blíže v kapitole č. 5.

Pro seznámení se s obdobím druhé světové války lze bezpochyby využít návštěvy Památníku Lidice, které, jak jsem výše zmiňovala, pro žáky a studenty připravuje velmi bohaté programy.

Výše zmíněný přehled možností, jak zprostředkovat regionální historii žákům, je jen ilustrační a postihující to nejzajímavější z kladenského okolí, možností, jak využít jiných památek na Kladensku je nepřeborné množství, záleží proto na každém učiteli, jak k této problematice přistoupí a do jaké míry využije možností, které tento region nabízí.

Ve výuce historie Kladenska lze také využít textových pomůcek – zejména odborné literatury, beletrie, článků v regionálním tisku či dobového tisku zpřístupněného místním archivem. Odbornou literaturu, stejně tak jako články z časopisů, lze využít ke zpracování referátů. Takovéto literatury je ke kladenským dějinám mnoho – počínaje přes historický vývoj Kladna a jeho okolí, konče literaturou k mnoha dílčím tématům. Významným zdrojem poznání kladenské historie jsou časopisy s regionální historickou tematikou. Nejvýznamnější z nich jsou Slánský obzor a Muzejní listy: Vlastivědný zpravodaj Kladenska a Unhošťska.

V rámci mého projektu jsem použila jak pomůcek názorných, tak textových. Co se týče těch textových, žáky jsem nechala pracovat s články o významných kladenských osobnostech ze Slánského obzoru. Jiná odborná literatura pak také studentům posloužila jako zdroj pro tvorbu medailonků konkrétní osobnosti, kterou měl každý student zpracovat jako výsledek tohoto projektu.

Využila jsem rovněž i dokumentu ze série Heydrich, konečné řešení, konkrétně díl o aktivistických novinářích a o Emanuelu Moravcovi.

Z hmotných památek Kladna jsem využila naučné stezky „Vojtěšská huť“, pro kterou jsem vytvořila pracovní list (blíže v kapitole č. 5).

### **3. O projektu**

Tato diplomová práce se zabývá problematikou regionální historie a jejího zařazení do výuky dějepisu, jádro práce však spočívá v konkrétní realizaci projektu zabývající se regionální historií Kladenska. Studentům kladenského gymnázia jsem se rozhodla představit významné osobnosti, které různým způsobem, pozitivně i negativně, proslavily v českých zemích i ve světě tento region.

#### **3. 1. Obecné poučení o projektu**

Projekt „Významné osobnosti Kladenska“ si kladl za cíl představit studentům dějepisného semináře kladenského gymnázia životy 14 vybraných osobností, které se buď v Kladně narodily, nebo které svou činností svůj život alespoň částečně spojily s Kladnem. Jedná se o následující osobnosti: dirigent Václav Suk, sklářská výtvarnice Ludvika Smrčková, výtvarník a ilustrátor Zdeněk Miler, architekt Antonín Raymond, podnikatelé Vojtěch Lanna a Karl Witgenstein, nálezce hlavní kladenské uhelné sloje Jan Váňa, starosta František Pavel, novinář Karel Lažnovský, starosta Chicaga Antonín Čermák, cestovatel Bedřich Machulka, fotbalista František Kloz, letec RAF Jan Vella a generálporučík Jaroslav Selner.

##### *3. 1. 1. Kritéria výběru osobností*

Významných osobností Kladenska je nepochybně více, výběr množství byl však dán počtem studentů v semináři, neboť studenti dostali za úkol zpracovat medailonek k jedné z osobností, která mu byla na první hodině přidělena. K dispozici jsem původně měla 14 studentů, počáteční údaje však nebyly přesné a výsledný počet studentů je tedy 13. Počet osobností jsem ale už neměnila, medailonek čtrnácté osobnosti jsem tedy vypracovala sama a následně ho použila ve výuce jako výukový materiál.

Kritérií výběru již konkrétních postav kladenské historie bylo několik, tím nejhlavnějším byl fakt, že vybrané osobnosti by neměly být proslavené v národních dějinách, přestože se mnohdy proslavily za hranicemi regionu, v některých případech i celosvětově. Z tohoto důvodu jsem vypustila například zákolanského rodáka Antonína Zápotockého, o kterém bylo mnoho napsáno a o kterém si studenti můžou získat informace na internetu a také v mnoha publikacích. Volila jsem osobnosti, ke kterým jsou životopisné údaje hůře sehnatelné a co do množství publikací omezené.

Dalším kritériem výběru osobností byla různorodost v oblasti, ve které působily a ve které také Kladno proslavily. Vybrala jsem tedy výtvarníky, představitele veřejného politického života, podnikatele a dále cestovatele, fotbalistu a vojáky.

Zda osobnosti kladenský region proslavily negativně či pozitivně, nehrálo žádnou roli, stejně tak jako fakt, jestli se proslavily za hranicemi naší země či jen v rámci národní historie. Nerozhodoval ani původ osobností, ani to, zda jsou nebo nejsou kladenskými rodáky. Výběr je proto různorodý v oblasti jejich činnosti, v původu a v míře proslavení. Výběr není také homogenní, vybrala jsem jednu ženu.

S výběrem mi v počátcích pomohl internetový server Kladno minulé. Kladno minulé je internetová stránka věnovaná projektu, jehož cílem je „oživit historii města Kladna, přispět k vytvoření společných kulturních hodnot a vnést do života města podněty k diskuzím. (...) Projekt Kladno minulé je mozaikou fotografií, pohlednic a příběhů, který umožňuje cestovat zpět v čase a ukázat město očima, kterými ho dnes již nemůžeme vidět.“<sup>28</sup> V rámci tohoto projektu jsou na těchto internetových stránkách uveřejňovány i medailonky mnoha osobností, které jsou více či méně spjaté s historií Kladna a jeho okolím. Seznam však není kompletní, je neustále obohacován o další a další osobnosti. Medailonky těch osobností, které ještě svůj medailonek na stránkách nemají a zároveň těch osobností, které byly zařazeny do tohoto projektu, budou v závěru projektu poskytnuty autorům serveru ke zveřejnění.

Definitivní výběr osobností mi pomohla korigovat PaedDr. Irena Veverková, historička a archivářka Státního okresního archivu v Kladně, která se dlouhodobě problematikou kladenských osobností zabývá a zjištěné informace také publikuje v regionálních časopisech a publikacích.

### 3. 1. 2. Cíle projektu

Primárním cílem projektu je seznámit studenty s více i méně známými osobnostmi kladenské historie. Sekundárním cílem pak u studentů vzbudit zájem o regionální historii a o historii jako takovou. Přestože byl projekt realizován v jednom semináři, cíle se vztahují na studenty celé školy – výsledkem projektu budou totiž medailonky jednotlivých osobností, které budou zveřejňovány ve školním časopise Gympl

---

<sup>28</sup> Kladno minulé: Čtení nejen o uhlí a oceli [online]. 2007 - 2013 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: <http://www.kladnominule.cz/o-projektu>

Times, v časopise, jenž shromažďuje tvorbu studentů. Napsané medailonky budou rovněž poskytnuty i autorům serveru Kladno minulé.

Vedle těchto cílů si projekt také klade za cíl dát podnět učitelům dějepisu na této škole zařazovat do výuky dějepisu opomíjené regionální prvky. Projekt je tedy i inspirujícím návrhem, jakou cestou by se v pozdějších letech mohli učitelé dějepisu ubírat.

Všechny výše zmíněné cíle jsou však dlouhodobé, zda cíle byly splněny, to ukáže až čas.

### *3. 1. 3. Místo realizace projektu*

Projekt byl realizován na kladenské škole Gymnázium Kladno, kde je studium organizováno ve dvou formách – osmileté a čtyřleté. Učivo školy je složeno ze standardních povinných předmětů a z předmětů nepovinných, tj. volitelných v posledních dvou ročnících studia. Volitelné semináře se otvírají podle zájmů studentů a jsou trojího druhu. Jeden jednoletý pro čtvrtý ročník, jeden jednoletý pro třetí ročník a jeden dvouletý pro třetí a čtvrté ročníky. Pro školní rok 2012/2013 byly vypsány tyto semináře obsahující dějepisné učivo: Seminář z dějepisu (dvouletý pro třetí a čtvrtý ročník), Kapitoly z dějepisu (jednoletý pro čtvrtý ročník) a Hospodářské dějiny (jednoletý pro třetí ročník).

Škola mi poskytla možnost projekt realizovat v jednom z výše zmíněných seminářů, po domluvě s profesorkami, které tyto semináře vedou, jsme zvolily dvouletý seminář z dějepisu ve třetím ročníku čtyřletého studia a sedmém ročníku osmiletého studia. Seminář v tomto školním roce navštěvuje 13 studentů a s historickými událostmi se seznamují jednou týdně vždy každé pondělí dvě vyučovací hodiny.

## **3. 2. Začlenění projektu do ŠVP**

Jak jsem již výše zmínila, projekt byl realizován ve škole Gymnázium Kladno. Učební plán této školy stanovuje Školní vzdělávací plán Albatros. Tento plán má dvě úrovně – Albatros 1 pro nižší stupeň víceletého gymnázia a Albatros 2 pro vyšší stupeň víceletého gymnázia a pro čtyřleté gymnázium.

### 3. 2. 1. Charakteristika ŠVP Albatros 2

Název tohoto školního vzdělávacího programu je odvozen od počátečních písmen priorit, které si škola stanovila a ke kterým učební plán směřuje. Jsou jimi **A**ktivita, **L**askavost, **B**ezepečí **A** **T**vořivost, **R**acionalita, **O**bětavost, **S**amostatnost.

*„Vzdělávací program je zaměřen na přípravu studentů ke studiu na vysokých školách. Cílem je vychovat žáka s pevnými studijními návyky a všeobecným přehledem a aktivní znalostí dvou cizích jazyků. Zaměření školy je všeobecné. Ve všeobecně vzdělávacích předmětech žáci získávají hluboké znalosti a dovednosti. Škola rozvíjí spoluúčast žáků ve vzdělávání a v životě.“<sup>29</sup>*

Učební plán konkrétních předmětů na internetových stránkách školy není k dispozici ke stažení, ale na požádání u kompetentní osoby je možné jej obdržet. Po obdržení učebního plánu pro dějepis a pro dějepisné semináře jsem zjistila, že v něm není vyhrazeno žádné místo pro učivo z oblasti regionální historie. Po konzultaci s jednotlivými učitelkami dějepisu jsem však zjistila, že některé z nich toto učivo do výuky zařazují vždy v rámci prohloubení a dokreslení příslušného probíraného učiva. Prozatím však nepodnikly žádné kroky k tomu, aby bylo učivo regionální historie zařazeno do školního vzdělávacího plánu jako regulérní učivo. Zda se v tomto ohledu něco změní po ukončení projektu, to ukáže až čas.

### 3. 2. 2. Rozvoj klíčových kompetencí v rámci projektu

RVP pro gymnaziální vzdělávání charakterizuje klíčové kompetence jako „soubor vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince, jeho aktivní zapojení do společnosti a budoucí uplatnění v životě.“<sup>30</sup> RVP rozlišuje kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanskou a k podnikavosti.

Cílem projektu nebylo jen rozšířit studentům vědomosti z oblasti regionální historie, sekundárním cílem projektu bylo také podílet se na rozvoji výše zmíněných klíčových kompetencí. Níže uvádím, jaké klíčové kompetence a proces jejich osvojování může projekt podpořit.

---

<sup>29</sup> Albatros 2: Školní vzdělávací program pro vyšší stupeň víceletého gymnázia a pro čtyřleté studium [online]. Kladno: Gymnázium Kladno, 2009, s. 4 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z WWW: [http://www.gymnasiumkladno.cz/soubory/svp\\_vyssi\\_web.pdf](http://www.gymnasiumkladno.cz/soubory/svp_vyssi_web.pdf)

<sup>30</sup> Rámcový vzdělávací program pro gymnázia [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007, s. 8 [cit. 2013-05-21]. ISBN 978-80-87000-11-3. Dostupné z WWW: [http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/9639/rvp\\_g.pdf](http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/9639/rvp_g.pdf)

## **I. Kompetence k učení.**

*„Žák si své učení a pracovní činnost sám plánuje a organizuje.“<sup>31</sup>* – Studenti dostali za úkol vytvořit medailonek jedné z osobností do 17. 5. 2013, jejich úkolem tak bylo zorganizovat si čas během měsíce, kdy byl projekt realizován, tak, aby stihli medailonek včas odevzdat.

*„Žák kriticky přistupuje ke zdrojům informací, informace tvořivě zpracovává.“<sup>32</sup>* – V rámci zpracování medailonku byli studenti nuceni najít si zdroje, ze kterých budou čerpat, a informace, které z nich získali, museli vhodnou formou prezentovat.

## **II. Kompetence komunikativní.**

*„Žák s ohledem na situaci a účastníky komunikace efektivně využívá dostupné prostředky komunikace.“<sup>33</sup>* – Studenti dostali za úkol vytvořit prezentace v powerpointu k dané osobnosti a tuto osobnost pak ústně představit svým spolužákům. Osobnost měli představit i písemnou formou v rámci medailonku, museli si tak ujasnit, jaké vhodné prostředky komunikace vybrat pro prezentaci ústní a písemnou formou. S tímto souvisí i tato kompetence: *„Žák se vyjadřuje v mluvených i psaných projevech jasně, srozumitelně a přiměřeně tomu, komu, co a jak chce sdělit, s jakým záměrem a v jaké situaci komunikuje.“<sup>34</sup>*

*„Žák efektivně využívá moderní informační technologie.“<sup>35</sup>* – V rámci hledání zdrojů pro zpracování medailonku osobnosti studenti využívali především internetu. Byli nuceni proto rozlišovat mezi důvěryhodnými a nedůvěryhodnými zdroji, měli z nabízeného množství materiálu vybrat ten nejužitečnější a nejprínosnější.

## **III. Kompetence sociální a personální.**

*„Žák aktivně spolupracuje při stanovování a dosahování společných cílů.“<sup>36</sup>* – Tuto kompetenci měli studenti možnost rozvíjet ve všech skupinových pracích tak, aby dosáhli požadovaného úkolu.

---

<sup>31</sup> *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007, s. 9 [cit. 2013-05-21]. ISBN 978-80-87000-11-3. Dostupné z WWW: [http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/9639/rvp\\_g.pdf](http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/9639/rvp_g.pdf)

<sup>32</sup> Tamtéž, s. 9

<sup>33</sup> Tamtéž, s. 9

<sup>34</sup> Tamtéž, s. 10

<sup>35</sup> Tamtéž, s. 10

<sup>36</sup> Tamtéž, s. 10

### 3. 2. 3. Projekt jako průřezové téma

*„Průřezová témata vstupují do vzdělávání jako témata, která jsou v současnosti vnímána jako aktuální. Tato témata mají především ovlivňovat postoje, hodnotový systém a jednání žáků.“*<sup>37</sup> V projektu významné místo zaujímá průřezové téma Osobnostní a sociální výchova – mnohé životní osudy vybraných osobností projektu totiž mohou ukazovat, jak lidské jednání může ovlivnit nejen jeden lidský život. Na základě životů těchto osobností projekt v oblasti postojů a hodnot v rámci tohoto průřezového tématu napomáhá žákovi si uvědomit, *„že v různých životních situacích často nebývá pouze jediné řešení“* a uvědomit si, *„že téměř každý sociální nebo komunikační akt má svůj mravní rozměr.“*<sup>38</sup>

Ostatní průřezová témata projekt nerozvíjí, velkou součástí projektu tak tvoří osobnostní a sociální výchova – poučení získává student právě na základě životních osudů jednotlivých osobností.

---

<sup>37</sup> *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007, s. 65 [cit. 2013-05-21]. ISBN 978-80-87000-11-3. Dostupné z WWW: [http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/9639/rvp\\_g.pdf](http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/9639/rvp_g.pdf)

<sup>38</sup> Tamtéž, s. 67

#### **4. Heuristika regionálního materiálu k projektu**

V počáteční fázi projektu bylo nejprve nutné zjistit si informace, které budu studentům předávat, tzn., nejprve jsem si vytvářela životopisy osobností z dostupných publikací, periodik a různých serverů zabývajících se kladenskou historií, posléze jsem hledala možnosti, jaké má Kladno k realizaci projektu (návštěva archivu, naučné stezky, muzejní expozice atd.)

##### **4. 1. Literatura k osobnostem**

Již jsem výše zmínila, že výchozí body představovaly rady PaedDr. Ireny Veverkové a server Kladno minulé. Od tohoto jsem se odrazila při vyhledávání literatury k jednotlivým osobnostem a dopátrala jsem se k následujícímu seznamu zdrojů, použitých při tvorbě životopisů:

##### **Bedřich Machulka**

1) VEVERKA, Ivan. Africký cestovatel Bedřich Machulka. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2008, č. 15, 96-107. ISSN 1214-3847.

##### **Jan Vella**

2) MALNIČUK, Petr. Nebeský jezdec Jan Vella. In: *Víkend Hospodářských novin*, 12. 5. 2006, s. 18.

3) HÁJEK, Roman. Jan Vella: Příběh mimořádného letce. In: *Kladno minulé: čtení nejen o uhlí a oceli* [online]. [cit. 2013-03-16]. Dostupné z:

<http://www.kladnominule.cz/osobnosti/jan-vella>

4) LOUCKÝ, František. *Mnozí nedoletěli*. Praha: Naše vojsko, 1989, s. 228. ISBN 80-206-0053-1.

##### **Jaroslav Sellner**

5) SELNER, Jaroslav a František CINGER. *Generál z rodu rebelů*. Čechtice: BVD, 2007. ISBN 978-80-87090-04-6.

##### **Jan Váňa**

6) *Dobývání uhlí na Kladensku: historie kladensko-slánsko-rakovnické pánve*. Ostrava: OKD, 2006.

7) SUCHOMEL, Jiří. Jan Váňa: Nálezce hlavní kladenské uhelné sloje. In: *Kladno minulé: čtení nejen o uhlí a oceli* [online]. [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://kladnominule.cz/osobnosti/jan-vana>

### **Vojtěch Lanna**

8) HLAVAČKA, Milan. Vojtěch Lanna. *Akademický bulletin Akademie věd České republiky*. 2010, 7/8. ISSN 1210-9525. (dostupné online <http://abicko.avcr.cz/2010/07/03/>)

9) *Dobývání uhlí na Kladensku: historie kladensko-slánsko-rakovnické pánve*. Ostrava: OKD, 2006.

### **Karl Wittgenstein**

10) KOVAŘÍK, Jiří. Karl Wittgenstein. Osobnost průmyslníka habsburské monarchie s přihlédnutím k jeho kladenskému působení. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2000, č. 7, s. 3 - 9. ISSN 1214-3847.

11) KOVAŘÍK, Jiří a Radoslava SCHMELZOVÁ. *Karl Wittgenstein: Ocelový král, mecenáš a sběratel*. Náchod: Arteum, 2010. ISBN 978-80-254-8719-8.

### **Ludvika Smrčková**

12) VEVERKOVÁ, Irena. Ludvika Smrčková, první dáma české skla. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2003, č. 11, 126 - 132. ISSN 1214-3847.

13) PAŘÍK, Jindřich. Ludvika Smrčková - první dáma československého skla. In: *Československé sklo: Mistři českého skla* [online]. [cit. 2013-03-11]. Dostupné z: <http://www.cs-sklo.cz/ceskoslovenskesklo/25-STARE-CLANKY-OLD-ARTICLES/1016-Ludvika-Smrckova>

### **Zdeněk Miler**

14) VEVERKOVÁ, Irena. Zdeněk Miler. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2011, č. 19, s. 125 - 131. ISSN 1214-3847.

### **Váša Suk**

15) VEVERKOVÁ, Irena. Václav Suk. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2002, č. 9, s. 100-108. ISSN 1214-3847.

16) VEVERKOVÁ, Irena. Vjačeslav Ivanovič Suk (kladenský rodák). *Kulturní rozhledy Kladenska*. 1989, č. 1, s. 21.

### **Antonín Raymond**

17) VEVERKOVÁ, Irena. *Antonín Raymond a Reimannové: Osud židovské rodiny ve XX. století*. Kladno: Patria, 2006. ISBN 80-239-7492-0.

18) VEVERKOVÁ, Irena. Mladá léta světově známého architekta Antonína Raymonda. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 1999, č. 6, s. 53-59. ISSN 1214-3847.

### **František Pavel**

19) VAŠEK, František a Miroslava MENŠÍKOVÁ. Nové skutečnosti ke smrti kladenského starosty Františka Pavla na Špilberku. *Forum Brunense*. 1992, s. 125 - 136.

20) HROŠOVÁ, Marie, ŠEBELOVÁ, Olga. Kladenská trestní akce 1939. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2006, č. 13, s. 33-42. ISSN 1214-3847.

21) HÁJEK, Roman. *František Pavel*. In: *Kladno minulé: čtení nejen o uhlí a oceli* [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.kladnominule.cz/pribehy/smutny-osud-starosty-pavla>.

### **Karel Lážnovský**

22) ÖPPLOVÁ, Barbara, GEBHART, Jan: *Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava 1939–1945*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN: 978-80-246-1632-2.

23) HÁJEK, Roman. Karel Lážnovský: Rozporuplný život prominentního protektorátního novináře. In: *Kladno minulé: Čtení nejen o uhlí a oceli* [online]. [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: <http://www.kladnominule.cz/karel-laznovsky>

### **Antonín Čermák**

24) BROŽ, Ivan. *Čermák vs. Al Capone*. Praha: Knižní klub, 1998. ISBN 80-7176-825-1.

25) MARIÁNKOVÁ, Jana. *Antonín J. Čermák*. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1993.

Zdrojem největšího množství informací byla ročenka *Slánský obzor*, časopis vydávaný společností Patria. Tato společnost je společností zaměřenou „na ochranu kulturního dědictví“ a společností „která si klade za cíl usilovat o poznání, ochranu, záchranu a popularizaci památek všeho druhu (nemovitých, movitých dokladů veškeré kulturní a civilizační činnosti).“<sup>39</sup>

Časopis *Slánský obzor* vychází jednou ročně a soustřeďuje se na historické děje města Slaného, Kladna a jejich okolí. Pravidelnou rubrikou je rubrika Portrétní galerie, která čtenáře seznamuje s osobnostmi, jež svou činnost spojily právě s Kladnem a okolím. Jeden článek rubriky vždy představuje jednu osobnost, poskytuje základní životopisné údaje i odkazy, z kterých autor čerpal. Čtenář se tak může nejenom poučit, ale i získat přehled,

---

<sup>39</sup> *Slánský obzor: Ročenka společnosti Patria* [online]. [cit. 2013-05-23]. Dostupné z: <http://www.slanskyobzor.cz/?cat=5>

v jakých archivech či jiných institucích jsou shromažďovány důležité dokumenty týkající se života dané osobnosti.

Dalším významným zdrojem byly monografie osobností – těch však nebylo mnoho. Některé jsou rozsáhlé, například monografie od Ivana Brože k postavě Antonína Čermáka a monografie k životu Jaroslava Selnera, některé jsou naopak malé, ale množstvím podaných informací podávají dostatečný přehled k životu osobností. Týká se to především osobností Karla Wittgensteina a Antonína Raymonda.

Další zdroje jsou různorodé – různé internetové články, různá periodika a úryvky v knihách, zabývajících se komplexnějším jevem.

Poté, co jsem si sestavila životopisy osobností, kterým se věnuji v projektu, jsem zjišťovala, jaké jsou v Kladně možnosti, jaký historický materiál můžu v projektovém vyučování využít.

#### **4. 2. Archiv**

První mé kroky směřovaly do archivu – zjišťovala jsem, zda existují fondy k vybraným osobnostem a zda je možné do archivu studenty vzít a naplánovat zde jednu hodinu. V Kladně se nachází pobočka Státního oblastního archivu v Praze, zde jsem se však dozvěděla, že v tomto archivu fondy k osobnostem neexistují a že příslušné dokumenty postihující jejich životy jsou rozeté po celé republice. Neuspěla jsem ani v centrále archivu, v Praze. Zde jsou uloženy dokumenty týkající se „chlebičkové aféry“ a Karla Lažnovského a výpovědi K. H. Franka vztahující se k aféře, spis je však badatelům nepřístupný, neboť se plánuje jeho digitalizace.

Archivy pro potřeby projektu nebylo tedy možné využít.

#### **4. 3. Naučné stezky**

V Kladně a jeho okolí se nachází celkem 9 naučných stezek, ale jen tři z nich se věnují historickým dějům Kladenska. Jedná se o stezky Historií Buštěhradu, Po lesních cestách do historie dolování uhlí na Kladensku a Industriální cesta Vojtěšskou hutí. Příznačnou stezkou pro projekt je bezpochyby poslední zmiňovaná, neboť zakladatel těchto prvních kladenských oceláren je jedna z osobností, již projekt zmiňuje. Jedná se o Vojtěcha Lannu.

Tato stezka je určena všem milovníkům industriálních památek – nachází se totiž v areálu bývalých oceláren. Jejím cílem je oživit zájem Kladenských o tento zanikající

industriální prostor a seznámit je s provozem hutě v dobách největší slávy. Areál je volně přístupný, avšak v současné době je tento areál rozprodáván do vlastnictví mnoha majitelů, proto se velikost naučné stezky neustále zmenšuje. Noví majitelé neustále oplocují své pozemky, a návštěvníci této stezky se tak v současné době nedostanou k vápenným pecím, k největšímu skvostu této stezky. Přístup k nim neumožňuje ani předchozí domluva s majiteli, určitých výhod se návštěvník může dočkat s využitím služeb poskytujících komentované prohlídky. Průvodci však nejsou odborníky, jsou to především nadšenci zajímající se o průmyslové Kladno.

Naučná stezka má pět zastávek – vysoké pece, ředitelská vila, rudé zásobníky, koksovny a vápenné pece, ke kterým je však v současné době znemožněn přístup. Na každé ze zastávek jsou nainstalovány informační panely popisující jednak historii daného objektu, jednak popis technologie výroby.

Tuto naučnou stezku jsem již do projektu zařadila – proběhl zde jeden ze čtyř seminářů, které jsem dostala vedením gymnázia k dispozici. Studenti se prostřednictvím této naučné stezky seznámili nejen s historií kladenského průmyslu obecně, ale byli informováni také o zakladateli této hutě, Vojtěchu Lannovi. Protože hned přes silnici naproti tomuto areálu se nachází areál oceláren Poldi, jejichž zakladatel byl Karl Wittgenstein, určitý čas zde byl věnován i jemu. Proběhl zde také referát k osobnosti Jana Váni, jenž je neodmyslitelně spjat s dolováním kladenského uhlí – Jan Váňa je považován za nálezce mocnější uhelné sloje, která se nacházela také v tomto areálu. Areál Vojtěšské huti (dnes hutě Koněv) tak v sobě kloubí možnost seznámit studenty s Vojtěchem Lannou, Jan Vánou a Karlem Wittgensteinem.

#### **4. 4. Pamětní desky a rodné domy**

V projektu se také dalo využít místních pamětních desek, případně rodných domů vybraných osobností. Protože jsou tyto objekty rozmístěny na mnoha místech Kladna, exkurze by tak byla časově náročná a neuskutečnitelná v devadesáti minutách.

Pamětních desek je v Kladně hned několik, pro potřeby projektu jsou využitelné jen dvě z nich, a to pamětní deska Antonínu Raymondovi na budově dnešní Komerční banky, tedy v místě, kde se Antonín Raymond narodil, a pamětní deska Antonínu Čermákovi připomínající místo, kde stál rodný domek chicagského starosty (domek musel být zbourán kvůli výstavbě panelových domů).

Daly by se také navštívit pamětní domy Václava Suka, Ludviky Smrčkové, Zdeňka Milera, Karla Lažnovského, Bedřicha Machulky, Jana Velly a Jaroslava Selnera. Za zmínku také stojí Váňův kámen připomínající Váňův slavný nález. Poněvadž je Kladno rozsáhlé, vyžadovalo by to celý den.

V rámci dalšího budoucího možného využití projektu by tak bylo možné zrealizovat exkurzi po stopách kladenských rodáků přímo v terénu.

#### **4. 5. Další možnosti realizovatelné v Kladně**

V projektu by se také dalo využít muzejních expozicí, a to těch stálých, ale i těch, které jsou čas od času pořádány například u příležitosti výročí narození či smrti té či oné osobnosti. Ze stálých expozic lze využít expozici v Hornickém skanzenu Mayrau, postihující dolování uhlí na Kladensku, dále lze navštívit Muzeum strojíren Poldi, se životem Františka Pavla či Karla Lažnovského lze studenty seznámit například v Památníku Lidice v rámci povídání o dějinách Protektorátu Čechy a Morava. Trvalé expozice kladenských muzeí se životu osobností přímo nevěnují, občas lze ale zahlédnout pozvánku na mimořádnou výstavu či přednášku.

V době, kdy byl projekt realizován, se nekonala žádná mimořádná výstava, krátce předtím proběhla přednáška o životě Antonína Raymonda. Rok před projektem se v Zámecké galerii konala výstava Zdeněk Miler dětem, v roce 2007 se v Památníku Lidice konala výstava postihující život rodiny Raymondů u příležitosti vydání knihy Osud židovské rodiny ve XX. století. Náprstkovo muzeum čas od času zve své návštěvníky na přednášku „Cestovatelé a mecenáši Náprstkova muzea“, jejímž prostřednictvím se lze seznámit s téměř zapomenutým cestovatelem, kladenským rodákem Bedřichem Machulkou.

## 5. Realizace projektu

Celý projekt jsem měla možnost vyzkoušet na kladenském gymnáziu v dějepisném semináři, jenž je určený pro třetí ročník čtyřletého a pro sedmý ročník víceletého gymnázia, a to od 15. 4. 2013 do 6. 5. 2013 vždy každé pondělí dvě vyučovací hodiny. 14 osobností jsem tak rozdělila do čtyř celků – umělci, představitelé veřejného politického života, podnikatelé a ostatní (cestovatel, fotbalista, letec, generálporučík).

Umělci: Václav Suk, Ludvika Smrčková, Antonín Raymond a Zdeněk Miler.

Představitelé veřejného politického života: Karel Lažnovský, František Pavel a Antonín Čermák.

Podnikatelé: Karl Wittgenestein, Jan Váňa a Vojtěch Lanna

Ostatní: Bedřich Machulka, František Klok, Jan Vella a Jaroslav Selner.

Výsledkem projektu jsou práce studentů: medailonky osobností, které jim byly na začátku projektu přiděleny. K přidělení osobnosti studentovi jsem využila obrázků, které charakterizují jednotlivou osobnost. Týden před zahájením výuky jsem rozdala jednotlivé obrázky studentům a ti měli během týdne zjistit, jakou osobnost jejich obrázek představuje a tedy, jaký medailonek budou muset v závěru projektu odevzdat. Kontrola zjištěných informací proběhla v den zahájení projektu prezentací osobností, kterým se projekt věnuje. Studenti losovali z těchto obrázků (jméno, které je u obrázku, žáci k dispozici neměli, to měli zjistit):

|                                                                                                            |                                                                                                             |                                                                                                            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Antonín Čermák</p>   | <p>František Klok</p>    | <p>Vojtěch Lanna</p>  |
| <p>Karel Lažnovský</p>  | <p>Bedřich Machulka</p>  | <p>Zdeněk Miler</p>   |

|                                                                                                           |                                                                                                            |                                                                                                            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>František Pavel</p>   | <p>Antonín Raymond</p>    | <p>Jaroslav Selner</p>  |
| <p>Ludvika Smrčková</p>  | <p>Václav Suk</p>         | <p>Jan Váňa</p>         |
| <p>Jan Vella</p>         | <p>Karl Wittgenstein</p>  |                                                                                                            |

Před samotným zahájením proběhla informační hodina, v průběhu které jsem studenty s plánem projektu seznámila a v jejímž průběhu také proběhlo zadání osobností ke zpracování a kdy byl také zadán test (příloha č. 3 a 4). Test měl zjistit, jaké znalosti mají studenti o vybraných osobnostech. Test spočíval v určování činností, jimiž se osobnosti proslavily (na výběr měli studenti z 30 činností). Stejný test jsem rozdala nejen do semináře, ale i do jedné třídy z každého ročníku. Na konci projektu jsem studentům semináře rozdala podrobnější test, mapující, jakých znalostí v průběhu projektu dosáhli a zda se jejich znalosti lišily na konci projektu od jeho začátku. Tento test jsem do ostatních ročníků již nerozdávala (viz příloha č. 5 a 6).

Před rozdáním prvního testu jsem předpokládala, že znalosti studentů z oblasti této regionální historie nebudou veliké. Předpokládala jsem, že nikomu nebude činit problém určení Zdeňka Milera, Františka Kloze a Františka Pavla. Naopak jsem usuzovala, že jen malé procento lidí odhadne, kým byli Jan Vella, Bedřich Machulka, Jaroslav Selner, Ludvika Smrčková, Karel Lažnovský, Václav Suk a Antonín Raymond. Následující tabulka obsahuje údaje o počtu správně určených osobností:

| Třída                    | O1      | O2      | O3      | O4      | 1. A    | 2. A    | 3. A    | 4. A    | Celkem   |
|--------------------------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|----------|
| Osobnost                 | 26 žáků | 25 žáků | 28 žáků | 27 žáků | 30 žáků | 29 žáků | 26 žáků | 25 žáků | 216 žáků |
| <b>Čermák Antonín</b>    | 13      | 6       | 8       | 12      | 8       | 9       | 12      | 6       | 74       |
| <b>Kloz František</b>    | 6       | 15      | 6       | 12      | 10      | 9       | 8       | 8       | 74       |
| <b>Lanna Vojtěch</b>     | 2       | 1       | 3       | 4       | 0       | 2       | 15      | 2       | 29       |
| <b>Lažnovský Karel</b>   | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 6       | 8       | 14       |
| <b>Machulka Bedřich</b>  | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0        |
| <b>Miler Zdeněk</b>      | 21      | 15      | 16      | 18      | 23      | 20      | 19      | 22      | 154      |
| <b>Pavel František</b>   | 25      | 25      | 24      | 27      | 29      | 24      | 22      | 24      | 200      |
| <b>Raymond Antonín</b>   | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0        |
| <b>Selner Jaroslav</b>   | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0        |
| <b>Smrčková Ludvika</b>  | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0        |
| <b>Suk Václav</b>        | 0       | 0       | 2       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 2        |
| <b>Váňa Jan</b>          | 3       | 2       | 0       | 1       | 5       | 4       | 15      | 6       | 36       |
| <b>Vella Jan</b>         | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0       | 0        |
| <b>Wittgenstein Karl</b> | 3       | 5       | 2       | 6       | 8       | 5       | 14      | 3       | 46       |

Z tabulky vyplývá, že můj předpoklad se splnil jen z části. Předpokládala jsem, že Karla Lažnovského, Bedřicha Machulku, Antonína Raymonda, Jaroslava Selnera, Ludviku Smrčkovou, Václava Suka a Jana Vellu nebude znát téměř nikdo, překvapením tedy pro mě byl údaj u jména Karel Lažnovský. Pravděpodobně je to dáno tím, že o Karlu Lažnovském se učitelé dějepisu zmiňují v souvislosti s Protektorátem Čechy a Morava v běžném dějepisném vyučování, proto některým studentům toto jméno mohlo utkvět v paměti. Stejně tak mě překvapily i údaje u Vojtěcha Lanny, Jana Váni a Karla Wittgensteina u třídy 3. A. Když jsem u paní učitelky, která má v této třídě dějepis na starosti, zjišťovala, jak je to možné, odpověděla mi, že v druhém ročníku se s touto třídou vydala do skanzenu Mayrau, kde jim mimo jiné osvětlila historii kladenského průmyslu. Při tomto výkladu se zmínila i o těchto třech osobnostech jako o lidech, kteří výrazným způsobem ovlivnili kladenskou historii.

Předpokládala jsem také, že většině studentů nebude dělat problém určit, čím se proslavil František Pavel, Zdeněk Miler a František Kloz. Můj předpoklad se splnil pouze u osobnosti Františka Pavla, kterého zná 216 studentů z 223 dotazovaných.

Dá se konstatovat, že mě znalosti studentů této oblasti regionální historie celkově nepřekvapily, průzkum mi tedy potvrdil, že realizace projektu nebude zbytečná a že se projekt může podílet na rozšíření vědomostí studentů dějepisného semináře. V následujících kapitolách podrobně rozepíšu, jak jsem koncipovala jednotlivé hodiny.

## 5. 1. Kladenští umělci

Třída: Seminář z dějepisu (3. ročník)  
Datum: 15. 4. 2013  
Čas: 8:00 – 9:35 (dvě vyučovací hodiny)  
Pomůcky: 4x notebook, zpětný projektor, články z časopisu Slánský obzor  
Téma: Václav Suk, Ludvika Smrčková, Zdeněk Miler, Antonín Raymond

Průběh hodiny:

Týden před touto hodinou jsem rozdělila studenty do čtyř skupin a rozdala do nich texty z ročenky Slánský obzor (co skupina, to jiný článek). Články byly celkem čtyři a věnovaly se životním osudům výše zmiňovaných umělců. Studenti dostali za úkol si články přečíst a vypsát si nejdůležitější informace k dané osobnosti. Následující týden s těmito texty studenti pracovali.

V první vyučovací hodině jsem do každé skupiny rozdala notebooky, na kterých v powerpointu měli žáci ve skupinách zpracovat prezentaci k přidělené osobnosti. Měli také vytvořit pracovní list k této osobnosti. Druhou vyučovací hodinu pak studenti svým spolužákům představili jimi zpracovanou osobnost (pomáhala jim k tomu vytvořená prezentace promítaná zpětným projektoem na zdi) a ti, co poslouchali, vyplňovali pracovní list vytvořený jejich spolužáky (ten jsem vytiskla v příslušném množství o přestávce). V průběhu této hodiny tak vznikly čtyři prezentace (viz příloha č. 18) a čtyři pracovní listy.

### Pracovní listy:

#### Ludvika Smrčková (řešení příloha č. 7)

**1. Události z Ludvičina života v pravém sloupci spojte s rokem, ve kterém se událost udála.**

|      |                                                          |
|------|----------------------------------------------------------|
| 1903 | Rok, kdy Smrčková ukončila práci s průmyslem             |
| 1991 | Rok, kdy se Smrčková narodila                            |
| 1921 | Rok, kdy Smrčková odmaturovala                           |
| 1948 | Rok, kdy Smrčková přijala místo vedoucí v podniku Inwald |
| 1960 | Rok, kdy Smrčková zemřela                                |

**2. V nabídce vysokých škol zaškrtněte, které studovala Ludvika Smrčková.**

Uměleckoprůmyslová škola

Filozofická fakulta UK

Pedagogická fakulta

Vysoké učení technické

Lékařská fakulta UK

Právnická fakulta UK

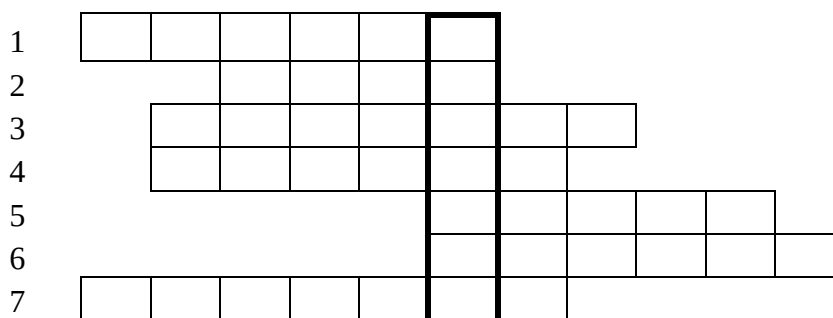
**3. Napište, jaký byl oblíbený motiv Ludviky Smrčkové a jaká byla její oblíbená technika v její tvorbě?**

Motiv: .....

Technika: .....

**Zdeněk Miler** (řešení příloha č. 8)

**1. Vyluštěte křížovku.**



1. Jak se jmenoval (příjmením) malíř, kterého potkával ve vlaku z Kladna do Prahy a který mu dával rady, jak uspět při přijímacím řízení na jeho vysněnou školu?
2. V jakém měsíci se Miler narodil?
3. Postave krtečka byla oceněna v roce 1957 na jednom filmovém festivalu. V jakém městě se festival konal?
4. Jak znělo Milerovo původní příjmení?
5. Miler po přijetí do filmových ateliérů ve Zlíně začal spolupracovat na tvorbě Pošťácké pohádky? Kdo napsal literární předlohu k tomuto animovanému filmu (jen příjmení)?
6. Jak se jmenovala (jméno) Milerova matka?
7. Při přijímacím řízení odevzdal Miler portrét osoby. Kdo byl pro Milera předlohou?

Tajenka:.....

**2. Napište, jaké znáte příběhy o dobrodružství krtečka.**

.....

.....

.....

.....

**Antonín Raymond** (řešení příloha č. 9)

1. Kdy se narodil Antonín Raymond?
2. V jakém domě se Raymond narodil?
3. Kolik měl sourozenců?
4. Jakou vysokou školu studoval?
5. Do jaké země emigroval?
6. Jak se jmenovala žena, se kterou se oženil?
7. Za jakou zemi bojoval v obou světových válkách?
8. Jaký osud by pravděpodobně stihl Raymonda, kdyby neemigroval?
9. Jakou zemi si Raymond zamiloval?
10. Kdy Raymond zemřel?

**Václav Suk** (řešení příloha č. 10)

Následující události seřaďte chronologicky tak, jak se udály v Sukově životě.

- A: Stal se hlavním dirigentem Velkého divadla v Moskvě.
- B: Odstěhoval se do Varšavy.

- C: Ukončil studia na vysoké škole.  
D: Proběhla premiéra jeho opery Lesův pán.  
E: Změnil občanství a jméno.  
F: Postihla ho mrtvice.

Řešení: 1 ..... 2 ..... 3 ..... 4 ..... 5 ..... 6 .....

Při tvorbě prezentací a pracovních listů jsem žáky obcházela a korigovala jejich práci, zejména pak tvorbu pracovních listů. Žáci zpočátku měli problém s touto tvorbou, k dispozici ale měli předlohu pracovního listu mnou vytvořeného k osobnosti Jaroslava Selnera, jenž byl využit v jedné z dalších hodin, a tak se jim pracovní listy nakonec vytvořit podařilo. Některé byly kratší, některé delší, délka pracovního listu byla podmíněna rozdělením činností ve skupině. Skupiny zpracovávající Smrčkovou a Milera si činnosti rozdělily, proto jejich pracovní listy jsou pečlivější a rozmanitější, ostatní dvě skupiny pracovaly na všech úkolech společně, a proto jim nezbylo mnoho času na tvorbu pracovního listu. I přes to však všechny pracovní listy splnily svou funkci a dá se konstatovat, že žáci splnili zadání, které obdrželi na začátku hodiny.

Pokud bych měla k dispozici ještě třetí vyučovací hodinu, po prezentacích osobností bych provedla ještě celkovou reflexi hodiny na téma, jak se pracovalo ve skupinách a jaké ponaučení si z této spolupráce žáci odnášejí.

## 5. 2. Podnikatelé

Třída: Seminář z dějepisu, seminář Hospodářské dějiny  
Datum: 22. 4. 2013  
Čas: 8:00 – 12:00  
Pomůcky: Pracovní listy  
Téma: Jan Váňa, Vojtěch Lanna a Vojtěšská huť, Karl Wittgenstein

Prezentace tohoto tématu proběhla v terénu, třídu vzala na exkurzi naučnou stezkou Vojtěšská huť. Tato naučná stezka je veřejnosti běžně přístupná bez průvodce i s průvodcem, kterého je však třeba s dostatečným předstihem objednat (příplatek za tyto služby se neplatí).

Před samotnou exkurzí jsem si naučnou stezku pečlivě sama prošla, abych zjistila, jaké možnosti tato stezka skýtá, a posléze jsem kontaktovala společnost starající se o tuto stezku, zda by bylo možné na určitý den zajistit služby průvodce. S průvodcem jsem se pak domluvila, jak by exkurze měla podle mých představ proběhnout. Potřebovala jsem, aby v rámci této exkurze zazněly referáty k osobnostem Karla Wittgensteina, Jana Váni a Vojtěcha Lanny.

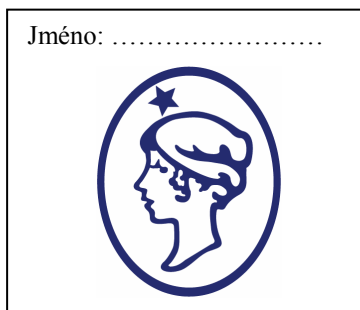
Průběh hodiny:

Se studenty a průvodcem jsme si dali sraz na zastávce Poldi, odkud je to už pár kroků do vlastního areálu bývalých oceláren. Společně jsme procházeli areálem a na stanovištích v areálu jsme poslouchali průvodcův výklad. Na některých stanovištích pak studenti doplňovali tento výklad o referáty, které jsem zadala týden před exkurzí. Referáty se týkaly osobností výše zmíněných a měly dokreslovat průvodcovy informace z oblasti historie a vývoje kladenského průmyslu a z oblasti historie a provozu Vojtěšské huti. Žáci tak získali celkový náhled na historii města Kladna jako průmyslového města.

Během exkurze studenti vyplňovali pracovní listy, které jsem před začátkem exkurze rozdala. Po ukončení exkurze jsem na posledním stanovišti nechala studentům čas na doplnění pracovních listů, které jsme poté společně zkontrolovali. Také jsme pak společně zopakovali, co by si žáci měli z této exkurze zapamatovat. Jako domácí úkol si studenti na následující hodinu měli vyhotovit myšlenkovou z toho, co jim z této exkurze utkvělo v hlavě. Jako východisko této mapy jsem zadala „Vojtěšská hut“. S touto myšlenkovou mapou jsme pracovali následující týden v semináři – šlo ale jen o prezentaci jednotlivých zpracování, neboť tématem této hodiny nebylo pokračování historie kladenského průmyslu, ale další osobnosti z projektu. Přílohou č. 10 je ukázka jedné myšlenkové mapy.

Pracovní list k exkurzi Vojtěšskou hutí (řešení příloha č. 11):

**1. Následující obrázky charakterizují vždy jednu významnou osobnost, která se zapsala do historie kladenského průmyslu. Níže uvedená jména přiřaďte k obrázkům a ke jménům připište, čím se proslavili.**



Jan Váňa: .....

Karl Wittgenstein: .....

Vojtěch Lanna: .....

## **2. Odpovězte na následující otázky:**

Kolik bylo původně postaveno vápenných pecí a kolik jich stojí dnes v areálu?

.....

Vojtěch Lanna a Václav Novotný založili společně Pražský uhelný spolek, název této společnosti se však změnil se vstupem bratří Kleinů do této společnosti. Jak zněl nový název společnosti?

.....

V roce 1946 byla Vojtěšská huť přejmenována na Huť Koněv. Na počest které osobnosti nese tento název?

.....

V kterém roce byl zahájen provoz hutí?

.....

**3. Na obrázcích jsou objekty nacházející se v areálu hutí. K obrázkům napište, o jaké stavby se jedná.**



**Vybírejte z těchto možností:**

Koksovný

Pražící pece

.....



.....



.....

- Válcovny
- Vápenné pece
- Rudé zásobníky
- Depo pro vlaky
- Strusková cihelna

**4. Na jedné z těchto staveb jste si mohli všimnout tohoto nápisu: Ленина и Сталина вперед к победе. Co o něm víte?**

Co nápis znamená: .....

V kterých letech se tam přibližně objevil:.....

Kdo jej napsal: .....

K čemu sloužil: .....

**5. Rozhodněte, zda jsou následující tvrzení v tabulce pravdivá či nepravdivá, zakroužkujte správnou odpověď a příslušná písmena seřadte podle vedlejších čísel v tajenku.**

|                                                          | ANO | NE |   |
|----------------------------------------------------------|-----|----|---|
| Karl Wittgenstein se narodil v roce 1847.                | P   | K  | 1 |
| Karl Wittgenstein měl 3 syny.                            | N   | L  | 3 |
| Architekt Josef Hoffmann navrhl Wittgensteinovu hrobku   | O   | O  | 2 |
| Karl Wittgenstein se stal ředitelem Pražské želez. spol. | I   | V  | 5 |
| Karl Wittgenstein založil první kladenské ocelárny.      | Ě   | D  | 4 |

Tajenka: .....

**6. Události ze života Vojtěcha Lanny seřadte tak, jak se udály v průběhu jeho života.**

- I. Byl odvolán z vedení Pražské železářské společnosti
- II. Převzal živnost po svém otci.
- III. V Kladně získal těžební právo.
- IV. Odjel na pracovní cestu do Manchesteru.

|    |  |    |  |    |  |    |  |
|----|--|----|--|----|--|----|--|
| 1. |  | 2. |  | 3. |  | 4. |  |
|----|--|----|--|----|--|----|--|

**Zde máte volný prostor na poznámky k exkurzi.**

### **5. 3. Představitelé veřejného politického života**

Třída: Seminář z dějepisu

Datum: 29. 4. 2013

Čas: 8:00 – 9:35 (dvě vyučovací hodiny)

Pomůcky: počítač, zpětný projektor, dokument Heydrich – konečné řešení (20/44), obrázky s portréty Antonína Čermáka, Františka Pavla a Karla Lažnovského (příloha č. 13)

Téma: Antonín Čermák, František Pavel, Karel Lažnovský

Průběh hodiny:

Na začátku hodiny jsem studentům rozdala rozstříhané obrázky s portréty osobností, kterým se hodina věnuje, s úkolem, aby z nich složili tyto portréty. Po předchozí zkušenosti, kdy se většina studentů na začátku hodiny ještě probouzela (hodina se koná v pondělí první dvě hodiny), jsem se snažila touto činností je probudit a aktivizovat. Poté jsme si společně ujasnili, o jaké osobnosti se jedná.

Protože osudy Františka Pavla a Karla Lažnovského jsou úzce spjaty s Protektorátem Čechy a Morava, před výkladem o životech těchto osobností jsem ještě přistoupila ke stručnému zopakování dění v Protektorátu – studenti dostali za úkol ve dvojicích vytvořit myšlenkovou mapu toho, co o této problematice vědí (ukázka jedné

z myšlenkových map v příloze č. 12). Poté jsme vytvořili myšlenkovou mapu společně na tabuli a dali dohromady ucelený celek o období Protektorátu. Teprve potom jsem přistoupila k výkladu o výše zmíněných osobnostech.

Nejprve jsem se věnovala Karlu Lažnovskému a k seznámení studentů s tímto novinářem jsem využila jednoho dílu ze série dokumentů o Hyedrichovi – Heydrich – konečné řešení. Jedná se o díl dvacátý a je k dispozici na internetových stránkách České televize<sup>40</sup>. Je to díl, ve kterém se hovoří o Emanuelu Moravcovi a o některých aktivistických novinářích, včetně Karla Lažnovského a tzv. chlebičkové aféry. Při sledování tohoto dílu měli studenti za úkol vypsat si všechno, co se dozvědí o kladenském novináři. Tyto informace jsme po zhlédnutí dokumentu zopakovali a já je rozšířila o další informace z Lažnovského života před vstupem do služeb Protektorátu.

Po Karlu Lažnovském jsem věnovala pozornost Františku Pavlovi a Antonínu Čermákovi formou výkladu. Pozornost studentů jsem při výkladu kontrolovala různými otázkami. Nejčastěji to byly otázky, které předznamenávaly další osudy těchto osobností – byly to otázky typu: „Dva kladenští studenti v Kladně zastřelili německého policistu, co si myslíte, jaká opatření následovala ze stran Německa?“ Tímto způsobem jsme společně sestavovali životy dvou starostů – kladenského a chicagského. Takovýto způsob výkladu interně nazývám „Podílejte se na tvorbě dějin“. Já začnu vykládat, v jednu chvíli výklad utnu a dožaduju se úvah studentů, co pravděpodobně následovalo. Dožaduju se po nich, aby zkusili uvažovat jako lidé, kteří se na tvorbě dějin podíleli. Takovýmto způsobem jsem dospěla ke konci hodiny a v jejím krátkém zbytku jsem ještě se studenty zopakovala, co by si z této hodiny měli odnést a zapamatovat.

#### **5. 4. Ostatní osobnosti z kladenské historie**

|          |                                                                                                                                                    |
|----------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Třída:   | Seminář z dějepisu                                                                                                                                 |
| Datum:   | 6. 5. 2013                                                                                                                                         |
| Čas:     | 8:00 – 9:35 (dvě vyučovací hodiny)                                                                                                                 |
| Pomůcky: | křížovka, domino s údaji z Machulkova života, text k osobnosti Františka Kloze, tabulka V CH D, obrázky charakterizující Jana Vellu, pracovní list |
| Téma:    | Bedřich Machulka, František Kloz, Jan Vella, Jaroslav Selner                                                                                       |

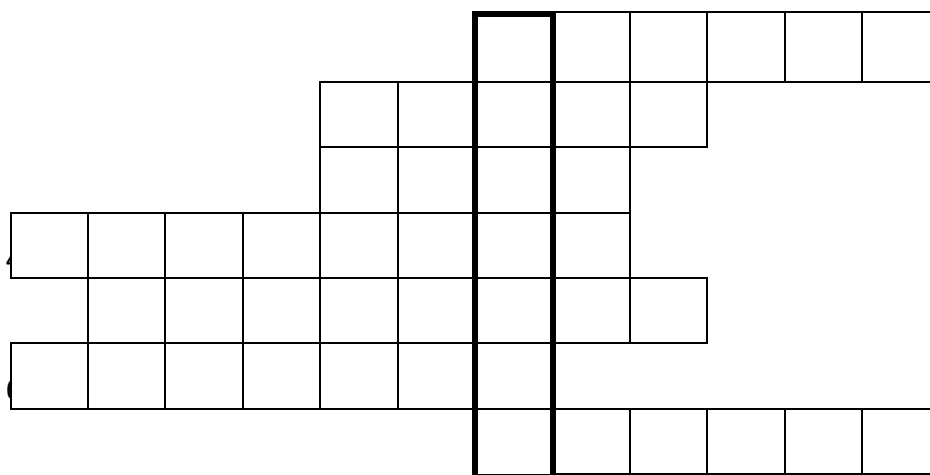
---

<sup>40</sup> Česká televize: *Heydrich - konečné řešení*. [online]. 1996 - 2008 [cit. 2013-04-29]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10350893065-heydrich-konecne-reseni/211563235400020-jenutne-mluvit-nemecky/>

Průběh hodiny:

Tato hodina byla co do použitých materiálů velmi rozmanitá – použila jsem křížovku, historické domino, pracovní list, obrázky a text s tabulkou. Všechny tyto materiály jsem využila při výkladu.

Hodinu jsem začala osobností cestovatele Bedřicha Machulky, před zahájením výkladu jsem ještě rozdala studentům k vyplnění křížovku, jejíž tajenkou bylo příjmení cestovatele Machulky. Tajenku křížovky jsem se snažila tematicky propojit s obsahem křížovky, proto jednotlivé otázky v ní se týkají cestovatelství (její řešení v příloze č. 14):



1. Je to cestopis Marca Pola pojednávající o jeho cestě do Asie.
2. Byl to anglický korzár a mořeplavec, jenž se proslavil svými útoky na španělské lodě a přístavy. Žil v letech 1540 – 1596.
3. Byl to český spisovatel, představitel romantismu, proslulý také jako vášnivý cestovatel. Rád navštěvoval romantická místa spojená s historií. Zvláštní půvab pro něj měly hrady a zříceniny.
4. Byl to janovský mořeplavec, který ve službách Španělska chtěl objevit západní cestu do Asie.
5. Byl to český cestovatel a spisovatel, který společně s M. Zikmundem absolvoval cestu do Afriky a Jižní Ameriky ve voze značky Tatra T 87.
6. Byl to autor knihy Z Čech až na konec světa, jejíž vznik byl inspirován cestopisem Václava Šaška z Bírkova, účastníka poselstva Jiřího z Poděbrad.
7. Je to kontinent, jemuž Emil Holub zasvětil svou „cestovatelskou kariéru“.

Tajenka: .....

Když studenti tuto křížovku vyplnili, společně jsme ji zkontrolovali a já pak přešla k výkladu o cestovateli Bedřichu Machulkovi. Studenti měli výklad poslouchat a na základě podávaných informací měli skládat domino, které obsahovalo údaje z Machulkova života. Složené domino pak ve zkratce shrnovalo životopis Bedřicha Machulky od jeho narození až po smrt. Následující ukázka tohoto domina je nerozstříhaná verze a ukazuje, jaké je zároveň řešení této skládačky, tedy, k jakému výsledku se studenti pomocí výkladu měli dopracovat:

|                                                     |                                           |
|-----------------------------------------------------|-------------------------------------------|
|                                                     | <b>Štěpánov u Kladna</b>                  |
| <b>část Kročehlav</b>                               | <b>1887</b>                               |
| <b>c. k. vyšší gymnázium<br/>Nové Město pražské</b> | <b>přednášky českých<br/>cestovatelů</b>  |
| <b>Emil Holub o Africe</b>                          | <b>1. 12. 1898</b>                        |
| <b>Afrika, Tripolis</b>                             | <b>Machulkův společník<br/>na cestách</b> |
| <b>Eduard Štorch</b>                                | <b>šelma Fosa</b>                         |
| <b>Madagaskar</b>                                   | <b>1908</b>                               |
| <b>první lovecká výprava</b>                        | <b>Machulkův mecenáš</b>                  |
| <b>Adolf Schwarzenberg</b>                          | <b>Gari Gari</b>                          |
| <b>film</b>                                         | <b>nejvýznamnější<br/>lovecká trofej</b>  |
| <b>Scernocera castanea<br/>rotschildi</b>           |                                           |

Během výkladu o Machulkově životě jsem procházela mezi lavicemi a sledovala, jak si studenti s dominem poradili – se složením tohoto domina neměli žádný problém, jejich činnost jsem nemusela korigovat, proto jsem na konci výkladu se studenty opět stručně shrnula, jaké poučení by si o Bedřichu Machulkovi měli uchovat. Poté jsem přešla k osobnosti Františka Kloze. Pro seznámení s tímto fotbalistou jsem využila metody tzv. V Ch D. Ta je realizována skrze předem připravený text a tuto tabulku:

| František Klok - V CH D |                  |                    |
|-------------------------|------------------|--------------------|
| Vím                     | Chci se dozvědět | Dozvěděl/a jsem se |
|                         |                  |                    |

Tabulka obsahuje tři sloupce – Vím, Chci se dozvědět a Dozvěděl/a jsem se. První dva sloupce studenti vyplňují ještě před rozdáním a přečtením testu. Zapisují si vždy do příslušného sloupce, co o dané osobnosti již znají a co se o ní chtějí dozvědět. Po zapsání proběhne společná konzultace ve třídě. Nesmíme ale žáky opravovat v případě, že jejich informace, zapsané do sloupečku „Vím“, nejsou pravdivé. K tomuto zjištění by žáci měli dospět sami. Stejně tak nesmíme na otázky ve sloupečku „Chci se dozvědět“ odpovídat, nalezení odpovědi je na žácích samotných. Po této činnosti pak následuje čtení textu, který by měl odpovědět na otázky, které si studenti kladli v druhém sloupečku. Během čtení by si studenti měli zapisovat odpovědi na otázky, dále i to, co je zaujalo, překvapilo i to, co nevěděli a nezeptali se na to. Ukázka vyplněných tabulek v příloze č. 15.

Tuto aktivitu jsem původně začlenit do projektu nechtěla, ale po tom, co jsem zjistila, že budu mít k dispozici o jednoho studenta méně (tzn., že bude chybět jeden

medailonek), dospěla jsem k rozhodnutí, že medailonek připravím sama a využiju ho jako výchozí text k metodě V Ch D. Níže předkládám uvedený text:

František Klok se narodil v Mlékosrbech u Nového Bydžova 19. 5. 1905. Jeho a bratra Josefa vychovávala jen matka, otec totiž zemřel při práci v sodovkárně, František tak svého otce nikdy nepoznal.

V Novém Bydžově odstartoval svou fotbalovou kariéru, odkud se dopravoval až do klubu SK Roudnice nad Labem. V roce 1927 odjel na mistrovské utkání s Roudnicí na zápas do Kladna s místním SK, ve kterém pro svůj výkon neunikl pozornosti kladenských fotbalových funkcionářů, jež o mladého talentovaného fotbalistu začali jevit zájem. Tento zájem vyvrcholil uzavřením smlouvy v roce 1928 o přestupu z Roudnice do Kladna. Tímto přestupem začala Františkova fotbalová kariéra, ve které se dostal až do národního mužstva.

V Kladně byl zaměstnán doktorem Josefem Neumannem jako řidič a zdravotní ošetřovatel. Protože byl ale doktor Neumann také jedním z fotbalových funkcionářů, kteří si mladého Františka vyhlédli, poskytoval Klokovi poměrně dost volného času trénování fotbalu. První utkání sehrál v přátelském zápase proti Unionu Žižkov, v němž Kladno zvítězilo 4:2. Na Kladně s dvěma krátkými přestávkami působil Klok od roku 1928 – 1940.

Během působení v Kladně vzrostla jeho popularita natolik, že i přes obrovskou konkurenci v hráčích Sparty a Slavie se probojoval celkem devětkrát do národního týmu. Za národní tým se postavil František proti týmům Jugoslávie, Polska, Maďarska, Rumunska, Itálie, Rakouska, Bulharska a Itálie, proti nimž skóroval celkem šestkrát. „Nejvýznamnějším Klovým startem v barvách reprezentačního mužstva ČSR se stalo vítězné utkání s Maďarskem 5:2 v roce 1936, kdy sportovní tisk komentoval výkon jednatřicetiletého útočníka: *Klok v utkání ukázal, co potřebuje a co dlouho postrádala útočná řada národního mužstva. Dokázal, že veškeré technické umění, veškerá bojovnost a nadšení mužstva nestačí k vítězství, není-li v útoku hráče, který má před brankou dobrý postřeh ve všech situacích, který dovede využít každé sebemenší naskytnuvší se mu příležitost ke scorování, který má důraz a dobrou mušku.*“<sup>41</sup>

Mimo národní tým se mu dařilo i v Kladně, v sezóně 1929/1930 se stal „králem střelců“ v celé první lize s 15 vstřelenými brankami. Góly střílel i v dalších sezónách a pravidelně se umisťoval s počtem branek na prvních příčkách. S tímto úspěchem se také

---

<sup>41</sup> OLIVERIUS, Miroslav. František Klok. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2005, č. 13, s. 137. ISSN 1214-3847.

dostavil zájem ze strany pražských klubů, jejichž zájem František využil k přestupu. Vybral si klub SK Slavie Praha. V konkurenci útočníků, kteří trvale obsazovali posty i v národním týmu, bylo těžké se prosadit a Františkovi se moc nedařilo (snad se mu zastesklo i po svých kamarádech z Kladna). Pro nesplněná slávistická očekávání byl František přeřazen do tzv. Burianovy jedenáctky, která pod jménem tohoto komika působila u Slavie a jezdila mimo Prahu k zápasům. Všude byl tým vítán, jen na Kladně se mu nedostalo standardních ovací. A to právě díky Františkovi. Kladenští fanoušci mu nemohli zapomenout přestup do Slavie, a tak byl zápas v Kladně proti této jedenáctce provázen nadávkami na Františkovu osobu. Tyto nadávky Klok nevydržel, povolily mu nervy a do tváře uhodil nejbližšího stojícího pořadatele. Muž mu to však oplatil takovou silou, že se František z rány vzpamatovával až do konce zápasu, v kterém Burianova jedenáctka vyhrála 4:3.

Slávistické trápení František ukončil přestupem zpět do Kladna a fanoušci toto rozhodnutí velmi příznivě kvitovali. František se stal opět jejich miláčkem. Netrvalo to však dlouho – po tom, co se mu začalo dařit, mu byl nabídnut přestup, tentokrát do Sparty, který František neodmítl. Zpočátku se mu ve Spartě dařilo, svými góly napomohl Spartě k výhře proti maďarské Hungarii ve Středoevropském poháru a dvěma góly se podílel na remíze 2:2 Sparty s milánskou Ambrosianou (dnešní Inter Milán). Záhy se však opakovala situace podobná té ve Slavii – Františkovi se začalo stýskat, s čímž mu klesla fotbalová forma. Proto se roku 1933 Klok ocitl opět v Kladně, kde vydržel až do roku 1940. Díky němu se Kladno v sezóně 1933/1934 umístilo na třetím místě po týmech pražských S. V tomto ligovém ročníku byl i strůjcem porážky Sparty, které v jednom zápasu nastřílel František všech pět vstřelených gólů.

S Kladnem se mu dařilo i na mezinárodní fotbalové scéně – s Kladnem porazil v Chicagu krajanské mužstvo Sparty poměrem 9:0 a Juventus vyřadil ze Středoevropského poháru. Byla oceňována i prohra s West Hamem United 2:3, neboť na tehdejší poměry anglická liga byla tím nejlepším, co fotbal nabízel.

Roku 1940 Klok na Kladně ukončil své působení, aby dal příležitost mladším hráčům. Během tohoto angažmá sehrál František Klok 478 zápasů, z toho 185 ligových. Ukončení angažmá v Kladně však neznamenalo konec jeho kariéry – nadále hrál nejdříve v dresu divizního SK Slaný, dále v Roudnici nad Labem a v SK Vinařice. Vinařický klub byl posledním jeho působištěm. S tímto týmem také hrál naposledy na kladenském stadionu, a to u příležitosti přátelského utkání, v němž Vinařice podlehly Kladnu 1:10.

Jediný gól střílel za Vinařice právě František Kloz. Svůj poslední zápas sehrál a poslední gól kariéry vstřelil v Hnidousích.

V roce 1945 se aktivně podílel na květnovém povstání – 6. 5. odjel pro zbraně do německého muničního skladu v lesích u Hříškova. Německá posádka se nechtěla vzdát, a tak došlo k přestřelce, v níž byl Kloz postřelen do nohy. Na místě byl Kloz ihned ošetřen, ošetřujícím lékařem po převozu do nemocnice mu byla doporučována amputace nohy. Kloz nad tímto zákrokem přemýšlel dlouho, nedovedl si představit, že by již nikdy nekopl do míče. K amputaci nakonec svolil, ale dříve než byl zákrok proveden, Kloz svým zraněním podlehl dne 13. 6. 1945.

Jeho památku připomněl v 60. letech spisovatel Ota Pavel, jenž jeho příběh sepsal v povídce „Poslední zápas Františka Kloze.“ V současné době tohoto fotbalistu v Kladně připomíná ulice vedoucí k fotbalovému stadionu, ale i název samotného stadionu.

Vedle života profesionálního fotbalisty vedl František i život osobní. Byl dvakrát ženat, první manželství bylo rozvedeno, druhé manželství se zubní laborantkou Jindrou Pozděnovou trvalo až do jeho smrti. S Jindrou měl syna Františka a dceru Blanku. Výchovu jeho dětí zaopatřovali spíše prarodiče Pozděnovi, neboť František měl spoustu zájmů – kromě středečních tréninků a nedělních zápasů hrál hokej, tenis a stolní tenis, do toho všeho rád chodil se svými fanoušky zapíjet do hospody U Šamšů vítězství či „žal z porážky.“ Rodina ho moc doma nevidala.

Tento text a tabulka s celou metodou V Ch D posloužil jako prostředek seznámení se s jedním z nejslavnějších fotbalistů působících v Kladně. Abych ale zjistila, zda si z toho žáci něco odnášejí, pro kontrolu jsem použila hry, kterou nazývám Na stojáka. Hra spočívá v tom, že si studenti stoupnou a já jim vždy do dvojice položím otázku. Kdo na ní správně a první odpoví, stojí dál a postupuje do dalšího kola. Ten, kdo neodpoví, si sedá, a ze hry tak vypadává. Z postupujících vytvářím další dvojice a stejným způsobem eliminuju počet „soutěžících“, až zůstane jeden vítěz. Pro potřeby této hry jsem na základě výše předloženého textu vytvořila seznam otázek, které jsem studentům pokládala (za otázkou je uvedena odpověď):

### **Kontrolní otázky k životopisu Františka Kloze.**

- 1. Ve kterém městě (vesnici) se František Kloz narodil? – Mlékosrby u Nového Bydžova**
- 2. Které povolání v Kladně vykonával? – řidič a zdravotní ošetřovatel**

**3. Proti kterému týmu se postavil ve svém prvním zápase v kladenských barvách? – Union Žižkov**

**4. Bylo toto utkání vítězné? – Ano**

**5. Jmenujte alespoň dva národní týmy, proti kterým František Klok oblékl dres československé reprezentace. - Jugoslávie, Polsko, Maďarsko, Rumunsko, Itálie, Rakousko, Bulharsko a Itálie**

**6. V jaké sezóně se stal Klok králem střelců? – 1929/1930**

**7. Jak se jmenoval klub, do kterého zamířil při svém prvním přestupu z SK Kladno? – SK Slavia Praha**

**8. Jak se přezdívalo jedenáctce, do níž byl Klok přerazen po neúspěšném působení v základní sestavě SK Slavia Praha? – Burianova jedenáctka**

**9. V kterém dalším pražském klubu ještě F. Klok působil? – AC Sparta Praha**

**10. Který italský tým se původně jmenoval Ambrosiana? – Inter Milán**

**11. Na kolikátou nejvyšší příčku SK Kladno vystoupalo v době, kdy F. Klok oblékal dres tohoto klubu? – Třetí**

**12. V kterém roce Klok opustil SK Kladno? – 1940**

**13. Který tým byl posledním Klokovým působištěm? - Vinařice**

**14. Co se mu stalo 6. 5. 1945 při plnění úkolu dojet pro zbraně z německého muničního skladu v lesích u Hříškova? – Byl postřelen**

**15. Jakému operačnímu zákroku po tomto zranění měl být podroben? – amputace nohy**

**16. Proč se tento zákrok nakonec nekonal? – Zemřel**

**17. Kolikrát byl ženatý? – Dvakrát**

**18. Kolik měl dětí? – Dvě**

**19. Kdo je autorem povídky „Poslední zápas Františka Kloze“? – Ota Pavel**

Otázky jsou řazené tak, jak se udály v Klokově životě, takto stanoveného pořadí jsem se nedržela, s ubývajícím počtem studentů soutěžících jsem volila náročnější otázky. Výsledek soutěže mě mile překvapil, až na pár otázek studenti byli schopni odpovědět. Předpokládala jsem ale, že ne všechny informace v paměti udrží, proto jsem opět provedla shrnutí toho, co by měli znát o životě Františka Kloze. Poté jsem přešla k další osobnosti, k Janu Vellovi.

Ještě před výkladem jsem žákům rozdala klíčová slova a obrázky. Pomocí klíčových slov a obrázků se měli studenti pokusit sestavit Vellův životopis.

Klíčová slova:

1906 – 1945

Kladenský rodák

Pilot

RAF

Obrana národa

Obrázky:

Páleček



Prostějov



Československé státní dráhy



Skotsko



Stíhací letoun



312. stíhací čs. perut'



311. bombardovací čs. perut'



Havárie letounu Oxford  
PH404



Životopisy měli studenti sestavovat ve dvojicích, celkem jich tedy bylo šest, životopisy se ale ve větší míře shodovaly. Většinou vypadaly takto: Jan Vela se narodil

v Pálecku v roce 1906, studoval v Prostějově a po ukončení studií pracoval jako zaměstnanec Československých drah. Vstoupil do služeb organizace Obrana národa, kvůli této činnosti ale musel pravděpodobně emigrovat. Dostal se až do Anglie, kde se stal členem československých jednotek v rámci RAF. Působil jako člen 312. stíhací perutě a 311. bombardovací perutě. Zemřel v roce 1945, když jeho letadlo havarovalo v průběhu jedné z jeho misí.

Pomocí obrázků tak jeho životopis, sestavený studenty, vypadal tak, jak jsou obrázky seřazené výše. Takto seřazené obrázky pak studenti mohli korigovat do konečné podoby pomocí mého následujícího výkladu. O skutečném životě Jana Velly pak pojednává medailonek vytvořený jedním ze studentů.

Po Janu Vellovi přišla řada na poslední osobnost projektu, na Jaroslava Selnera. K výkladu o něm jsem vytvořila pracovní list, který měli studenti během mého výkladu vyplňovat (řešení v příloze č. 16):

### **Jaroslav Selner**

**1. Ke každému roku přiřaď jednu z nabízených událostí, jež se v příslušném roce odehrála v Selnerově životě.**

|             |                                             |
|-------------|---------------------------------------------|
| <b>1906</b> | jmenování do hodnosti generálporučíka       |
| <b>1937</b> | Selnerovo narození                          |
| <b>1944</b> | Selnerovo úmrtí                             |
| <b>1946</b> | přijetí na Vysokou školu válečnou           |
| <b>1951</b> | vyhazov z armády                            |
| <b>1973</b> | svatba                                      |
| <b>1991</b> | převelení k československé jednotce do SSSR |

**2. Objasni, jakým způsobem zasáhly tyto osobnosti do života Jaroslava Selnera.**

Karel Klapálek

Oldřich Fictum

Věra Skálová

Alexej Čepička

František Moravec

### 3. Rozhodni o tom, zda jsou následující tvrzení pravdivá (ANO) či nepravdivá (NE)

|                                                               |     |    |
|---------------------------------------------------------------|-----|----|
| Jaroslav Selner se aktivně podílel na činnosti Obrany národa. | ANO | NE |
| Selner byl členem čs. jednotek v RAF.                         | ANO | NE |
| Selner velel bojům o město Liptovský Mikuláš.                 | ANO | NE |
| Po Selnerově emigraci byli jeho rodiče zadrženi gestapem.     | ANO | NE |

### 4. Kterou událost ze života Jaroslava Selnera popisují následující řádky?

*Plán je plán. Byl dobrý a proveditelný, o tom jsem byl přesvědčen, ale provádět ho budou vojáci. Věřil jsem jim.*

*A pak nastal ten den. Ve 4.00 hodin ještě v noci se zvedla 3. čs. samostatná brigáda ke zteči. Hromové hurá z několika tisíc hrdel probudilo Němce ze sna. Byla to hodina, jak bylo ověřeno průzkumem, kdy se jednotky prvního německého sledu střídaly. Tentokrát k tomu neměly čas. Nezmožily se na jediný výstřel. Stál jsem na pozorovatelně a pozorně naslouchal. Bylo slyšet palbu, ale jen z našich samopalů. A hlavně: nepřátelské dělostřelectvo mlčelo.*

*Do svítání bylo dosaženo všech cílů, téměř beze ztrát.*

(SELNER, Jaroslav a František CINGER. *Generál z rodu rebelů*, s. 172.)

Událost: .....

Společnou kontrolou tohoto pracovního listu jsem ukončila jak hodinu věnovanou Machulkovi, Klozemu, Vellovi a Selnerovi, ale i celý projekt. O jeho reflexi a závěrečném zhodnocení pojednává následující kapitola.

## **6. Zhodnocení a výsledky projektu**

Celý projekt k významným osobnostem Kladenska probíhal na kladenském gymnáziu v dějepisném semináři určeném pro třetí ročník čtyřletého a pro sedmý ročník osmiletého studia. Projektu se účastnilo 13 studentů, jejichž úkolem bylo vytvoření sady medailonků k vybraným osobnostem. Projekt byl realizován vždy každé pondělí od 15. 4. 2013 do 6. 5. 2013.

### **6. 1. Zhodnocení účinnosti projektu**

Před zahájením projektu jsem studentům rozdala test zjišťující, jaké mají studenti znalosti týkající se této oblasti regionální historie. Na konci projektu jsem studentům rozdala také test, ten už ovšem podrobnější, který měl prověřit, zda se vědomosti studentů rozšířily. Test jsem rozdala 14 dní po skončení projektu, předpokládala jsem, že výsledky testu, jež bych rozdala bezprostředně po ukončení projektu, by byly zavádějící. Zvolila jsem tedy pro rozdání tohoto testu časový odstup.

Test obsahoval šest otázek (příloha č. 5 a 6), z toho sedmá nebyla testující, ale informující – zjišťovala, jaká osobnost žáky nejvíce zaujala. Ostatní otázky jsem obodovala, abych snáze zjistila, do jaké míry si studenti osvojili informace, které jsem jim v průběhu realizace projektu předávala. O výsledcích vypovídá následující tabulka:

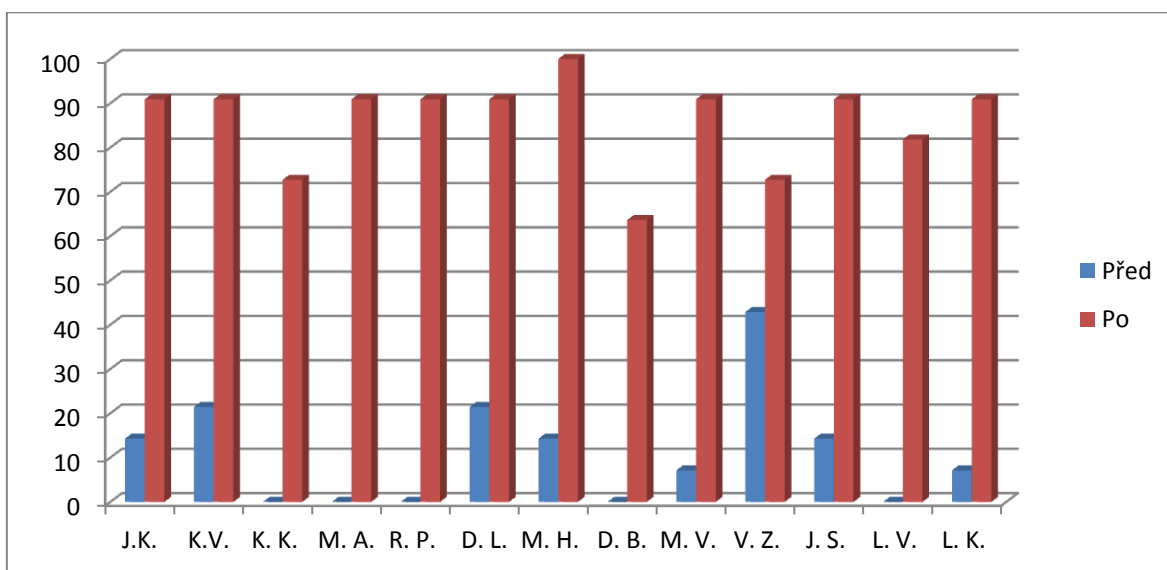
|       | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | Body |
|-------|---|---|---|---|---|---|------|
| J. K. | 1 | 1 | 1 | 1 | 6 | 0 | 10   |
| K. V. | 1 | 0 | 1 | 1 | 6 | 1 | 10   |
| K. K. | 0 | 1 | 1 | 1 | 4 | 1 | 8    |
| M. A. | 1 | 0 | 1 | 1 | 6 | 1 | 10   |
| R. P. | 0 | 1 | 1 | 1 | 6 | 1 | 10   |
| D. L. | 1 | 0 | 1 | 1 | 6 | 1 | 10   |
| M. H. | 1 | 1 | 1 | 1 | 6 | 1 | 11   |
| D. B. | 1 | 1 | 0 | 1 | 4 | 0 | 7    |
| M. V. | 1 | 1 | 1 | 1 | 6 | 0 | 10   |
| V. Z. | 1 | 1 | 0 | 1 | 4 | 1 | 8    |
| J. S. | 1 | 0 | 1 | 1 | 6 | 1 | 10   |
| L. V. | 1 | 1 | 1 | 1 | 4 | 1 | 9    |
| L. K. | 1 | 0 | 1 | 1 | 6 | 1 | 10   |

Čísla ve vodorovném vrchním řádku označují číslo otázky a písmena ve svislém sloupci představují iniciály jednotlivých studentů. Čísla, která jsou u každého studenta

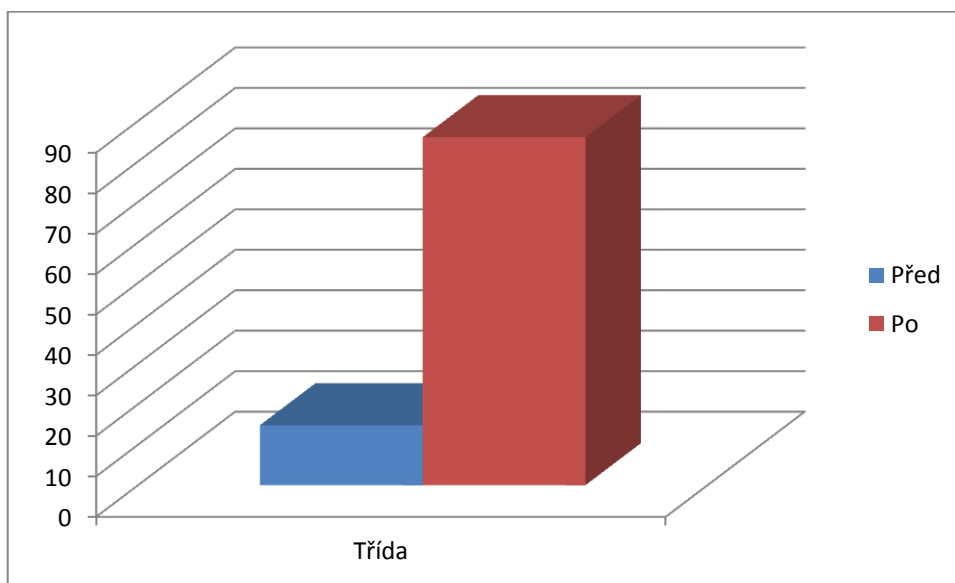
přiřazena k otázkám, představují počet dosažených bodů. Bylo možné dosáhnout 11 bodů jako bodového maxima. Toho dosáhl pouze jeden člověk, neznamená to ale, že by projekt nebyl účinný. Naopak, dle dosažených výsledků lze konstatovat, že si studenti z projektu skutečně něco odnesli a tedy, že projekt nebyl zbytečný a splnil svůj cíl – rozšířit znalosti studentů alespoň o malou část regionální historie. Toto tvrzení je v souladu i s následující tabulkou a grafem. V tabulce jsou zaznamenány výsledky testu rozdaného před zahájením projektu a po ukončení projektu. Protože testy nebyly stejné, dosažené body jsem přepočítala na procenta, na základě kterých jsem vytvořila grafy porovnávající znalosti studentů před projektem a po projektu.

| Výsledky testu před projektem a po projektu |                     |       |                  |        |
|---------------------------------------------|---------------------|-------|------------------|--------|
|                                             | Test před projektem |       | Test po projektu |        |
|                                             | Počet bodů          | %     | Počet bodů       | %      |
| <b>J. K.</b>                                | 2                   | 14,29 | 10               | 90,91  |
| <b>K. V.</b>                                | 3                   | 21,43 | 10               | 90,91  |
| <b>K. K.</b>                                | 5                   | 35,71 | 8                | 72,73  |
| <b>M. A.</b>                                | 2                   | 14,29 | 10               | 90,91  |
| <b>R. P.</b>                                | 0                   | 0,00  | 10               | 90,91  |
| <b>D. L.</b>                                | 3                   | 21,43 | 10               | 90,91  |
| <b>M. H.</b>                                | 2                   | 14,29 | 11               | 100,00 |
| <b>D. B.</b>                                | 0                   | 0,00  | 7                | 63,64  |
| <b>M. V.</b>                                | 1                   | 7,14  | 10               | 90,91  |
| <b>V. Z.</b>                                | 6                   | 42,86 | 8                | 72,73  |
| <b>J. S.</b>                                | 2                   | 14,29 | 10               | 90,91  |
| <b>L. V.</b>                                | 0                   | 0,00  | 9                | 81,82  |
| <b>L. K.</b>                                | 1                   | 7,14  | 10               | 90,91  |
| <b>Průměr</b>                               | 2,08                | 14,84 | 9,46             | 86,01  |

Graf č. 1: Výsledky testu jednotlivých žáků:



Graf č. 2: Výsledky testu třídy:



## 6. 2. Další využití projektu

Tento projekt by neměl být jen jednorázovou záležitostí, hned po jeho ukončení jsem začala spolupracovat na možném využití a pokračování projektu. O tom, zda toto učivo bude zařazeno do výuky, nebylo bohužel rozhodnuto. Prosadila jsem ale postupné zveřejňování medailonků v časopise vydávaným studenty, Gympl times – pravděpodobně bude zřízena rubrika věnovaná tématům z regionální historie. Jestli se tento návrh udrží déle než jedno vydání, je otázkou času.

Celý projekt bude předán všem profesorkám, které dějepis vyučují na kladenském gymnáziu, jestli jej však využijí ve své výuce či dokonce jestli jej budu rozšiřovat, je také otázkou času. Já bych tento projekt doporučila do budoucna rozpracovat do semináře věnující se regionální historii. Na tomto gymnáziu jsou každoročně vypisovány mnohé semináře, ani jednou však nebyl vypsán takový, který by se této problematice věnoval blíže. Ráda bych tedy, aby se tento projekt stal inspirací pro vytvoření semináře s regionální tematikou, protože začátek projektu mi ukázal, že místní studenti o historii svého města ví velmi málo – i proto studenti, které jsem měla k dispozici, tento projekt vnímali jako přínosný.

### **6. 3. Problémy vyskytnuvší se v realizaci projektu**

Po celou dobu realizace projektu jsem musela řešit dva problémy – musela jsem řešit nedostatek počítačů k tvorbě prezentací přímo v hodině a nezpracovaný referát na exkurzi.

V hodině věnované kladenským umělcům jsem potřebovala čtyři počítače, na nichž by studenti zpracovávali prezentace. Týden před touto hodinou jsem u studentů zjišťovala, kdo by mohl do výuky přinést svůj vlastní notebook, neboť počítačová učebna nebyla volná. Dva notebooky jsem měla již zajištěné, bylo tedy nutné zajistit další dva. Dva studenti se mi nabídli, že notebooky přinesou z domova. Na tyto studenty jsem se ale stoprocentně nespolehala, jako záložní notebooky jsem si zajistila notebooky dvou profesorek, které by v případě nouze počítač do výuky půjčily. Nakonec se ukázalo, že toto opatření nebylo zbytečné, neboť jeden student do výuky nedorazil. Rychle jsem tedy pro smluvený notebook k propůjčení doběhla a výuka mohla probíhat bez problémů spojených s absencí této techniky.

Stejný problém jsem řešila i na exkurzi naučnou stezkou Vojtěšská huť. Student, který měl přednést referát, se nedostavil. Pro tento případ jsem referáty měla připravené já, takže ani v tomto případě nedošlo k narušení plánu.

Dále jsem již žádné výrazné problémy řešit nemusela, vše probíhalo tak, jak mělo, přesně podle plánu. Velmi mile mě proto překvapilo, že medailonky, které studenti měli zpracovat, dorazili maximálně s dvoudenním zpožděním po „deadlinu“. To však nezpůsobilo žádný problém, protože jsem počítala minimálně s týdenním zpožděním.

## 6. 4. Medailonky osobností

Každý student měl na konci projektu odevzdat medailonek k jedné osobnosti, kterou si vylosoval na začátku projektu. Původně jsem obdržela informaci, že budu mít k dispozici 14 studentů, vybrala jsem tedy 14 osobností. Asi týden před zahájením výuky se tato informace změnila na počet 13 studentů – počet osobností jsem ale neměnila a jeden medailonek jsem tedy napsala sama a využila ho jako výukový materiál do jedné hodiny.

Medailonky mi studenti měli zaslat elektronicky do 17. 5. 2013, já pak tyto studentské práce přečetla, opravila a naformátovala do jednotné podoby. U některých prací mě překvapila snaha studentů citovat zdroj, ze kterého informace čerpali. V některých případech byla citační norma v pořádku, některá uvedení zdrojů jsem musela opravit dle citační normy ISO 690.

Minimální délka práce měla být jedna strana, maximální délku jsem stanovila na tři stránky.

Poslané práce vykazovaly velké množství gramatických chyb a stylistických neobratností, práce jsem tedy do velké míry opravovala, abych je mohla zařadit do této diplomové práce.

### 6. 4. 1. Antonín Čermák



Antonín Čermák se narodil 9. května 1873 v Kladně. Hned v roce 1874 jeho rodina opustila Kladno a přestěhovala se do Ameriky. Usídlila se v české komunitě v Illinois ve městě Braidwood, kde jeho otec začal okamžitě pracovat jako horník.

Mladý Antonín začal navštěvovat školu, kterou ovšem musel po třech letech opustit kvůli práci. Musel začít pracovat s otcem v braidwoodských dolech. Jakmile ale mohl, doly opustil a vydal se podnikat do Chicaga. Nejdříve pracoval na jatkách a poté si zřídil vlastní firmu na dovoz. Jeho firma na dovoz se rozrůstala až na podnikání s nemovitostmi. Čermák tak získal obrovské bohatství.

V české komunitě v Chicagu byl velice oblíben a respektován. Díky českým hlasům jej v roce 1902 zvolili za Demokratickou stranu do sněmovny státu Illinois. O sedm let později se stal členem městské rady Chicaga. V roce 1931 ve volbách porazil zkorumpovaného republikána a stal se chicagským starostou. Byl zvolen díky velké

podpoře imigrantů z Evropy, zejména Poláky a Čechy, kterých údajně v tu dobu žilo v Chicagu až sto tisíc.

Antonín Čermák za svého života patřil k tzv. „mokrým“, k odpůrcům prohibice. Dobře věděl, že zákaz alkoholu povede k vzestupu mafie, která bude lehce čerpat finance na černém trhu. V Chicagu bojoval proti Al Caponemu. Dokonce se i vyskytly informace, že Čermák možná nařídil vraždu Franka Nittiho, což byl spolupracovník a přítel Ala Caponeho. Frank Nitti ale pokus o vraždu přežil a zemřel až v roce 1942.

Antonín Čermák ve své funkci starosty podporoval prezidentskou volební kampaň Franklina Delana Roosevelta. A to se mu stalo osudným. 15. února 1933 Čermák Roosevelta doprovázel během návštěvy v Miami. V Miami došlo k atentátu, který Čermák nepřežil. Atentátník byl italský dělník Giuseppe Zangara. Zangara vystřelil šestkrát a zasáhl pět lidí stojících okolo Roosevelta. Antonín Čermák na zranění z atentátu po třech týdnech zemřel.

Známá jsou slova, která řekl Rooseveltovi při převozu do nemocnice: „*Jsem rád, že jsem to byl já a ne vy, pane presidente.*“

Existují teorie, že atentát nebyl vůbec směřován na budoucího prezidenta, ale že byl směřován právě na Čermáka. Důvodem atentátu měla být pomsta za pokus o zavraždění Nittiho. Antonín Čermák měl za manželku Marii Hořejšovou. Byl hrdý na to, že pochází z Česka a mluvil plynule česky. V roce 1932 navštívil T. G. Masaryka v Československu.

#### 6. 4. 2. František Klok



František Klok se narodil v Mlékosrbech u Nového Bydžova 19. 5. 1905. Jeho a bratra Josefa vychovávala jen matka, otec totiž zemřel při práci v sodovkárně, František tak svého otce nikdy nepoznal.

V Novém Bydžově odstartoval svou fotbalovou kariéru, odkud se dopravoval až do klubu SK Roudnice nad Labem. V roce 1927 odjel na mistrovské utkání s Roudnicí na zápas do Kladna s místním SK, ve kterém pro svůj výkon neunikl pozornosti kladenských fotbalových funkcionářů, jež o mladého talentovaného fotbalistu začali jevit zájem. Tento zájem vyvrcholil uzavřením smlouvy v roce 1928 o přestupu z Roudnice do Kladna. Tímto přestupem začala Františkova fotbalová kariéra, ve které se dostal až do národního mužstva.

V Kladně byl zaměstnán doktorem Josefem Neumannem jako řidič a zdravotní ošetřovatel. Protože byl ale doktor Neumann také jedním z fotbalových funkcionářů, kteří si mladého Františka vyhlédli, poskytoval Klozemu poměrně dost volného času k trénování fotbalu. První utkání sehrál v přátelském zápase proti Unionu Žižkov, v němž Kladno zvítězilo 4:2. Na Kladně s dvěma krátkými přestávkami působil Klok od roku 1928 – 1940.

Během působení v Kladně vzrostla jeho popularita natolik, že i přes obrovskou konkurenci v hráčích Sparty a Slavie se probojoval celkem devětkrát do národního týmu. Za národní tým se postavil František proti týmům Jugoslávie, Polska, Maďarska, Rumunska, Itálie, Rakouska, Bulharska a Itálie, proti nimž skóroval celkem šestkrát. „Nejvýznamnějším Klovým startem v barvách reprezentačního mužstva ČSR se stalo vítězné utkání s Maďarskem 5:2 v roce 1936, kdy sportovní tisk komentoval výkon jednatřicetiletého útočníka: *Klok v utkání ukázal, co potřebuje a co dlouho postrádala útočná řada národního mužstva. Dokázal, že veškeré technické umění, veškerá bojovnost a nadšení mužstva nestačí k vítězství, není-li v útoku hráče, který má před brankou dobrý postřeh ve všech situacích, který dovede využít každé sebemenší naskytnuvší se mu příležitost ke scorování, který má důraz a dobrou mušku.*“<sup>42</sup>

Mimo národní tým se mu dařilo i v Kladně, v sezóně 1929/1930 se stal „králem střelců“ v celé první lize s 15 vstřelenými brankami. Góly střílel i v dalších sezónách a pravidelně se umisťoval s počtem branek na prvních příčkách. S tímto úspěchem se také dostavil zájem ze strany pražských klubů, jejichž zájem František využil k přestupu. Vybral si klub SK Slavie Praha. V konkurenci útočníků, kteří trvale obsazovali posty i v národním týmu, bylo těžké se prosadit a Františkovi se moc nedařilo (snad se mu zastesklo i po svých kamarádech z Kladna). Pro nesplněná slávistická očekávání byl František přefazen do tzv. Burianovy jedenáctky, která pod jménem tohoto komika působila u Slavie a jezdila mimo Prahu k zápasům. Všude byl tým vítán, jen na Kladně se mu nedostalo standardních ovací. A to právě díky Františkovi. Kladenští fanoušci mu nemohli zapomenout přestup do Slavie, a tak byl zápas v Kladně proti této jedenáctce provázen nadávkami na Františkovu osobu. Tyto nadávky Klok nevydržel, povolily mu nervy a do tváře uhodil nejbližší stojícího pořadatele. Muž mu to však oplatil takovou silou, že se František z rány vzpamatoval až do konce zápasu, v kterém Burianova jedenáctka vyhrála 4:3.

---

<sup>42</sup> OLIVERIUS, Miroslav. František Klok. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2005, č. 13, s. 137. ISSN 1214-3847.

Slávistické trápení František ukončil přestupem zpět do Kladna a fanoušci toto rozhodnutí velmi příznivě kvitovali. František se stal opět jejich miláčkem. Netrvalo to však dlouho – po tom, co se mu začalo dařit, mu byl nabídnut přestup, tentokrát do Sparty, který František neodmítl. Zpočátku se mu ve Spartě dařilo, svými góly napomohl Spartě k výhře proti maďarské Hungarii ve Středoevropském poháru a dvěma góly se podílel na remíze 2:2 Sparty s milánskou Ambrosianou (dnešní Inter Milán). Záhy se však opakovala situace podobná té ve Slavii – Františkovi se začalo stýskat, s čímž mu klesla fotbalová forma. Proto se roku 1933 Kloz ocitl opět v Kladně, kde vydržel až do roku 1940. Díky němu se Kladno v sezóně 1933/1934 umístilo na třetím místě po týmech pražských S. V tomto ligovém ročníku byl i strůjcem porážky Sparty, které v jednom zápasu nastřílel František všech pět vstřelených gólů.

S Kladnem se mu dařilo i na mezinárodní fotbalové scéně – s Kladnem porazil v Chicagu krajanské mužstvo Sparty poměrem 9:0 a Juventus vyřadil ze Středoevropského poháru. Byla oceňována i prohra s West Hamem United 2:3, neboť na tehdejší poměry anglická liga byla tím nejlepším, co fotbal nabízel.

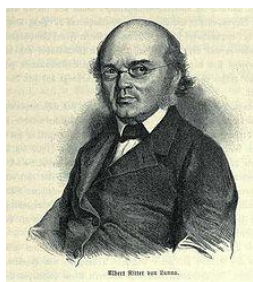
Roku 1940 Kloz na Kladně ukončil své působení, aby dal příležitost mladším hráčům. Během tohoto angažmá sehrál František Kloz 478 zápasů, z toho 185 ligových. Ukončení angažmá na Kladně však neznamenal konec jeho kariéry – nadále hrál nejdříve v dresu divizního SK Slaný, dále v Roudnici nad Labem a v SK Vinařice. Vinařický klub byl posledním jeho působištěm. S tímto týmem také hrál naposledy na kladenském stadionu, a to u příležitosti přátelského utkání, v němž Vinařice podlehly Kladnu 1:10. Jediný gól střílel za Vinařice právě František Kloz. Svůj poslední zápas sehrál a poslední gól kariéry vstřelil v Hnidousích.

V roce 1945 se aktivně podílel na květnovém povstání – 6. 5. odjel pro zbraně do německého muničního skladu v lesích u Hříškova. Německá posádka se nechtěla vzdát, a tak došlo k přestřelce, v níž byl Kloz postřelen do nohy. Na místě byl Kloz ihned ošetřen, ošetřujícím lékařem po převozu do nemocnice mu byla doporučována amputace nohy. Kloz nad tímto zákrokem přemýšlel dlouho, nedovedl si představit, že by již nikdy nekopl do míče. K amputaci nakonec svolil, dříve než byl zákrok proveden, Kloz svým zraněním podlehl dne 13. 6. 1945.

Jeho památku připomněl v 60. letech spisovatel Ota Pavel, jenž jeho příběh sepsal v povídce „Poslední zápas Františka Kloze.“ V současné době tohoto fotbalistu v Kladně připomíná ulice vedoucí k fotbalovému stadionu, ale i název samotného stadionu.

Vedle života profesionálního fotbalisty vedl František i život osobní. Byl dvakrát ženat, první manželství bylo rozvedeno, druhé manželství se zubní laborantkou Jindrou Pozděnovou trvalo až do jeho smrti. S Jindrou měl syna Františka a dceru Blanku. Výchovu jeho dětí zaopatřovali spíše prarodiče Pozděnovi, neboť František měl spoustu zájmů – kromě středečních tréninků a nedělních zápasů hrál hokej, tenis a stolní tenis, do toho všeho rád chodil se svými fanoušky zapíjet do hospody U Šamšů vítězství či „žal z porážky.“ Rodina ho moc doma nevidala.

#### 6. 4. 3. Vojtěch Lanna



Rod Lannů (Lahnerů) pocházel z Horního Rakouska, odkud přepravovali sůl po řece Traun k Dunaji. Do jižních Čech, kde se také Vojtěch narodil, se přestěhovali začátkem 18. století. Jakob Lahner se oženil s dcerou Adama Haaseho, jenž spravoval budějovický solní úřad. I zde Lannové zůstali u své činnosti a v 2. polovině 18. století začali s přepravou soli z Prahy po proudu Vltavy a Labe. V tomto rodinném odkazu pokračoval i Tadeáš Lanna, otec Vojtěcha Lanny.

Vojtěch Lanna se narodil v loděnici Čtyři dvory, v Českých Budějovicích absolvoval početní školu a piaristické gymnázium a v 15 letech se odebral na stavovské polytechnické učiliště do Prahy. Zde zůstal pouhé dva roky, školu opustil po sporu s profesorem F. J. Gerstnerem. Po tomto incidentu vstoupil do učení ke svému otci, učil se kormidelníkem, stavbě lodí, mimo jiné se také účastnil dálkových plaveb do Hamburku, kde později navazoval kontakty pro svou podnikatelskou činnost.

V jeho 23 letech mu zemřel otec a on byl nucen převzít celý lodní provoz. K převážení soli mladý Lanna připojil ještě další podnikatelskou činnost – do severního Německa posílal lodě se stavebním dřívím. K nastartování jeho podnikatelského záměru napomohl rok 1829, kdy byl zrušen monopol na distribuci soli. Tu převzal Lanna do svých vlastních rukou. Od tohoto okamžiku začal Lanna podnikat již samostatně a nutno dodat, že úspěšně. Na Hluboké od vrchnosti odkoupil loděnici Čtyři dvory i s přiléhajícími pozemky, dostal zakázku na splavnění Vltavy z Českých Budějovic do Prahy. O nutnosti splavnosti dalších úseků řeky přesvědčoval úředníky a inženýry mnoha inspekčními cestami po řece. Dařilo se mu také díky nejlevnější nabídce v kombinaci s velmi kvalitní prací. V letech 1832 – 1847 dokázal obhospodařovat celý solný obchod v Čechách.

Vedle toho vyvíjel i další aktivity. Podílel se na dodávkách materiálu pro stavbu pražského mostu mezi Novými alejemi a Újezdem, dostal zakázku na zbudování vltavského nábřeží, stavěl úsek Severní státní dráhy z Prahy do Podmokel<sup>43</sup> a prováděl regulační práce na Labi. Tyto práce spočívaly v úpravě koryta Labe pro možnost plutí parníků.

V roce 1843 obrátil pozornost k hutnictví železa – v Adolfově vystavěl slévárnu na výrobu litiny. Svou pozornost v této době obrátil i do Kladna, a to v době, kdy již byla definitivně potvrzena kvalita kamenouhelných nalezišť. Jeho zájem tak spadá do období, kdy Jan Váňa učinil nález hlavní uhelné sloje. Lanna v roce 1848 získal těžební právo, díky němuž byly v Kladně zřízeny 3 důlní šachty – Václav, Layer a František. Svoji pozornost v kladenském teritoriu nesměřoval jen na rozvoj hornictví, obrátil ji i na hutnictví. Plánoval zde založit velký hutní závod, jehož zřízení odsunula na později Lannova pracovní cesta do Anglie. Ta však byla přínosná – Lanna v Manchesteru navštěvoval různé hutní podniky, jejichž fungováním se inspiroval při zakládání hutního podniku v Kladně. K tomu došlo v roce 1854, huť nesla příznačný název Vojtěšská huť. Význam areálu vzrostl v době, kdy byl propojen Buštěhradskou dráhou s ostatní železniční sítí. Právě Lanna byl spoluzakladatelem společnosti Buštěhradské dráhy. Ta vedla z Kladna do Kralup nad Vltavou, kde se napojovala na Severní státní dráhu a na dráhu do Prahy.

Aby mohl Vojtěch Lanna uskutečnit své větší plány, spojil se s kladenskými podnikateli k založení Pražské železářské společnosti. Konec 50. let však jeho podnikatelským záměrům nepřál, plány mu totiž zhatila finanční krize na konci 50. let. V té době byly kladenské hutě jedním z jeho neztrátovějších podniků. Nedařilo se mu ani v Pražské železářské společnosti, v roce 1862 byl totiž odvolán z jejího vedení. V podnikatelské činnosti však neustával, tentokrát se s bratry Kleinovými vrhl do stavby železnic. To však byla jeho poslední činnost, 15. 1. 1866 zemřel na selhání srdce.

Vojtěch Lanna je pohřben v Českých Budějovicích, kde má pomník a je po něm pojmenována pěší třída. Na Kladně je Lanna připomínán zchátralým areálem Vojtěšské huti<sup>44</sup> a ulicí Vojtěcha Lanny.

---

<sup>43</sup> dnešní Děčín

<sup>44</sup> provoz huti byl ukončen v 70. letech 20. století

#### 6. 4. 4. Karel Lažnovský



Karel Lažnovský pocházel z chudé hornické rodiny v Motyčíně, přesto se mu podařilo vystudovat obchodní akademii, po jejímž absolvování začal pracovat jako pomocný dělník v dolech. Možná jeho rodinný původ stál u zrodu levicových myšlenek, které také jeden čas aktivně hájil – v kladenských dolech zastával pozici tajemníka hornických odborů, aktivně se podílel na činnosti Svazu komunistické mládeže a na činnosti KSČ.

V 24 letech se rozhodl odjet do Paříže k načerpání životních zkušeností, kde se živil mytím nádobí v jedné místní restauraci. V roce 1930 zasáhla Francii hospodářská krize, během které zkrachovala řada podniků – jedním z nich byl i ten, v němž Lažnovský pracoval. Po ztrátě zaměstnání se vrátil do Československa. V myšlenkách už ale nebyl takový, jako před odjezdem, naopak se začal zajímat o myšlenky nacistické a fašistické ideologie. Po návratu domů byl zaměstnán jako redaktor plzeňského časopisu Český směr, v němž však nepracoval dlouho – nechtěl pracovat za snížený plat. U novinářské činnosti zůstal, nadále uveřejňoval své články v deníku České slovo. Toto období spadá do doby, kdy otevřeně jevil své sympatie k hitlerovskému Německu, svou nechuť k systému první republiky i proti dříve opěvovanému komunismu. Také mu ani nebyly cizí antisemitské výroky. Těsně před okupací vydal dvě studie, v nichž shrnul své názory a myšlenky, v které věřil. Studie však vyšly pod pseudonymem Robert Korec.

Jeho kariérní postup nastartovalo vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava, jeho myšlenky totiž korelovaly s nacistickou ideologií a Karel Lažnovský byl tak osoba, kterou nacistická propaganda velmi potřebovala. Němci v okupovaných územích potřebovali někoho, kdo by jejich myšlenky šířil – těchto lidí však bylo málo. Většina tehdy pracujících publicistů pracovala jako tzv. šedá zóna. Byla to část novinářů, kteří se podrobili těm nejnutnějším požadavkům, aby jejich živobytí neutrpělo. Existovalo však jen málo těch, kteří se podrobili nacistickým požadavkům zcela a bezvýhradně. Za tyto služby se tak nacisté postarali o jejich vzestup na kariérním žebříčku.

Kolem nacistů se tak vytvořila tzv. „sedmička aktivistů“ - Karel Lažnovský, Vladimír Krychtálek, Emanuel Vajtauer, Vladimír Ryba, Jaroslav Křemen, Václav Crha a Karel Werner. Ti pak postupem času nahrazovali řadu skvělých novinářů ve vedoucích funkcích. Karel Lažnovský se tak spolupodílel na přeměně českého tisku v nástroj nacistické propagandy. V roce 1941 za tuto činnost obdržel místo šéfredaktora v Českém slově. Ve svých člancích psal o nutnosti nového prostoru pro Německo a Itálii, odsuzoval

koloniální zájmy Anglie a Francie a západnímu kapitalismu přisuzoval vinu za rozpoutání války. V článcích byl také skeptický ke vzniku Československa.

Konce války se Karel Lažnovský nedočkal, osudnou se mu stala návštěva s jeho kolegy u premiéra Aloise Eliáše, jenž chtěl po nich zmírnit ostrý tón jejich článků. Skupina novinářů naopak po premiérovi požadovala podílet se na organizaci kampaně proti vysílání britské BBC. Na schůzce se podávaly jako pohoštění chlebičky, které později byly označeny jako důvod smrti Karla Lažnovského. Po této schůzce některým novinářům bylo nevolno, Lažnovský těmto zdravotním potížím podlehl a stal se tak obětí tzv. chlebičkové aféry. Z jeho smrti byl aktivistickými novináři obviněn Alois Eliáš a jeho žena, která chlebičky připravovala. O tom, zda byl Alois Eliáš skutečně strůjcem jeho smrti, vedou dodnes čeští historikové spory, shodují se pouze v tom, že chlebičky byly otrávené jedovatými bakteriemi tyfu.

Lažnovského smrt byla pro nacisty vhodnou příležitostí, jak demonstrovat svou sílu – krátce po aféře byl Eliáš zatčen a následně popraven, aféra se také stala záminkou pro postih řady významných osob. Z Lažnovského se v nacistických kruzích stal mučedník, pojmenovalo se dokonce po něm i dnešní Rašínovo nábřeží.

#### 6. 4. 5. *Bedřich Machulka*



Tento zapomenutý kladenský cestovatel se narodil 22. 6. 1875 v Kladně, v dnes již bývalé obci Štěpánov. V roce 1887 se však rodina odstěhovala do Prahy, kde Machulka vstoupil do c.k. vyššího gymnázia na Novém Městě pražském. V Praze rád studoval cestopisy, přírodovědné knihy a také rád navštěvoval přednášky českých cestovatelů, zejména přednášky Emila Holuba o Africe. Tyto přednášky ho zaujaly tak, že se rozhodl po maturitě probádat Afriku a zmapovat tamní území. Po maturitě v roce 1898 mu už nic nebránilo v cestě a již 1. 12. 1898 stanul na africkém kontinentě, konkrétně v Tripolisu, odkud se vydal do nitra černého kontinentu.

Jeho cesty byly ovlivňovány objednávkami z Evropy, lovil zde proto zvířata pro zoologické zahrady, sbíral různé přírodniny a předměty etnografického významu pro různá muzea, zkoumal ale také Afriku jako celek, snažil se pochopit tamní zvyky. Jednou mu přišla objednávka na šelmu fosa, která žije jen na Madagaskaru. Zde se mu nedařilo tolik jako v Africe, protože zde nepanovaly bezpečné podmínky pro lov a také zde nebylo vhodné klima pro schraňování loveckých trofejí – vše, co nasbíral a vypreparoval, kvůli

špatnému klimatu shnilo. Z Madagaskaru se vydal na Cejlon, kde podmínky byly mnohem příznivější, na cestě zpět do Afriky byl společně se svým společníkem Eduardem Štorchem okraden o všechny peníze a trofeje, takže se do Afriky vracel s prázdnou.

Po návratu do Afriky se díky svým zkušenostem stal nejvyhledávanějším lovcem, v roce 1911 doprovázel na lovecké výpravě saského krále Bedřicha Augusta, v roce 1914 pak knížete Esterházyho a Rotschilda. Po konci této výpravy odjel do Čech na dovolenou, jeho návrat do Afriky však přerušila světová válka. V ní musel narukovat na srbskou frontu. Po válce se ale zpět do Afriky vrátil, tento kontinent však změnil svoji tvář – velbloudi byli nahrazeni automobily a rozsáhlou železniční sítí, cestovatelům to tak umožňovalo pronikat hlouběji do Afriky. Machulka se proto rozhodl prozkoumat Nairobi. Pro tyto cesty získal mecenáše, Adolfa Schwarzenberga, jenž mu poskytl dostatek kapitálu pro převoz zvířete a na nákup chemikálií k preparaci.

Své lovecké trofeje daroval muzeím. Národnímu muzeu například daroval nejvýznamnější exemplář ze svých cest – brouka nazvaného *Scernocera castanea* Rothschildi. V Evropě do té doby byly jen tři exempláře v Paříži, neboť tohoto brouka není lehké chytit – je možné ho spatřit jen 1 týden v roce a jen v Keni. Machulka jich takto ulovil asi 300.

Kromě lovení zvířete se také věnoval místním etnikům, sbíral předměty každodenní potřeby a věnoval je Náprstkovu muzeu.

Stáří prožil Machulka v chudobě, v roce 1936 ho postihla nemoc, která mu znemožnila se z Čech vrátit zpět do Afriky. Dožil proto v loveckém záměčku Ohrada poblíž Hluboké nad Vltavou. Tento domov a výlohy na stravování a na vědecké zpracování vlastních sbírek mu umožnil Adolf Schwarzenberg.

Machulka zemřel 6. 3. 1954 v pražské nemocnici Na Františku a byl pohřben na Olšanských hřbitovech. O hrob se však nikdo nestaral, náhrobek s jeho jménem na hřbitově není proto k nalezení.

#### 6. 4. 6. Zdeněk Miler



Zdeněk Miller se narodil v únoru 1921 v Kladně úředníkovi Aloisi Müllerovi a jeho ženě Emílii Černé. Již od mládí projevoval Zdeněk vztah k výtvarnému umění, když rád kreslil obrazy slavných malířů, jimiž dekoroval domov. Mimo to se také učil hrát na housle, dokonce byl několik let členem Kladenské filharmonie. K hudbě ho to ale moc netáhlo, oblíba

ve výtvarném umění byla silnější. Jeho mimořádný talent objevil až jeho učitel František Husák, který také Zdeňka přivedl k myšlence profesionální kresby a malířství. Rozhodnutí o pokusu dostat se na Uměleckoprůmyslovou školu v Praze padlo během jeho studií fotografického oboru grafické školy na Smíchově. Toto studium ho nebavilo, rozhodl se udělat vše pro to, aby se na vysněný Umprum dostal.

Pečlivě se připravoval každou volnou chvíli, přínosnou se pro Zdeňka stala jeho cesta vlakem z Kladna do Prahy a zpět, kde se seznámil s malířem Karlem Součkem. Právě od tohoto malíře získával velmi cenné rady, dostal od něj i tu nejcennější: připravit si k přijímacímu řízení portrét starce nebo stařeny, neboť jedině obraz starého člověka prověřuje skutečné malířovy schopnosti – a to schopnost zachytit nejen reálnou podobu, ale i okolnosti duševního života zobrazeného. Sám Miller na to vzpomíná takto: *„Tehdy mi Karel Souček řekl, že to musí být někdo, kdo mi bude nehnutě sedět dvě hodiny, abych měl dostatek času zachytit vedle podoby i oduševnělost portrétovaného. Tak jsem šel za svojí babičkou Kristinou, která by pro mě udělala vše. Prohlásila, že neví, v čem je problém. Pak si sedla a trpělivě čekala, až budu s prací hotov. Objektivně musím přiznat, že babička seděla nehnutě ne dvě hodiny, ale tři, dokud jsem nebyl hotov. Tak vznikla jedna z prací, které jsem předkládal přijímací komisi. A tak, i díky babičce a její trpělivosti, jsem se dostal na vysněnou pražskou UMPRUM.“*<sup>45</sup>

Miller byl na školu přijat v roce 1939, ještě téhož roku ale došlo k zavření vysokých škol Němci, a posluchači těchto škol byli nuceni odejít do zaměstnání. Millerovi bylo nabídnuto pracovat ve filmových ateliérech ve Zlíně. Zdeněk tuto nabídku přijal a hned měl příležitost podílet se na prvním filmu Pošťácká pohádka podle literární předlohy Karla Čapka. Před dokončením pohádky však Němci zabrali tyto filmové ateliéry a nutili zaměstnance vyrábět kreslené filmy s postavičkami Fritze, Franze a jejich strýce.

Po ukončení války se Miller vrátil na studia do Prahy. V témže roce si také změnil příjmení z Müllera na Milera a *„to proto, aby bylo všem jasné, že jsem Čech.“*<sup>46</sup> (127) Po ukončení studia zůstal Miller u ilustrátorské činnosti, podílel se na řadě kreslených filmů. Zažíval také mnoho úspěchů, asi největším úspěchem před stvořením krtečka bylo vítězství v soutěži o logo Krátkého filmu Praha – Bratři v triku.

Jeho výtvarnické schopnosti postavily Milera před další úkol – vytvořit naučnou pohádku pro děti o výrobě plátna. Miller na to vzpomíná takto: *„Měl jsem namalovat*

<sup>45</sup> VEVEKOVÁ, Irena. Zdeněk Miller. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2011, č. 19, s. 126. ISSN 1214-3847.

<sup>46</sup> VEVEKOVÁ, Irena. Zdeněk Miller. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2011, č. 19, s. 127. ISSN 1214-3847.

*výrobu plátna a jeho zpracování. Neuměl jsem si představit, že se děti budou s nadšením a zaujetím dívat na dospělé lidi u strojů, jak vyrábějí plátno. Poměrně brzy jsem věděl, že by figurka měla být ze světa zvířat. Hledal jsem takovou, kterou Walt Disney nemá ve svých filmech. Žádné zvířátko mě nenapadlo. A tak jsem několik měsíců chodil a vymýšlel. Začínal jsem být zoufalý. Jednou večer, opět bez nápadu, opouštěl jsem stmívající se les a na louce jsem o něco zakopl a upadl jsem. Otočím se a vidím, že jsem zakopl o krtinu. Nápad tu byl. Disney nemá krtka. Utíkal jsem domů, abych se podíval do Brehmova atlasu zvířat na krtka. Všechna zvířata tam byla tak krásná, ale krtek se mu nepovedl. Je to taková podivná myš bez uší, s dlouhým čumákem, a ještě nevidí.*

*Přesto jsem se nenechal odradit a začal jsem kreslit a měnit krtka v pohádkovou figurku. Po několik měsíců jsem seděl denně osm hodin a neustále jsem vylepšoval svůj nápad. Napřed dostal krtek oči, protože figurka musí mít oči, aby žila. Asi tak po půl roce stál přede mnou krtek, který nebyl animačně složitý a dal se využít pro zamýšlený film.* <sup>47</sup> Tímto okamžikem se zrodila jedna z nejoblíbenějších kreslených postaviček. Oceňována nebyla jen dětmi, ale i odborníky. Postava krtka byla oceněna na Filmovém festivalu v Benátkách v roce 1957 i na festivalu v Montevideu.

Do roku 2002, kdy odešel na penzi, vytvořil společně s Ivanem Klímou a Hanou Doskočilovou celkem 49 příběhů o krtkových dobrodružstvích. Během času krtek vystřídal řadu zaměstnání – byl chemikem, fotografem, hodinářem, zahradníkem a atd. Přibyli mu také noví kamarádi – orel, kachna, myška... Krtek se také ocitl v roce 1966 v seriálu ve vesmíru, v roce 2011 se ve vesmíru ocitl ve skutečnosti, když se stal coby plyšák součástí posádky raketoplánu Endeavour. Krtek během let také omládl, Miler mu zkrátil nos, odstranil ocásek a přimaloval vlásky. Co se týče mluvy, krtek mluvil jen v prvním filmu, v ostatních se zvukové stopy omezovaly jen na údiv a smích. Takto kртеčka nadabovaly Milerovy dcery.

Za více než 5 000 000 prodaných dětských knih získal Miler v roce 1999 zlatou plaketu, v roce 2001 byl oceněn za celoživotní práci s dětskou knihou a v roce 2006 dostal Medaili Za zásluhy o stát v oblasti kultury a umění od prezidenta republiky.

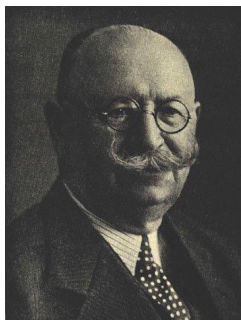
Nesmíme opomenout zmínit i další ilustrátorské počiny, jakými byly postavičky k pohádce O kohoutkovi a slepičce a postava cvrčka hrajícího na housle.

---

<sup>47</sup> VEVERKOVÁ, Irena. Zdeněk Miler. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2011, č. 19, s. 127 - 128. ISSN 1214-3847.

Zdeněk Miler zemřel na konci listopadu roku 2011 v úctyhodných devadesáti letech.

#### 6. 4. 7. František Pavel



František Pavel, rodák z Pouchova u Hradce Králové, vešel do dějin jako jedna z prvních obětí nacismu na území Protektorátu Čechy a Morava. Byl starostou města Kladna a v den, kdy bylo na území města vyhlášeno vůbec první stanné právo v Protektorátu, byl spolu s dalšími zastupiteli města povolán k odpovědnosti za nerozvážný čin studentů kladenské průmyslové školy. Jeho památku dnes připomíná nejstarší kladenské náměstí, v roce 1989 přejmenované na Starosty Pavla.

František Pavel se narodil 19. ledna 1869 v Pouchově u Hradce Králové a vyučil se štukatérem. Ve svých 41 letech získal v Kladně místo úředníka nemocenské pojišťovny. Zajímal se o politiku, byl dlouholetým členem sociálně demokratické strany a po vzniku Československa se stal městským zastupitelem. V úřadu získával na vážnosti, stal se uznávanou autoritou a 1. dubna 1938 (ve svých 69 letech) byl zvolen starostou města Kladna. Nečekala ho ale dlouhá kariéra.

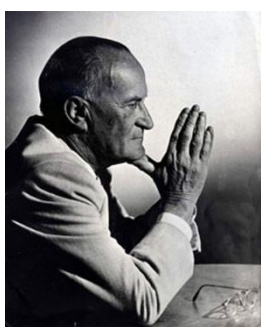
15. března 1939 byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava a o dva dny později bylo Kladno obsazeno nacisty. Jevili zde zájem hlavně o doly a hutě, které Němci začlenili do svých výrobních plánů. 21. března dorazilo za německou policií i vojsko a Kladno se dostalo plně pod správu nacistického Německa.

Další dva měsíce byla situace v Kladně poměrně klidná, i nadále fungovalo původní městské zastupitelstvo, i když pod diktátem německé policie. Zlom přišel v noci ze 7. na 8. června, kdy byl spáchán atentát na strážmistra německé pořádkové policie Wilhelma Kniesta. Celý incident byl spíš nehodou. Studenti kladenské průmyslovky František Petr a Jan Smudek, kteří aktivně provozovali odbojovou činnost a kteří byli tudíž ozbrojeni, přepadli před kladenskou reálkou přioopilého strážmistra. Údajně ho nechtěli zabít, jen ponižít a sebrat mu jeho zbraň, ale Kniest se na ně nejspíš pokusil vystřelit a studenti ho, zřejmě v sebeobraně, zastřelili.

Hned druhý den ráno bylo nad Kladnem vyhlášeno stanné právo a začalo hromadné zatýkání, včetně městského zastupitelstva. Celkem bylo zatčeno 107 lidí. První výslechy se konaly ve vazbě ve škole v Amálské ulici, poté byla část vězňů převezena do věznice Špilberk v Brně.

O pravých příčinách smrti Františka Pavla se dodnes spekuluje. Jedna z teorií se opírá o velice tvrdé podmínky panující na Špilberku a šikanu ze strany dozorců, které pravděpodobně sedmdesátiletý starosta nevydržel a v nestřežené chvíli spáchal sebevraždu skokem z okna věznice. Existují ale také domněnky, že už při převozu zatčených na Špilberk byl vydán rozkaz Pavla odstranit, a že tudíž mohl být ve věznici při výslechu zabit a poté vyhozen z okna. František Pavel se tímto stal jednou z úplně prvních obětí nacismu v Protektorátu Čechy a Morava.

#### 6. 4. 8. Antonín Raymond



bratrem Františkem.

Antonín se narodil 10. května roku 1888 v Kladně. Po absolvování obecné školy byl přijat na kladenskou reálku jako jeden z prvních posluchačů. Antonín vykazoval výborné studijní výsledky i nadprůměrné kreslířské nadání. Kromě toho byl i aktivním sportovcem – v roce 1901 byl v Kladně založen ilegální fotbalový spolek „Studentský tým“, jehož členem byl i Antonín se svým

Ve čtvrtém ročníku reálky se Antonínova rodina přestěhovala do Prahy a Antonín byl nucen dostudovat na české reálce na Starém Městě pražském. Odmaturoval v roce 1907 a následovalo vysokoškolské studium na České technice v Praze v oboru architektura. Na této vysoké škole se stal členem Spolku posluchačů architektury, jehož záměrem bylo sdružovat studenty, pořádat odborné přednášky a exkurze a spravovat rozsáhlou odbornou literaturu. Antonín Raymond byl v tomto spolku pokladníkem, jehož činností bylo přijímat pravidelné finanční příspěvky a dary k zajištění fungování spolku. Jako pokladník se podílel na přípravě tradiční vánoční slavnosti, jež, jak se později ukázalo, byla ztrátová a po které spolkové jmění bylo vyčerpáno. Po tomto plese se již Antonín na schůzce spolku neukázal, nedocházel ani na přednášky. V červnu roku 1909 bylo zjištěno, že Antonín jmění fondu odcizil, Antonín však nebyl stále k nalezení. Proto rodina předala celou věc k urovnání sporu právníkovi, který zprostředkoval mírovou dohodou splacení dluhu ve výši 2500 korun do tří dnů. Rodina však tolik peněz neměla, na Antonína byl proto vydán zatykač.

Otázkou je, co se stalo se zpronevěřenými penězi. Odpověď přinesl až Raymondův dopis. Antonín nebyl schopný unést rodinné problémy s macechou, rozhodl se tedy opustit vlast a dostat se do Ameriky, k čemuž mu mělo napomoci spolkové jmění.

Cestou do Ameriky se zdržel v Terstu, kde pracoval jako dělník v docích, aby si na cestu vydělal. Do Ameriky nakonec odplul na přelomu září a října roku 1910. V Americe své první známosti navázal u krajanů českého Sokola a na doporučení jednoho z krajanů byl zaměstnán v kanceláři architekta Casse Gilberta. Zde pracoval měsíc beze mzdy – jeho zaměstnavatel byl totiž tuto dobu ve Skotsku, definitivně byl Raymondovi pracovní poměr potvrzen i s platovým výměrem až po jeho návratu. V této kanceláři pracoval až do roku 1914. Na jaře tohoto roku se vydal na cesty do Evropy poznávat výtvarné a architektonické umění na Madeiře, severu Afriky, jihu Španělska a Francie.

Poklidné cestování však přerušil atentát na rakouského následníka trůnu. Protože byl Antonín stále občanem Rakouska-Uherska, měl po vyhlášení mobilizace povinnost dostavit se k rakouské armádě. Do války se mu nechtělo, navíc v Praze byl na něj stále vydán zatykač, přesto si v této situaci dokázal poradit – přes známé v Itálii si obstaral americké doklady, díky nimž se jeho vlastní stala Amerika. Je to také doba, kdy si změnil jméno z Reimanna na Raymonda. Poté mu nic nebránilo vrátit se zpět do Ameriky. Na cestě do Ameriky se Antonín seznámil se svou budoucí ženou, Noemi Pernissen.

Po návratu Antonín získal místo ve Wrightově ateliéru ve Wisconsinu. Právě zaměstnavatel, Frank Lloyd Wright, stál u zrodu jeho zájmu o Japonsko (Wright získal zakázku na stavbu hotelu Imperiál v Tokiu, na jehož stavbě se také Raymond podílel).

Do Raymondových osudů zasáhla I. světová válka. V létě roku 1917 vstoupila Amerika do války a Antonín byl vybrán v konkurzu do americké rozvědky především díky jeho znalosti angličtiny, češtiny, němčiny a francouzštiny. Po výcviku odjel do Francie, později do Švýcarska, kde se podílel v Ženevě na zřízení jedné z kanceláří americké zpravodajské služby. Zde řídil denní kurýrní službu a koordinoval činnost jednotlivých agentů. Kancelář fungovala až do uzavření příměří, Raymond pro americkou výzvědnou službu pracoval až do srpna 1919. Během švýcarského pobytu se vydal i soukromě do Prahy vyrovnat dluh se Spolkem posluchačů architektury.

Na podzim roku 1919 byl společně s Wrightem pozván na stavbu hotelu Imperiál. Raymond s manželkou byli Japonskem zcela fascinováni. Do Japonska však přišlo oznámení, že dluh, který údajně uhradil v Praze, není dosud splacen. Zde však situaci dořešil již do zdárného konce a v Čechách byl zatykač na jeho osobu stažen. Splacením dluhu se Spolek stal nejbohatším spolkem v Československu.

V roce 1921 se Raymond osamostatnil a založil v Japonsku vlastní ateliér „The American Architectural and Engineering Copany“. Zpočátku se věnoval návrhům rodinných domů (navrhl i dům pro tokijského starostu), posléze se dostal i k větší zakázce,

a to k stavbě Hoshiovy školy v Tokiu. Stavbu školy však přerušilo zemětřesení na začátku září 1933. Toto neštěstí bylo pro Tokio obrovskou zkázu – zahynulo při něm 71 000 lidí a 1 500 000 lidí zůstalo bez přístřeší a majetku. Po tomto neštěstí však Raymondova kancelář získala řadu exkluzivních nabídek v rámci obnovení Tokia.

V roce 1926 se začala psát další kapitola Raymondova života – doktorem Švagrovským, československým vyslancem, mu byla nabídnuta možnost stát se honorárním konzulem Československa v Japonsku. Nabídku přijal. Z této pozice získával nové a nové kontakty s novými zakázkami na stavbu diplomatických budov. Zájem o jeho architektonické služby jeví i z Itálie, USA a SSSR.

Jeho milované Japonsko se však měnilo pod vlnou nacionalismu, Raymondovi tak prodali majetek a císařství opustili. Do Evropy se vydali přes Indii, kde se podílel na stavbě Ašránu, na stavbě pro osoby věnující se askezi a náboženskému životu. V roce 1938 cestoval ještě po Evropě (Paříž, Švýcarsko, Praha), byla to však jen zastávka do USA. V tomto roce se také naposledy Antonín viděl se svými sourozenci. Po návratu do USA se ještě snažil přesvědčit své sourozence, aby se k nim přestěhovali, ale snaha byla marná. Všichni sourozenci pak během války zemřeli kvůli vyhlazovací politice Německa.

Během II. světové války založil Raymond v New Yorku firmu Wartime Associates, jež realizovala vojenské zakázky, jakými byly stavby táborů a nemocnic. V roce 1942 u něj byla objednána stavba originálních japonských domů, na kterých chtěla americká armáda zjistit pevnost a odolnost staveb proti plánovanému bombardování Japonska. Raymond byl na zakázku vybrán pro své zkušenosti stavby japonských domů, které musely odolávat častým zemětřesením.

Po válce Antonín sledoval japonské osudy, Japonsko však neměl možnost navštívit jako turista, proto nabídl pomoc generálu Douglasu McArthurovi při obnově Japonska. Po válce zde Raymond rekonstruoval elektrickou síť, vybudoval nové vodní elektrárny a navrhl řadu budov. Po ukončení obnovovacích prací se vrátil zpět do USA, kde dožil svůj život. Zemřel 21. 11. 1976.

V polovině 60. let si na něj vzpomněli i na Kladně, kde byla chystána výstava o jeho práci. Rok 1968 však plány na výstavu ukončil. Jeho práci se soustavně věnovala Irena Veverková, kladenská archivářka, jež jeho osudy připomněla v knize Antonín Raymond a Reimannové, osud židovské rodiny ve 20. století.

#### 6. 4. 9. Jaroslav Selner



Kladenský rodák, jehož vojenská kariéra byla završena hodností generálporučíka.

Rodiče Marie a Jaroslav to neměli se synkem zpočátku lehké – ve škole patřil jen k průměrným studentům a mimo ni ho zajímal jen fotbal a sokolská cvičení. To se Jaroslavovi ale vyplatilo, jelikož byl díky své zdatnosti doporučen na studium důstojnické školy. Po ukončení kladenské reálky tedy nastoupil na tuto školu a vedl si zde výborně. Učil se jízdě koňmo, pozorování a zpravodajství, nauce o zbraních, šermu, opevňování a stavbě zákopů a poznatkům o terénu. Díky preciznímu plnění úkolů byl převeden k 33. pěšímu oddílu a poté si směl vybrat posádku – zvolil oblast Bratislavy. Zde se také přihlásil k dalším studiím, které byly bohužel podmíněny testy a povinnými kurzy. Díky touze na studia nastoupit absolvoval kurzy pro tělesnou výchovu, instruktorské lyžařství, spojovací kurz, střelecký a topografický kurz.

Ke studiu na vysněné Vysoké škole válečné byl přijat v roce 1937, ale jeho studia byla dvakrát narušena – definitivně 23.9. 1938 při úplné mobilizaci. Byl vyslán do Brna, kde spolupracoval s ilegální organizací ON – byl ale prozrazen a nucen opustit Protektorát. Při útěku měl obrovské štěstí. Den před odjezdem měl strávit noc u Oldřicha Fictuma, jenž mu měl s útekem přes hranice pomoci. Selner tu noc nemohl dospat a rozhodl se ještě naposledy projít si své oblíbené Brno. Z bytu odešel ve čtyři ráno, a když spatřil projíždějící tramvaj, rozhodl se do ní nastoupit a projet se v ní. Jak se ukázalo, zachránilo mu to život. Od druhé hodiny ranní byl totiž byt sledován Gestapem, jehož výhled v okamžiku, kdy Selner vycházel z domu, zastínila právě projíždějící tramvaj, do níž Selner naskočil. Toto rozhodnutí mu zachránilo život, neboť v 8:00 vycházející Fictum byl gestapem zatčen a následně také popraven.

Selner se tak dostal na Slovensko a poté do Budapešti, kde spolupracoval s francouzským velvyslanectvím. Později byl převelen do Bělehradu, kde byl participován do sabotáže MARIE. Podporoval zde odboj Protektorátu a zapojil se do něj převozem dvou kufrů granátů, byl ale zadržen jugoslávskou policií. Příslušníci zákona se nechali podplatit, ale prozradili nález Německu a MARIE byla odhalena. Nastal úprk ze země a Selner se dostal do Jeruzaléma. Zde následoval jednotku Karla Klapálka, dostal se do Sýrie a do britských okupačních vojsk.

S jednotkou se dostal až do Tobruku a po jeho osvobození (10. 12. 1941) byla jednotka převelena do Palestiny. Dne 12. 6. 1943 byla jednotka rozpuštěna a vyslána do

Anglie. Selner dostal doporučení od Klapálka a dostal se pod velení Františka Moravce. Nyní pracoval na výzvědné činnosti proti Německu. V Anglii byl také povýšen na majora a získal Československou pamětní medaili a medaili Za zásluhy.

S Anglií se ale nespokojil – chtěl bojovat přímo proti nacismu a fašismu. Vyžádal si tedy převelení a byl poslán k československým jednotkám do SSSR, kde se setkal opět se svým přítelem Klapálkem. Jako velitel brigády se zúčastnil karpatsko-dukelské operace a po dobytí Liptovského Mikuláše se pomalu přibližoval k Praze.

Konec války brigádu zastihl u Vsetína. V Praze se setkal se svou budoucí ženou, poměrně úspěšnou herečkou Věrou Skálovou. Vzali se 9.1. 1946 a přítel Klapálek jim byl za svědka. Již v dubnu se jim narodil syn Jaroslav.

Jeho vojenský osud se odvíjel následovně. Jeho jednotka se změnila v 3. divizi v rámci 1. československé armády a i s velitelem byla převelena do Kroměříže. Byl pozván do Moskvy jako posluchač generálské školy. Díky roční docházce a zkušenostem byl v rodné vlasti jmenován profesorem všeobecné taktiky. Poté i náčelníkem katedry taktiky vyšších jednotek na Vysoké škole válečné. Na začátku prosince 1949 byl povýšen na brigádního generála (dnes generálmajora).

O nepříjemnosti v jeho kariéře se postaral Alexej Čepička jako ministr MNO. V novém režimu nepohodlní lidé, co za války navštívili „kapitalistická“ prostředí, byli stíháni ve vykonstruovaných procesech. Selner byl stíhán spolu se svým přítelem Karlem Klapálkem. Selnerovi z tohoto stíhání vyplynul trest propuštění z armády 30. 9. 1951, kdy byl poslán na převýchovu na jinou profesi. Proto pracoval v kladenských ocelárnách a později jako učitel na škole v Křivoklátě. Během 60. let si vyžádal rehabilitaci, která se splnila jen částečně, přinesla mu ovšem zajištění bydlení a místo tajemníka FF UK.

Selner zemřel v roce 1973 a in memoriam byl v roce 1991 jmenován Václavem Havlem do hodnosti generálporučíka.

#### *6. 4. 10. Ludvika Smrčková*



Ludvika Smrčková se narodila v rodině železničního úředníka. Právě zaměstnání Ludvičina otce přivedlo rodinu Smrčků do Kladna, kde se Ludvika narodila, a to konkrétně poblíž kladenského nádraží v Kročehlavech Na Výhybce.

V roce 1915 nastoupila Ludvika ke studiu na kladenskou reálku, kde se během studia rozhodla blíže se věnovat výtvarnému umění. Její rozhodnutí podpořil její

profesor kreslení a deskriptivní geometrie, Stanislav Kulháněk. V roce 1921 složila maturitní zkoušku, čímž se jí otevřela cesta na Uměleckoprůmyslovou školu v Praze. Současně v letech 1921 – 1925 studovala Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, dále pak v letech 1925 – 1927 Vysoké učení technické v Praze.

Zpočátku se ve vlastní tvorbě věnovala knižní grafice a návrhům knižních vazeb, tuto činnost realizovala jen soukromě – navrhovala knižní vazby pro vlastní knihovnu, čas od času navrhovala pro soukromníky z Litomyšle, kde jeden čas pracovala jako profesorka na střední škole. Směr její tvorby změnila až výstava dekorativního umění v Paříži, kde získala stříbrnou medaili za broušený pohár. Dalším jejím úspěchem bylo vítězství v soutěži Svazu československého díla, jenž vyhlásil soutěž o nejlepší návrh užitkového skla. Ludvika zvítězila svým návrhem tenkostěnné nápojové soupravy z foukaného skla. Její návrh splňoval požadavky estetické, funkční i výrobní, a tak byl její návrh doporučen do výroby.

Přestože se může zdát, že na poli sklářské výroby Ludvika zazářila, prozatím tomu tak nebylo. Ludvika se musela vyrovnat s tím, že nebyla přijata jako profesorka na sklářskou školu v Železném Brodě, sklářství tak zůstalo jejím koníčkem, kterému se věnovala ve svém volném čase v době, kdy se živila jako profesorka na různých středních školách jako profesorka kreslení. Ve sklářské činnosti neustávala, naopak – odborným studiem, praxí ve sklárnách a cestováním po zahraničních výstavách si prohlubovala technické znalosti. Ze zahraničí se jí také dostávalo řady ocenění a v roce 1935 dokonce odmítla nabídku zřídit ve Finsku vlastní huť a sklářskou školu.

V její tvorbě mezi válkami vykryštoval její oblíbený motiv a sklářská technika, kterým zůstala ve své tvorbě věrná až do své smrti. Nejoblíbenějším motivem byly obrázky květín, nejoblíbenější technikou bylo rytí diamantem. Tato technika spočívala nejprve v tvorbě tvaru skla, na něž se pak podle předem vymyšlené předlohy ručně rylo diamantem.

Přestože II. světová válka pro mnoho umělců znamenala stagnaci v jejich činnosti, Ludvika Smrčková v sklářské výrobě pokračovala i v tomto období – soustřeďovala se na přípravu nových tvarů květinových váz, drobného doplňkového skla a plaket.

Zlom v její kariéře představoval rok 1948. V té době přestala působit jako pedagog středních škol, protože jí byla nabídnuta možnost zastávat vedoucí místo znárodněných skláren. Ludvika nabídku přijala a stala se vedoucím výtvarníkem v podniku Inwald, jenž v sobě sdružoval několik sklářských závodů. Ludvika Smrčková tak začala pracovat jako výtvarnice na plný úvazek. Náplní její práce v této pozici byl dohled nad

návrháři, sestavování vzorových kolekcí, dozor nad výtvarnou úpravou a obsílání výstav a podniků. I zde však uplatnila své zkušenosti z pedagogické praxe – neváhala spolupracovat s mladými výtvarníky a pomáhala jim zvládat sklářské řemeslo.

Tato práce, konkrétně průmyslová výroba, však Ludviku neuspokojovala, proto v roce 1960 ukončila spolupráci s průmyslem a vrátila se k vlastní tvorbě. Nadále se věnovala rytému sklu a sklu určenému k prezentaci květin na zahradnických výstavách. Co se týče rytého skla, nejčastěji vyráběla veduty měst a znázorňovala i historické motivy Prahy, věrná zůstala i svému oblíbenému motivu, květinám. V 60. letech však její oblíbený motiv dostal hlubší význam: *„Poprvé jsem použila růže jako symbolu nových Lidic hned po založení Růžového sadu. První váza s řezbou růže a nápisem Lidice byla darem československých obránců míru na konferenci v Tokiu. Od roku 1962 jsem vytvořila malé suvenýry s růží, větší vázy s rytinami, velké vázy z křišťálu vrstvené červeným rubínem s motivem růže. Do muzea v Lidicích jsem darovala jednu z těchto váz a jednu s růží zalitou ve skle. Váz s lidickou růží jsem vytvořila mnoho a dostaly se do celého světa. Tragický osud Lidic se mě velmi bolestně dotkl, protože na kladenské reálce se mnou studovali chlapci z Lidic a znala jsem i statečného faráře, který dobrovolně zemřel s ostatními.“*<sup>48</sup>

Pro Ludviku byly květiny nejinspirativnějším motivem. Díky tomu začala spolupracovat se zahradníky a architekty, díky kterým vyráběla vázy přímo na míru jednotlivým květinám. Tato spolupráce byla korunována úspěchem její výstavy Květiny a sklo v Berlíně. Výstava v sobě kloubila výstavu zahradnickou s výstavou uměleckého skla. Výstava skla obsahovala vázy a mísy vyhotovené všemi dostupnými technikami, podle samotné Smrčkové však největší úspěch zaznamenaly *„modely skleněných nádob pro pěstování květin v hydroponii.“*<sup>49</sup>

Ludvika Smrčková jako sklářská výtvarnice zazářila již v meziválečném období, tento kredit si však udržela po celou svoji kariéru. Její práce reprezentovaly Československo v zahraničí na Expo 58 v Bruselu a na Expo 67 v Montrealu. Účastnila se více než 500 výstav doma i v zahraničí, svému nadání však obětovala celý svůj život – nikdy se nevdala a neměla ani žádné děti. V roce 1991 zemřela v zapomnění.

---

<sup>48</sup> VEVRKOVÁ, Irena. Ludvika Smrčková, první dáma české skla. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2003, č. 11, 129 - 130. ISSN 1214-3847.

<sup>49</sup> VEVRKOVÁ, Irena. Ludvika Smrčková, první dáma české skla. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2003, č. 11, 131. ISSN 1214-3847.

#### 6. 4. 11. Václav Suk



Václav Suk se narodil 16. 11. 1861 do hudební rodiny. Jeho děda, Jan Suk, vykonával v Třebusicích učitelské povolání, jehož součástí v tehdejší době byla nutnost „hudební zručnosti“. Václavův otec, také Jan Suk, byl řezník, ale jako amatérský houslista byl členem kladenského hudebního kroužku Sukovo sexteto, v němž hráli a zpívali členové rodiny. I Václav Suk odmala jevil hudební nadání, které bylo rodinou náležitě podporováno – malého Václava nechali hrát na housle. Jeho talent byl rovněž podporován učitelem Josefem Hálkem, který se ujal jeho přípravy na pražskou konzervatoř.

Přípravy byly úspěšné, v roce 1872 byl přijat ke studiu do houslové třídy profesora Bennewitze, které ve svém volném čase zlepšoval na soukromém studiu kompozice u Zdeňka Fibicha. Konzervatoř absolvoval v roce 1878, ale protože v Čechách nenašel odpovídající zaměstnání, uplatnění hledal v cizině. 2 roky strávil ve Varšavě, kde se údajně seznámil s Petrem Iljičem Čajkovským, o tom, zda je to pravda nebo jen mýtus, nelze však jednoznačně rozhodnout. Čajkovský Suka údajně upozornil na volné místo v orchestru kyjevského divadla. V roce 1880 byl skutečně koncertním mistrem zmiňovaného souboru. V Kyjevě navázal dlouholeté přátelství s dirigentem Ippolitem Karlovičem Altanim. Altani byl však jmenován dirigentem Velkého divadla v Moskvě, do kterého s ním Suk odjel jako houslista. V tomto prostředí časem zakořenil tak, že v roce 1883 požádal o změnu občanství, jež mu bylo povoleno, a Suk se stal Vjačeslavem Ivanovičem Sukem.

V tomto období se Suk rozhodoval, kam bude směřovat své úsilí – zda být houslistou, skladatelem nebo dirigentem. Rozhodnutí přišlo samo – z Charkova dostal nabídku stát se dirigentem opery. Suk nabídku přijal 8. srpna 1885 a již o měsíc později uváděl jako svou premiéru z pozice dirigenta operu *Hugenoti*. Kritika jeho výkonu byla rozličná, jedni ho chválili, jedni zase znevažovali Sukův výkon jeho přílišným mládím. Divadlo v Charkově však brzy zkrachovalo a Suk se ocitl bez zaměstnání. Jeden čas se tak živil jako učitel hudby či jako dirigent kočovné Medvěděvovy hudební společnosti, díky níž se jako dirigent proslavil. Následovala Sukovo roční působení ve Vilnius, kde se seznámil se zpěvačkou Olgou Petrovou Karpavovou, s níž se 1891 oženil. V Charkově však bylo obnoveno divadlo a Suk byl povolán zpět k řízení orchestru pro operu *Piková dáma*.

Kromě dirigentské činnosti se dlouhodobě zabýval problémem nízké kvality ruských hudebníků a hledal i řešení tohoto problému. Jako jeden z mála viděl řešení

v dlouhodobé spolupráci dirigenta s jedním kolektivem. Postupně si tak Suk kolem sebe vytvořil stálý soubor, s nímž mohl uvádět opery na požadované úrovni. Díky tomu mohl uvádět i relativně nové opery, ne jen ty časem prověřené. Nejraději hrál díla Čajkovského a některá italská díla. Úroveň jeho souboru rostla do takové výše, že s ním mohl hostovat i na scénách v Moskvě a Kyjevě.

Mnozí členové jeho souboru na něj vzpomínali většinou v dobrém, „jedna ze vzpomínek líčí dirigenta následující větami: *Vjačeslav Ivanovič je maestro, jaký se zřídka vyskytuje. Týrá soubor i orchestr při všem možném, ale za to nejsou naše opery o nic horší než ve Velkém divadle. Vy si našeho Suka nedovedete představit. To je bouře! Člověk se musí podívat, odkud bere to zdraví. Vždyť ani neodchází z divadla. A představte si, že dává pořád nové opery a hodně často. Je to náročný, náročný dirigent.*“<sup>50</sup>

V únoru roku 1900 zazněla v Charkově i jeho vlastní opera *Lesův pán* na motivy Máje Karla Hynka Máchy. Opera zazněla i v Národním divadle, úspěch jako v Rusku však neměla, dá se říct, že v Praze představení bylo spíše fiasko. Po tomto fiasku se už Suk nikdy nepokoušel o vlastní tvorbu, síly upřel na interpretaci děl jiných autorů.

Většinu života pracoval jen v zimních sezónách, neboť v létě navštěvoval rodné Čechy, své přátele a svou rodinu. Od roku 1904 se však aktivně účastnil letních koncertů v lázních Sestroveck. S jeho účastí se tyto akce staly oblíbeným místem milovníků hudby. Jako aktivní účastník na tvorbě programu seznamoval ruské publikum s díly Smetanovými a Dvořákovými.

V roce 1906 se Sukovi naskytla příležitost, která se neodmítá. Velké divadlo v Moskvě procházelo krizí – dirigent Rachmaninov odešel a druhý dirigent Altani byl těžce nemocný – Suk tak obdržel nabídku být hlavním dirigentem – nabídku přijal a uvedl se řízením orchestru opery *Aida*. V tomto divadle se týdně hrálo šest představení, z nichž Suk dirigoval 4 – 5.

Rusko zasáhla válka a v roce 1917 revoluce, na níž se Suk aktivně nepodílel, ale situaci akceptoval z důvodu, že nechtěl, aby společenské změny zastavily práci Velkého divadla. Provoz divadla zastaven nebyl, ale hudební scéna se musela vypořádat s problémem tzv. nového diváka. Tito diváci pocházeli z úplně jiných poměrů než ti předcházející, k hudbě přistupovali s despektem a mnohdy i s odporem. Suk tak začal vykonávat osvětovou činnost – pořádal předměstské koncerty v Sokolnících, kde se snažil

---

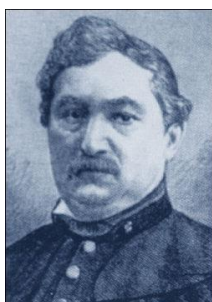
<sup>50</sup> VEVEKOVÁ, Irena. Václav Suk. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2002, č. 9, s. 103. ISSN 1214-3847.

diváky sblížit s hudbou. Přibližoval jim životopisy hudebních skladatelů a seznamoval je také s obsahem jednotlivých skladeb. Pro hudebníky to nebyla lehká situace, obyčejní lidé měli jiné starosti než chodit do divadla, situace se však ve 20. letech stabilizovala a hudební provoz se vrátil do zajetých kolejí.

To již byla doba, kdy byl Suk obrovskou autoritou, nikdo neodporoval jeho názoru a nikdo si nedovolil přijít pozdě na zkoušku. Suk se tak ocitl na uměleckém vrcholu, což podpořilo i jmenování Suka profesorem konzervatoře a jmenování národním umělcem v roce 1925. Musel však řešit i starosti z osobního života – zemřela mu manželka a sám nebyl zdravý. V roce 1929 ho postihla mrtvice, z ní se však ještě vyléčil v Praze a v lázních na západě Čech. Po ní nebyl zcela fit, například zkoušky na operu *Legenda o neviditelném městě Kitěži* odbýval u sebe doma. Operu ale nikdy neuvedl, před její premiérou podlehl druhému záchvatu mrtvice.

Václav Suk zemřel v lednu 1933 a smuteční průvod z Velkého divadla na hřbitov doprovázelo na 80 000 lidí.

#### 6. 4. 12. Jan Váňa



Jan Váňa se narodil 2. 6. 1811 ve Felbabce u Hořovic v rodině důlního dozorce. Údaje o jeho dosaženém vzdělání nejsou známy, ví se však, že Jan Váňa od svých 12 let pracoval na dolech hraběte Vrba ve Felbabce, dále jeho přítomnost byla prokázána v dolech na Příbramsku, Moravě a Slánsku.

Své bohaté zkušenosti uplatnil na Kladensku ve 40. letech 19. století. Tato léta byla dobou tzv. „uhelné horečky“, odstartované nálezem uhlí v kladenském regionu. Jan Váňa je často považován za nálezce uhlí na Kladensku, informaci je však nutné upřesnit – Váňa nebyl prvním nálezcem, nýbrž jen nálezcem velké uhelné sloje, jejíž objevení odstartovalo rozsáhlou hornickou činnost tohoto regionu. O tom, kdy, kde a kým bylo uhlí objeveno, existují různé verze. Asi nejznámější verzi vypravuje legenda, která by se dala shrnout do názvu „Jak krtek uhlí objevil“. Tato legenda vypráví o Kladně jako o původně zemědělské oblasti, kde tamější sedláci kontrolovali, v jakém stavu se nachází jejich hospodářství. Jednou sedláci Václav Burgr a Jakub Oppelt z Buckova (dnes Buštěhrad) obcházel při kontrole své pozemky, když na hroudě způsobené krtky našli podivné černé kameny. Tyto kameny pak přinesli ke kováři Václavu Vorlovi (v některých

pramenech se uvádí V. Linhart), jenž je podrobil „zkoušce ohněm“. Kámen vzplanul, čímž byl potvrzen nález uhlí. Tento nález měl být učiněn někdy v letech 1772 – 1775.

Ve 40. letech 19. století probíhaly na Kladensku nejintenzivnější práce ve vyhledávání uhlí. V roce 1846 odkoupil Jan Váňa od Františka Jirátky šachtu, kterou začal hloubit v Kročehlavech v blízkosti kladenského katastru. Sám Váňa hloubil v jiné šachtě, úspěch mu přinesla však ta odkoupená. Na samém začátku listopadu 1846 došlo k onomu významnému objevu uhelné sloje. Jáma dostala jméno Kateřina-Josefa, a to podle jména zaměstnavatelovy manželky Kateřiny, důvod pojmenování dolu jménem Josefa je však nejasný. Těžba byla zahájena 17. 3. 1847. Jan Váňa v hloubení jam neustal, díky němu s finančním přispěním byly do provozu uvedeny jámy Václav, František a Layer.

V roce 1848 Váňovi za jeho zásluhy byla přidělena funkce naddůlního, jakéhosi dozorce, rovněž se měl ujmout řízení všech hornických podniků v držení Vojtěcha Lanny. V roce 1852 byl jmenován ředitelem Pražské železářské společnosti. Výkon jeho funkce netrval dlouho, v padesáti letech byl propuštěn, načež se záhy odstěhoval do Prahy, kde 27. 6. 1863 zemřel.

Ještě za svého života se Váňa snažil označit místo, kde na uhelnou sloj narazil. Protože důl Kateřina-Josefa byl již zasypán, rozhodl se k instalaci kamene připomínající nález sloje. Kámen byl slavnostně odhalen 24. 4. 1854, na tomto místě však nevydržel – musel ustoupit plánům rozšiřujícího se hutnictví. Dnes tzv. Váňův kámen stojí v parku u kladenského gymnázia společně se sousoším dvou horníků od akademického sochaře, čestného občana Kladna, Ladislava Nováka. Pomník byl slavnostně odhalen po sto letech, a to 30. 4. 1954.

#### 6. 4. 13. Jan Vella



Jan Vella se narodil v Kladně v rodině hutníka Václava Velly a jeho manželky Marie, rozené Jindrové. Dětství prožil Jan se svými rodiči ve vesnici Páleček (vesnice mezi Klobukami a Zvoleněvsí), na studia se však vydal do Prostějova, kde studoval Školu pro odborný dorost letectva. Zde si ho všiml velitel Vojenského leteckého učiliště v Chebu, kam také Jan Vella přestoupil. Zde byl v roce 1925 začleněn do kurzu stíhacích pilotů. Během výcviku se vsadil, že během cvičného letu dokáže ze zadního sedadla v letounu přelézt na sedadlo přední. Sázku Jan Vella vyhrál, ovšem od velení si vysloužil důtku.

Po absolvování školy se stal četařem se specializací na noční stíhací lety a jako četař sloužil u leteckého pluku ve Vajnorech u Bratislavy. V roce 1928 byl však nucen kvůli armádním úsporám letecký pluk opustit a vrátit se do Kladna. Po propuštění se stal zaměstnancem Československých drah na pozici strojvůdce a na Kladně zůstal až do roku 1939. Zde se také na konci června 1936 oženil s Blaženou Kalíkovou. Během zaměstnaneckého poměru u Československých drah se stále udržoval v „letecké kondici“ na kbelském letišti, kde se účastnil tzv. udržovacích letů a leteckých přehlídek.

S německou okupací v roce 1939 vstoupil Jan Vella do služeb Obrany národa, pro kterou zajišťoval přechody do zahraničí pro politiky, vojáky a Gestapem pronásledované osoby. Sám se ale téhož roku stal pronásledovanou osobou, proto se rozhodl také k emigraci, a to do Francie přes Slovensko, Maďarsko, Rumunsko a Bejrút. Ve Francii se o Štědrý den hlásil u leteckého pluku v československém táboře v Agde, odkud byl převelen do Anglie. V Anglii krátce působil jako pilot 312. československé stíhací perutě, pro svůj věk však ve službách této perutě strávil jen pět měsíců, než byl převelen k 41. skupině, jež testovala nová a opravená letadla. Janu Vellovi však toto uplatnění nestačilo, chtěl být nasazen v boji. Dočkal se na jaře v roce 1943, když byl převelen k 311. československé bombardovací peruti (zde věková hranice nebyla tak přísná). Jako pilot bombardovacího letounu vykonal 71 letů a ve vzduchu strávil 817 hodin a jeho cíli byly nepřátelské lodě a ponorky. Janu Vellovi se připisuje potopení německého torpédoborce 24. 6. 1944, za což si vysloužil Záslužný letecký kříž.

Létání se Janu Vellovi stalo osudným. V lednu trávil se svými přáteli Karlem Kvapilem, Leo Linhartem, Rudolfem Jelenem a Valterem Kaudersem dovolenou ve Skotsku, odkud se také 10. ledna 1945 vraceli letadlem. Letadlo odstartovalo v 10:46 místního času, ale do Londýna již nedoletělo. Předpokládalo se, že havarovalo nad mořem, v němž se také trosky letadla měly ztratit. Až v srpnu téhož roku byly trosky letadla s mrtvými piloty nalezeny ve skotských horách, a to zcela náhodně při procházce Jamese Baina a Archieho Pennieho. Po nálezů byla posádka pohřbena v československém oddělení válečného hřbitova v Brookwoodu, kde Jan Vella spočívá dodnes.

Jana Vellu dnes na Kladně připomíná ulice Jana Velly a čestné občanství města Kladna udělené pilotovi v roce 2006. Připomínán je také památníkem v Brookwoodu a vytesáním jeho jména na památníku zaměstnanců Československých drah na Masarykově nádraží v Praze.

#### 6. 4. 14. Karl Wittgenstein



Karl se narodil 8. 8. 1847 v Lipsku rodičům Hermanu Wittgensteinovi a Fany Figdorové. Karlova rodina byla původně židovská – Karlův děd, Moses Maier, byl správcem knížecího statku rodiny Wittgensteinů. Poté, co bylo napoleonským dekretem nařízeno všem židům zvolit si příjmení, Moses si vybral právě příjmení svého zaměstnavatele. Syn Mosese, Herman Wittgenstein, se v dospělém věku distancoval od židovství své rodiny, spolu se svou ženou konvertoval k protestantismu a přesídlil do Lipska, kde se začal živit jako obchodník s vlnou. V Lipsku se narodil roku 1847 Karl.

Karl nebyl moc hodné dítě. Když mu bylo 11 let, utekl rodičům z Vídně, v roce 1864 byl vyloučen z gymnázia za jeho práci, ve které popřel nesmrtelnost duše – Karl uvažoval již od mládí racionálně a miloval matematiku a ekonomii. V roce 1865 soukromě odmaturoval a v tento moment mu nic nebránilo postavit se na vlastní nohy. Koupil tedy pas z druhé ruky a odcestoval do Ameriky, kde zažíval bouřlivé chvíle. Začal pracovat jako číšník a po 14 dnech pobytu si začal vydělávat hraním na violu po večerních podnikcích. Do jeho „živobytí“ však zasáhl atentát na prezidenta Lincolna, po němž byly zakázány všechny radovánky včetně zpěvu a hraní. Karl se tak jako kormidelník na člunu vydal do Washingtonu, kde pracoval opět jako číšník. Na tyto okamžiky Karl vzpomíná takto: „*Ve Washingtonu jsem se stal roznašečem v baru, který měl oddělení pro bílé a černé. Nejprve jsem byl v oddělení pro bílé a potom, pro způsobilost, v baru pro negry. Tam byl poprvé větší výdělek.*“<sup>51</sup> Po čase se opět vrátil do New Yorku, kde si přivydělával různými činnostmi, například doučováním matematiky a geometrie či jako vychovatel v naleznici. V Americe se mu snad přestalo líbit, snad mu zastesklo po domově, což ho vedlo k návratu do Vídně, kde se pokusil o studium na vídeňské technice. Při studiu si vydělával jako kreslič jedné továrny. Na studiích nevydržel dlouho, tentokrát odjel pracovat do loděnice v Terstu.

Sňatkem jeho sestry se však změnil jeho osud. Jeho sestra si brala bratra známého továrníka Paula Kupelwiesera, u něhož se přimluvila, aby Karla zaměstnal v jím nově zakládaných válcovnách v Plzni. Kupelwieserovi se nezodpovědného Karla zaměstnávat nechtělo, ale nakonec tak učinil, což se do budoucna ukázalo jako velmi dobré rozhodnutí. Karl se ve funkci osvědčil a získával si stále větší sympatie svého zaměstnavatele, čímž si

---

<sup>51</sup> KOVAŘÍK, Jiří a Radoslava SCHMELZOVÁ. *Karl Wittgenstein: Ocelový král, mecenáš a sběratel*. Náchod: Arteum, 2010. s. 7 ISBN 978-80-254-8719-8.

nastartoval kariérní postup. Ten byl ale na čas pozastaven kvůli sporům uvnitř vedení teplických hutí. Kupelwieser se dostal do sporu s předsedou správní rady podniku, Pecharem. Pechar se zadlužil kvůli financování uhelných drah a po vedení firmy chtěl, aby jeho doly odkoupilo. Kupelwieser, jako ředitel hutě, se však proti tomuto rozhodnutí postavil, čímž si Pechara znepřátelil. Pechar následně Kupelwiesera obvinil z nepotismu a Karl Wittgenstein, nechtěje dělat Kupelwieserovi problémy, z podniku odešel. Ve Vídni se pak živil jako konstruktér a kreslič.

Jeho chvíle přišla s odstoupením Pechara z funkce prezidenta správní rady teplických hutí, čímž umožnil vznik nového vedení. Ve vedení firmy se ocitli Karlovi přátelé, kteří ho také doporučili na místo ředitele firmy. A Karl přijal, což, jak se v budoucnu ukázalo, zachránilo firmu od krachu. Rakousko-Uhersko totiž zasáhla finanční krize, jež nejvíce postihla železářský průmysl. Wittgenstein se však krizi ubránil exportem zboží na Balkán, kde probíhala rusko-turecká válka. Wittgenstein uzavřel kontrakt na dodávku kolejnic pro výstavbu ruské přisunové železnice.

V téže době ve Velké Británii byl učiněn vynález, bez kterého by nemohla fungovat železářská výroba. Sydney G. Thomas vynalezl nový způsob výroby oceli, tzv. thomasování, které bylo při výrobě účinnější než to předcházející. V Rakousku-Uhersku se tak rozhořel spor o patentní práva – usilovaly o něj firmy Česká montánní společnost se zástupcem Duschanem a teplické válcovny se zástupcem Wittgensteinem. Wittgenstein věděl, že Duschanek byl první, kdo projevil zájem, proto navázal kontakt se zástupcem Thomase. Donutil ho, aby Dushankovi stanovil lhůtu, do kdy se musí definitivně rozhodnout pro koupi patentního práva ve výši 300 000 zlatých. Duschanek pak v domněnku, že protahováním sníží cenu, lhůtu propásl, čímž se naskytla příležitost pro Wittgensteina. Wittgensteinův pracovník vzpomíná na tuto koupi takto: *„Jako zábavný a duchaplný společník (Wittgenstein) protáhl jednání do půlnoci. Pak vytáhl hodinky a sotva minutová ručička minula dvanáctou hodinu, řekl Wittgenstein Massenetzovi: nyní prošla fürstenbergská opce a přijímám vaše podmínky.“*<sup>52</sup>

Wittgenstein se v tomto bodu však dopustil chyby, která se pro něj mohla stát osudovou. Patentní právo nenapsal na sebe, nýbrž na teplický podnik. Protože ale patentní právo pro Českou montánní společnost bylo životně důležité, rozhodlo se vedení této firmy Wittgensteina zničit odkoupením teplických hutí. To však přes vedení hutí neprošlo, a

---

<sup>52</sup> KOVAŘÍK, Jiří a Radoslava SCHMELZOVÁ. *Karl Wittgenstein: Ocelový král, mecenáš a sběratel*. Náchod: Arteum, 2010. s. 15. ISBN 978-80-254-8719-8.

došlo tak k pravému opaku. Wittgenstein odkoupil Českou montánní společnost, a to ještě ke všemu za velkou část peněz kupované firmy. Odkup měl stát 400 000 zlatých, ale přestože Wittgenstein peníze neměl, kupní smlouvu podepsal. Po podepsání smlouvy odjel na ředitelství ČMS a všechny peníze a směnky v rámci centralizace poslal do Teplic. Z nich pak zaplatil  $\frac{3}{4}$  požadované kupní ceny.

Na trhu existovala ještě jedna železářská společnost, a to Pražská železářská společnost. Ta však nebyla konkurenceschopná. PŽS proto nabídla Wittgensteinovi stát se generálním ředitelem, on souhlasil, čímž se dostal do úzkého kontaktu s Kladnem. PŽS totiž vlastnila na Kladně několik dolů a Vojtěžskou huť. S ním ve vedení byla nastartována nová éra Kladna, která město změnila v průmyslové centrum. V dolech Karl zaváděl novou techniku hlubinného dolování, v hutích zrušil ztrátové koksovny a zrušením ztrátových hutí v Nýřanech a Vlkýši koncentroval veškerou výrobu do Kladna. Na Kladně založením Poldiny hutě zaplnil i mezeru na železářském trhu ve výrobě oceli na jemnou mechaniku. Technologie této výroby byla velmi náročná a ne moc v Čechách známá. Wittgenstein se toho nebál a rozhodl se založit továrnu na výrobu této oceli. Továrnu postavil v Kladně pro dostatek schopných pracovníků, pro dobré dopravní spojení a pro možnost využívat laboratoře v areálu Vojtěžské huti. Byla tak vystavěna slavná Poldina huť, pojmenovaná po jeho manželce Leopoldině, již se domácky říkalo právě Poldi. Výstavba této továrny pro Kladno znamenala mnoho. Nejen že původně hospodářsko-průmyslové město bylo přeměněno na průmyslové centrum a že byl zaznamenán vysoký růst obyvatelstva, ale také to mělo pro Kladno výhody správní. V roce 1893 bylo Kladno vedeno jako okres (dříve přínáleželo Kladno k okresu Smíchov) a roku 1898 bylo Kladno povýšeno na královské horní město.

Karl Wittgenstein se stal vládcem železářství, jeho sebevědomí stouplo natolik, že odmítl schůzku s ministrem vnitra di Paulim s odůvodněním, že nemá čas, ať tedy přijde v úředních hodinách jako každý jiný.

Koncem 90. let usoudil, že všechny své plány dovršil a rozhodl se jít na zasloužený odpočinek, během kterého cestoval. Během cest se mu však zhoršil zdravotní stav, byl stížen plicní chorobou, na kterou také zemřel 20. 1. 1913, a to dle slov jeho syna Ludwiga, ve spánku.

Co se týče Wittgensteinova osobního života, byl jednou ženatý s Leopoldinou Kalmusovou, s níž měl 4 syny: Hanse, Rudolfa, Paula a Ludwiga. Karl si přál, aby z jejich synů vyrostli schopní podnikatelé, kteří by převzali jeho dědictví. Ve výchově byl tak hodně přísný a ve svém přání do jisté doby neústupný. Tato neústupnost možná stála za

sebevraždami Hanse a Rudolfa. Na zbylé dva syny již takový nátlak nevyvíjel – Paulovi dovolil věnovat se hudbě a Ludwigovi věnovat se humanitním vědám.

Wittgenstein byl také milovníkem umění, zejména si zamiloval secesní architekturu. Spřátelil se secesním architektem Josefem Hoffmannem, který mu navrhl loveckou chatu a jehož doporučil svým známým. Na toto doporučení si ho do Kladna pozval ředitel Poldiny hutě k výstavbě tzv. Poldihausu, jenž sloužil jako luxusní ubytování pro významné hosty. Hoffmann také navrhl Wittgensteinovu hrobku.

## **7. Závěr**

Cílem této práce bylo vytvořit projekt, prostřednictvím kterého si studenti kladenského gymnázia rozšíří své znalosti z oblasti kladenské historie. V průběhu jednoho měsíce jsem docházela vždy každé pondělí do dějepisného semináře, abych studentům přiblížila životní osudy Antonína Čermáka, Františka Kloze, Vojtěcha Lanny, Karla Lažnovského, Bedřicha Machulky, Zdeňka Milera, Františka Pavla, Antonína Raymonda, Jaroslava Selnera, Ludviky Smrčkové, Václava Suka, Jana Váni, Jana Velly a Karla Wittgensteina.

Tato diplomová práce se skládá ze dvou částí, teoretické a praktické. V teoretické části jsem pojednala o významu regionální historie a o důvodech, proč je vhodné tuto oblast historiografie do výuky dějepisu zařazovat. Rovněž jsem se zabývala tím, jaké vyučovací metody, organizační formy a prostředky je možné využívat při prezentaci poznatků regionálních dějin. Na základě těchto teoretických poznatků jsem hledala i možnosti, jaké kladenský region poskytuje učitelům, kteří se rozhodnou své žáky seznámit s dějinami města a jeho blízkého okolí. Možností, kam žáky zavést, je mnoho – pravěká osídlení (Makotřasy, Velká Dobrá), architektonické památky románského, gotického a barokního slohu (Budeč, Okoř, stavby Kiliána Ignáce Diezenhofera v Kladně), industriální památky z dob průmyslové revoluce (Vojtěšská huť, huť Poldi) a Památník v Lidicích postihující život v Protektorátu Čechy a Morava. Za zmínku rovněž stojí Sládečkovovo vlastivědné muzeum, připravující pro žáky základních a středních škol řadu výukových programů a přednášek.

Praktická část diplomové práce pojednává o projektu samotném. Projekt byl koncipován tak, aby se vešel do 4 seminářů (dvě vyučovací hodiny). Osobnosti jsem proto rozdělila do čtyř skupin – umělci, představitelé veřejného života, průmyslníci a ostatní. Jeden seminář jsem proto věnovala jedné skupině osobností. Formy práce a metody byly různorodé. Přes frontální výuku po samostatnou skupinovou práci, využila jsem také možnosti navštívit naučnou stezku Vojtěšskou hutí. K projektu jsem vytvořila materiály používané při výuce jako motivační cvičení, aktivizační cvičení a opakovací cvičení. Studenti byli také nuceni pracovat samostatně při tvorbě prezentací k dané osobnosti, kterou pak pomocí této powerpointové prezentace měli představit svým spolužákům. Studenti se také podíleli na tvorbě pracovních listů. Měli rovněž vytvořit medailonky osobností, kterým se projekt věnoval.

Primárním cílem projektu bylo seznámit studenty s více i méně známými osobnostmi kladenské historie. Sekundárním cílem pak u studentů vzbudit zájem o regionální historii a o historii jako takovou. Pro sledování, zda byl první cíl splněn, jsem využila dvou testů, které jsem studentům rozdala před zahájením a po zahájení projektu. Dle tabulky výsledků závěrečného testu a dle grafů se dá předpokládat, že první cíl byl splněn, o splnění druhého cíle se nelze nijak přesvědčit, toto ukáže až čas.

Mým záměrem také bylo, aby projekt nezůstal jen na papíře, ale aby měl také nějaké využití do budoucna. Snažila jsem se vzbudit u vyučujících dějepisu na kladenském gymnáziu tímto projektem zájem o zařazení regionálních prvků do výuky dějepisu, jak mi ale bylo sděleno, zařazení regionální historie do školního vzdělávacího programu se prozatím nechystá. Podařilo se mi ale prosadit postupné vydávání medailonků osobností ve studentském časopisu Gympl times a zároveň uveřejnění některých vybraných medailonků na internetových stránkách Kladno minulé. Tento web se věnuje kladenským dějinám a v rubrice Osobnosti jsou postupně zveřejňovány životopisy slavných kladenských rodáků či lidí, kteří svou činnost s Kladnem spojili. Prozatím medailonky, vytvořené studenty a zasláné správci webu, zveřejněny nejsou – kdy se na webu objeví, záleží na správci této stránky. Projekt tedy v tomto okamžiku je jen výsledkem této diplomové práce a o tom, zda přinesl i jiné výsledky, rozhodne až čas.

## **8. Seznam použité literatury**

### **8. 1. Použitá literatura k teoretické části**

BARTOŠ, Josef. *Metodické otázky regionálních dějin*. Praha: SPN, 1981.

BARTOŠ, Josef, Jindřich SCHULZ a Miloš TRAPL. Regionální dějiny: Stav, problémy a výhledy. In: *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Fac. Philosophica. Historica 29: Sborník historických prací*. Olomouc: VUP, 2000.

FRANKO, Vasil. *Organizačné formy dejepisného vyučovania*. Bratislava: SPN, 1973.

HALAŠOVÁ, Vlasta. Využívání a tvorba pomůcek pro uplatňování regionálních prvků ve vyučování dějepisu. *Společenské vědy ve škole*. 1984 - 1985, roč. 41, č. 7.

JANEK, František. *Názorné pomůcky v zeměpise a dějepise*. Bratislava: Slov. pedagogické nakladatelství, 1964.

JANOVSKÝ, Julius. *Základy didaktiky dějepisu*. Praha: SPN, 1984.

JULÍNEK, Stanislav. *Základy oborové didaktiky dějepisu*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3495-5.

LABISCHOVÁ, Denisa. *Příručka ke studiu didaktiky dějepisu*. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2008. ISBN 978-80-7368-584-3.

MEJSTRŠÍK, Václav. *Metodika dějepisu jako učebního předmětu*. Praha: SPN, 1964.

SVOBODA, Lubomír. K metodám práce s regionálním materiálem ve vyučování dějepisu. *Společenské vědy ve škole*. 1985 - 1986, roč. 42, č. 6.

SVOBODA, Lubomír. *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu*. Praha: SPN, 1986, s. 3.

*Vztah národních a regionálních dějin: Sborník materiálů ze semináře předsedů sekcí historie konaného v prosinci 1967*. Praha: Česká socialistická akademie, 1969, s. 8.

### **8. 2. Použitá literatura k projektu**

BROŽ, Ivan. *Čermák vs. Al Capone*. Praha: Knižní klub, 1998. ISBN 80-7176-825-1.

*Dobývání uhlí na Kladensku: historie kladensko-slánsko-rakovnické pánve*. Ostrava: OKD, 2006.

HÁJEK, Roman. František Pavel. In: *Kladno minulé: čtení nejen o uhlí a oceli* [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <<http://www.kladnominule.cz/pribeh/smutny-osud-starosty-pavla>>.

HÁJEK, Roman. Karel Lažnovský: Rozporuplný život prominentního protektorátního novináře. In: *Kladno minulé: Čtení nejen o uhlí a oceli* [online]. [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: <http://www.kladnominule.cz/karel-laznovsky>

HÁJEK, Roman. Jan Vella: Příběh mimořádného letce. In: *Kladno minulé: čtení nejen o uhlí a oceli* [online]. [cit. 2013-03-16]. Dostupné z WWW: <http://www.kladnominule.cz/osobnosti/jan-vella>

HLAVAČKA, Milan. Vojtěch Lanna. In: *Akademický bulletin Akademie věd České republiky*. 2010, 7/8. ISSN 1210-9525. (dostupné online <http://abicko.avcr.cz/2010/07/03/>)

HROŠOVÁ, Marie, ŠEBELOVÁ, Olga. Kladenská trestní akce 1939. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2006, č. 13, s. 33-42. ISSN 1214-3847.

KOVAŘÍK, Jiří a Radoslava SCHMELZOVÁ. *Karl Wittgenstein: Ocelový král, mecenáš a sběratel*. Náchod: Arteum, 2010. ISBN 978-80-254-8719-8.

KOVAŘÍK, Jiří. Karl Wittgenstein. Osobnost průmyslníka habsburské monarchie s přihlédnutím k jeho kladenskému působení. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2000, č. 7, s. 3 - 9. ISSN 1214-3847.

LOUCKÝ, František. *Mnozí nedoletěli*. Praha: Naše vojsko, 1989, s. 228. ISBN 80-206-0053-1

MALNIČUK, Petr. Nebeský jezdec Jan Vella. In: *Víkend Hospodářských novin*, 12. 5. 2006,

MARIÁNKOVÁ, Jana. *Antonín J. Čermák*. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1993.

ÖPPLOVÁ, Barbara, GEBHART, Jan: *Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava 1939–1945*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN: 978-80-246-1632-2.

PAŘÍK, Jindřich. Ludvika Smrčková - první dáma československého skla. In: *Československé sklo: Mistři českého skla* [online]. [cit. 2013-03-11]. Dostupné z: <http://www.cs-sklo.cz/ceskoslovenskesklo/25-STARE-CLANKY-OLD-ARTICLES/1016-Ludvika-Smrckova>

SELNER, Jaroslav a František CINGER. *Generál z rodu rebelů*. Čechtice: BVD, 2007. ISBN 978-80-87090-04-6.

SUCHOMEL, Jiří. Jan Váňa: Nálezce hlavní kladenské uhelné sloje. In: *Kladno minulé: čtení nejen o uhlí a oceli* [online]. [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://kladnominule.cz/osobnosti/jan-vana>

VÁŠEK, František a Miroslava MENŠÍKOVÁ. Nové skutečnosti ke smrti kladenského starosty Františka Pavla na Špilberku. *Forum Brunense*. 1992, s. 125 - 136.

VEVERKA, Ivan. Africký cestovatel Bedřich Machulka. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2008, č. 15, 96-107. ISSN 1214-3847.

VEVERKOVÁ, Irena. *Antonín Raymond a Reimannové: Osud židovské rodiny ve XX. století*. Kladno: Patria, 2006. ISBN 80-239-7492-0.

VEVERKOVÁ, Irena. Mladá léta světově známého architekta Antonína Raymonda. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 1999, č. 6, s. 53-59. ISSN 1214-3847.

VEVERKOVÁ, Irena. Ludvika Smrčková, první dáma české skla. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2003, č. 11, 126 - 132. ISSN 1214-3847.

VEVERKOVÁ, Irena. Václav Suk. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2002, č. 9, s. 100-108. ISSN 1214-3847.

VEVERKOVÁ, Irena. Vjačeslav Ivanovič Suk (kladenský rodák). *Kulturní rozhledy Kladenska*. 1989, č. 1, s. 21.

VEVERKOVÁ, Irena. Zdeněk Miler. *Slánský obzor: Ročenka Musejního spolku v Slaném*. 2011, č. 19, s. 125 - 131. ISSN 1214-3847.

### **8. 3. Seznam použitých internetových zdrojů**

Česká televize: *Heydrich - konečné řešení*. [online]. 1996 - 2008 [cit. 2013-04-29]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10350893065-heydrich-konecne-reseni/211563235400020-je-nutne-mluvit-nemecky/>

*Kladno minulé: Čtení nejen o uhlí a oceli* [online]. 2007 - 2013 [cit. 2013-05-23]. Dostupné z: <http://www.kladnominule.cz/o-projektu>

Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně. [online]. 29.8.2012 [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://www.omk.cz/>

*Slánský obzor: Ročenka společnosti Patria* [online]. [cit. 2013-05-23]. Dostupné z: <http://www.slanskyobzor.cz/?cat=5>

*Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s. 38. [cit. 2013-05-08]. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>

*Albatros 2: Školní vzdělávací program pro vyšší stupeň víceletého gymnázia a pro čtyřleté studium* [online]. Kladno: Gymnázium Kladno, 2009, s. 4 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z WWW: [http://www.gymnasiumkladno.cz/soubory/svp\\_vyssi\\_web.pdf](http://www.gymnasiumkladno.cz/soubory/svp_vyssi_web.pdf)

*Rámcový vzdělávací program pro gymnázia* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007, s. 8 [cit. 2013-05-21]. ISBN 978-80-87000-11-3. Dostupné z WWW: [http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/9639/rvp\\_g.pdf](http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/9639/rvp_g.pdf)

## **9. Seznam příloh**

|                                                                                                  |       |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
| PŘÍLOHA Č. 1: PRACOVNÍ LIST ZE SLÁDEČKOVA VLASTIVĚDNÉHO MUZEA.....                               | I     |
| PŘÍLOHA Č. 2: PRACOVNÍ LIST „PROTEKTORÁT ČECHY A MORAVA“ Z PAMÁTNÍKU LIDICE.....                 | III   |
| PŘÍLOHA Č. 3: TEST „VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI Kladenska“ ROZDANÝ PŘED ZAHÁJENÍM PROJEKTU.....           | IX    |
| PŘÍLOHA Č. 4: VYPLNĚNÝ TEST „VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI Kladenska“ .....                                 | X     |
| PŘÍLOHA Č. 5: TEST „VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI Kladenska“ ROZDANÝ PO ZAHÁJENÍ PROJEKTU .....             | XI    |
| PŘÍLOHA Č. 6: VYPLNĚNÝ TEST „VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI Kladenska“ .....                                 | XII   |
| PŘÍLOHA Č. 7: VYPLNĚNÝ PRACOVNÍ LIST K OSOBNOSTI LUDVIKY SMRČKOVÉ .....                          | XIII  |
| PŘÍLOHA Č. 8: VYPLNĚNÝ PRACOVNÍ LIST K OSOBNOSTI ZDEŇKA MILERA.....                              | XIV   |
| PŘÍLOHA Č. 9: VYPLNĚNÝ PRACOVNÍ LIST K OSOBNOSTI ANTONÍNA RAYMONDA.....                          | XV    |
| PŘÍLOHA Č. 10: VYPLNĚNÝ PRACOVNÍ LIST K OSOBNOSTI VÁCLAVA SUKA .....                             | XVI   |
| PŘÍLOHA Č. 11: UKÁZKA MYŠLENKOVÉ MAPY K EXKURZI NAUČNOU STEZKOU VOJTĚŠSKÁ HUŤ .....              | XVII  |
| PŘÍLOHA Č. 12: VYPLNĚNÝ PRACOVNÍ LIST POUŽITÝ V RÁMCI EXKURZE NAUČNOU STEZKOU VOJTĚŠSKÁ HUŤ..... | XVIII |
| PŘÍLOHA Č. 13: OBRÁZKY S PORTRÉTY ANTONÍNA ČERMÁKA, FRANTIŠKA PAVLA A KARLA LAŽNOVSKÉHO .....    | XXI   |
| PŘÍLOHA Č. 14: MYŠLENKOVÁ MAPA K PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA .....                               | XXII  |
| PŘÍLOHA Č. 15: VYPLNĚNÁ KRÍŽOVKA K OSOBNOSTI BEDŘICHA MACHULKY.....                              | XXIII |
| PŘÍLOHA Č. 16: UKÁZKA VYPLNĚNÉ TABULKY V CH D.....                                               | XXIV  |
| PŘÍLOHA Č. 17: UKÁZKA VYPLNĚNÉHO PRACOVNÍHO LISTU K OSOBNOSTI JAROSLAVA SELNERA .....            | XXV   |
| PŘÍLOHA Č. 18: PREZENTACE VYTVOŘENÉ STUDENTY .....                                               | XXVI  |

## Příloha č. 1: Pracovní list ze Sládečkova vlastivědného muzea

### SAMETOVÝ LISTOPAD '89

datum.....

MILÁ STUDENTKO, MILÝ STUDENTE, 17. 11. 1989 BYLO VAŠIM RODIČŮM NĚCO KOLEM 20 LET. VY JSTE SE ALE NARODILI UŽ DO DEMOKRACIE, TEDY NĚKAM, KDE SI MŮŽETE ŘÍKAT A DĚLAT, CO CHCETE. ROZUMĚJ: ŘÍKAT A DĚLAT TO, CO SE SLUČUJE S ETIKOU A ZÁKONEM. DEMOKRACIE BYLA POTLAČOVÁNA V ČECHÁCH OD ROKU 1939, BĚHEM NĚKOLIKA DNÍ SE JI PODAŘILO ZNOVU VYTVOŘIT. SPOUSTA OKOLNOSTÍ POMOHLA, ALE LIDÉ SE MUSELI TVRDE PROBUDIT. **JAK ???** →→

#### 1 SAMETOVÁ REVOLUCE. (ZAPIŠ SI SVOJI ÚVAHU.)

- 🕒 17. 11. 1989 pátek. Studenti VŠ jdou v oficiálním průvodu uctít památku studenta J. Opletala, který byl zabit r. 1939 při protinacistické okupaci. Dav asi 10 000 lidí po ukončení ale spontánně pokračuje do centra Prahy, kde mu již brání veřejná bezpečnost. „Máme holé ruce! Pendreký do řeky! Dialog!“ Na Národní třídě jsou ve večerních hodinách účastníci této demonstrace surově zbiti obužky a rozeznáni. **ZA CO BYLI BITI?**
- 🕒 18. 11. 1989 sobota. Městy se šíří zpráva o tvrdém zásahu. Lidé požadují vyšetření a potrestání zodpovědných osob. Studenti a divadla na pondělí plánují stávkou. **JAKÉ MOŽNOSTI MÁ LID, CHCE-LI MÍROVĚ PROTESTOVAT PROTI SVÉ VLÁDĚ?**
- 🕒 19. 11. 1989 neděle. V noci ze soboty na neděli se scházejí v divadlech lidé, kteří diskutují o možnostech. V neděli vzniká v 15:00 politické hnutí Občanské fórum (OF), jehož členové mají řešení a plán, co dál: odmítnout totalitní komunismus a usilovat o liberální demokratický právní stát.
- 🕒 20. 11. 1989 pondělí. Výtisky prvních deníků SVOBODNÉ SLOVO. RUDÉ PRÁVO. LIDOVÁ DEMOKRACIE. Po celé republice se dějí poklidné demonstrace. Na vysokých školách se koná stávka. **PROČ JIŽ KSČ NEZASÁHLA?**
- 🕒 21. 11. 1989 úterý. Stávkují se i na Slovensku. Na Václaváku se schází 200 000 lidí a jsou vedeny první manifesty z balkónu Melantrichu. Generální tajemník ÚV KSČ Miloš Jakeš: „Tvrdá linie soc. rozvoje nebude přerušena [...]“ Do Prahy se v noci přesunuly milice (lidové ozbrojené síly používané KSČ proti odporu). **POČÍTALO SE S OBĚTMI NA ŽIVOTECH?**
- 🕒 22. 11. 1989 středa. Demonstrace v Praze, Bratislavě... Žetné diskuze lidí
- 🕒 23. 11. 1989 čtvrtek. Komunistický aktivista na mítinku M. Štěpán vypískán dělníky ČKD. OF vydává požadavky na vládu spolu s výzvou k připojení se k pondělní generální stávce.
- 🕒 24. 11. 1989 pátek. Ústřední výbor (ÚV) KSČ celý den zasedá → abdikace Miloše Jakeše, nově ve vedení je K. Urbánek
- 🕒 25. 11. 1989 sobota. Ústřední výbor (ÚV) KSČ celý den zasedá → K. Urbánek ale nemá představu o požadavcích OF! **ČST** vydává prohlášení, že stávkou podporí a vysílá přímé přenosy. **JAKÁ SITUACE BYLA VLASTNĚ V OKOLNÍCH STÁTECH (POL, NĚM, MAŇ)?**
- 🕒 26. 11. 1989 neděle. Na Letné se schází 500 000 lidí. Řeční i premiér L. Adamec, který odrazuje lid od generální stávky, čímž úplně ztratí jejich přízeň. Lidský řetěz z Letné ke Hradu. **PROČ ŘETĚZ? Symbol:**
- 🕒 27. 11. 1989 pondělí. Od 10.00 – 12.00 proběhla po celé ČR generální stávka. Provozy, které se nesměly přerušit, vyjádřily alespoň svou solidaritu. Během těchto hodin vyšly na náměstí a do ulic manifestace organizované místními OF. **NA KTERÝCH FOTOGRAFIÍCH Z VÝSTAVY JE TO VIDĚT?**

#### 2 KLADNO 1989. DOPIŠ DIALOGY. a) jaké se mohly odehrát b) nesmyslné, dle Tvé fantazie





### 3 SLOVNÍK POJMŮ A OSOBNOSTÍ

Dohoda asi 70 procent občanů ČSSR o přerušení práce v daném čase za účelem protestu proti postojům vlády (r. 1989).

Politické hnutí vzniklé 18.11.1989 za účelem zvrátit ryze komunistickou vládu a vytvořit demokratickou společnost.

Komunistický tajemník v 60. letech - v období tzv. Pražského jara, který prosazoval demokratické pojetí komunismu, odsoudil sovětskou invazi a byl následně „odstaven“ z politiky. Podpořil OF v r. 1989.

Období znepokojených reakcí lidu na nesvobodu v zemi v lednu 1989, které byly potlačovány Lidovými milicemi a předznamenaly Sametovou revoluci o 11 měsíců později.

Mimořádné jednání přes 1200 delegátů komunistické strany demokratičtějšího směru o vojenském zásahu „přátelských“ vojsk.

Násilné vniknutí „přátelských“ vojsk do Československa.

První oficiální tištěné necenzurované „listopadové“ noviny.

Smlouva mezi SSSR, Albánií, Bulharskem, NDR, Maďarskem, Polskem a Československem o vojenské spolupráci a vzájemné pomoci, v níž oficiálně rozhodoval poradní výbor těchto zemí, v praxi však vedení v SSSR.

Člověk, jenž se na protest proti okupaci a aby vytrhl lid z beznaděje, 16. 1. 1969 na Václavském náměstí v Praze upálil (†20).

Významná občanská iniciativa, která kritizovala „politickou a státní moc“ za nedodržování lidských a občanských práv (1977 – 1992).

1. VARŠAVSKÁ SMLOUVA, 2. PALACHŮV TÝDEN, 3. OKUPACE, 4. ALEXANDER DUBČEK, 5. GENERÁLNÍ STÁVKA, 6. VYSOČANSKÝ SJEZD, 7. OBČANSKÉ FÓRUM (OF), 8. SVOBODNÉ SLOVO, 9. JAN PALACH 10. CHARTA 77

### 4 POZNÁŠ-LI MÍSTO, POROVNEJ.



### 5 VYJÁDRĚNÍ TISKU K UDÁLOSTEM. Zkus doplnit, o jaké noviny šlo (zakroužkuj).

V posledních dnech se různé skupiny osob snaží za aktivní podpory některých západních sdělovacích prostředků, zejména rozhlasových a televizních stanic, vyvolat konfrontaci se státní mocí, destabilizovat politickou situaci, navodit ovzduší společenského neklidu v naší zemi. [...]

20. 11. 1989, a) Mladá Fronta b) Rudé právo c) Svobodné slovo

### 6 Co Tě z problematiky Sametové revoluce zajímá / máš nějaké nejasnosti??



připravilo © Sládečkovský vlastivědný muzeum v Kladně, Huťská 1375, 272 01, Kladno  
tel.: 312 248 045 email: muzeum@omk.cz www.omk.cz

## Příloha č. 2: Pracovní list „Protektorát Čechy a Morava“ z Památníku Lidice

### ČÁST A

#### PROTEKTORÁT ČECHY A MORAVA

##### Úkol 1

Skupina jedenácti zpravodajských důstojníků v čele s plukovníkem generálního štábu Františkem Moravcem opustila republiku letecky na sklonku dne 14. března 1939. Jejich cesta směřovala:

|   |            |   |              |   |                   |   |            |
|---|------------|---|--------------|---|-------------------|---|------------|
| 1 | do Francie | 2 | do Švýcarska | 3 | do Velké Británie | 4 | do Švédska |
|---|------------|---|--------------|---|-------------------|---|------------|

##### Úkol 2

V části české společnosti se krátce po okupaci začal prosazovat kurz, vedoucí k otevřené kolaboraci. V říjnu 1939 došlo ke sjednocení českých a moravských fašistů. Nové hnutí, nazvané Český nacionalistický tábor – Vlajka, disponovalo obdobou německých formací SA, nazývaných:

|   |                      |   |                    |   |                         |   |                 |
|---|----------------------|---|--------------------|---|-------------------------|---|-----------------|
| 1 | Svatováclavské legie | 2 | Svatoplukovy gardy | 3 | Německá cizinecká legie | 4 | Moravcova legie |
|---|----------------------|---|--------------------|---|-------------------------|---|-----------------|

##### Úkol 3

Která z níže jmenovaných ilegálních odbojových organizací nepůsobila ve své činnosti na počátku okupace naší země nacisty :

|   |                               |   |        |   |               |   |                   |
|---|-------------------------------|---|--------|---|---------------|---|-------------------|
| 1 | Petiční výbor Věrní zůstaneme | 2 | Maffie | 3 | Obrana národa | 4 | Politické ústředí |
|---|-------------------------------|---|--------|---|---------------|---|-------------------|

##### Úkol 4

Aby nacistům během tvrdých výslechů spojených s nelidským mučením neprozradil žádného ze svých spolupracovníků, spáchal tento důstojník bývalé československé armády v průběhu výslechu dne 21. prosince 1939 sebevraždu skokem z okna Petschkova paláce. Tento statečný muž se jmenoval:

|   |                        |   |                        |
|---|------------------------|---|------------------------|
| 1 | pplk.gšt. Tomáš Houška | 2 | pplk.gšt. Josef Vais   |
| 3 | gen. Sergej Ingr       | 4 | mjr.gšt. Bohumil Klein |

## Úkol 5

Kdy byl vydán Výnos č. 75/1939 Sb. o zřízení Protektorátu Čechy a Morava?

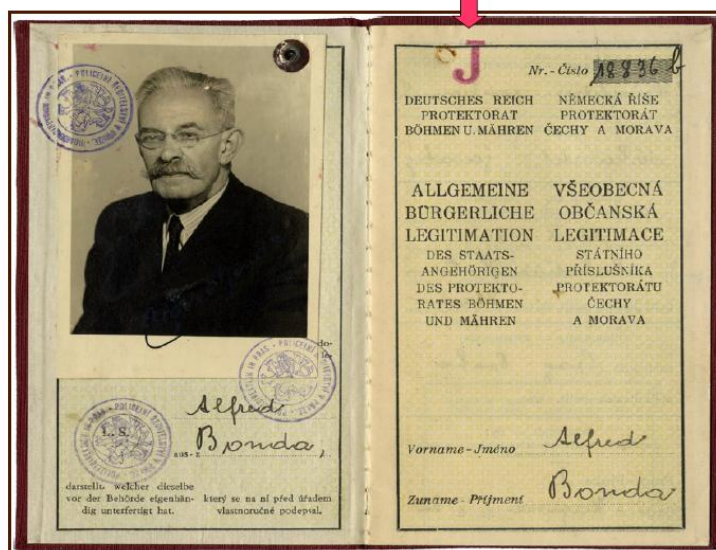


|   |                 |   |                 |   |                 |
|---|-----------------|---|-----------------|---|-----------------|
| 1 | 14. března 1939 | 2 | 15. března 1939 | 3 | 16. března 1939 |
|---|-----------------|---|-----------------|---|-----------------|

## Úkol 6

Co znamenalo písmeno „J“ vytištěné v protektorátním občanském průkazu:

|   |                                                                                                      |
|---|------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Sériové písmeno dokladu - J                                                                          |
| 2 | Držitel se směl zdržovat pouze v Jičíně (Jitschin)                                                   |
| 3 | Držitel dokladu byl podle nacistických tzv. Norimberských zákonů osobou židovské krve či víry (Jude) |



## ČÁST B

### PŘÍPRAVA OPERACE ANTHROPOID

#### Úkol 1

V průběhu října 1941 zahájila zvláštní skupina D v čele s kpt.gšt. Jaroslavem Šustrem nábor vhodných mužů z 1. čs. samostatné brigády ve Velké Británii pro připravované tajné operace v okupované vlasti. Výcvik probíhal ve Special Training Schools (STS). Z jakého kurzu se neskládal základní výcvik probíhající v těchto školách:

|   |                     |   |                        |   |                         |
|---|---------------------|---|------------------------|---|-------------------------|
| 1 | kurzu útočného boje | 2 | kurzu německého jazyka | 3 | kurzu vzdušného výcviku |
|---|---------------------|---|------------------------|---|-------------------------|

#### Úkol 2

Operace, jejímž cílem bylo provedení atentátu na významného představitele německé okupační moci v protektorátě, získala krycí jméno Anthropoid. Jedním z mála dochovaných dokumentů o přípravě operace je záznam ze 3. října 1941, v němž plk. Moravec informuje o důvodech, které vedly československou exilovou vládu v Londýně k rozhodnutí provést tuto akci. Tohoto jednání se také zúčastnili:

|   |                                                              |
|---|--------------------------------------------------------------|
| 1 | svobodník aspirant František Pavelka a rotmistr Josef Gabčík |
| 2 | desátník aspirant Libor Zapletal a rotný Karel Svoboda       |
| 3 | rotný Karel Svoboda a rotmistr Josef Gabčík                  |

#### Úkol 3

Když nahradil Reinhard Heydrich v úřadu protektora Konstantina von Neurath, zahájil rozsáhlé represálie především proti domácímu odboji. Tyto represálie postihly ve značné míře i špičky bývalé prvorepublikové armády. Proto v londýnském vedení zvítězilo přesvědčení, že atentát musí být proveden přímo na zastupujícího protektora Heydricha. Přesto musela být operace Anthropoid odložena. Důvodem bylo (dvě odpovědi jsou správné):

|   |                                                                         |
|---|-------------------------------------------------------------------------|
| 1 | rotmistr Gabčík neměl připraveny falešné protektorátní doklady          |
| 2 | rotný Svoboda se zranil při seskoku padákem                             |
| 3 | rotmistr Kubiš neabsolvoval zdokonalovací výcvik                        |
| 4 | kpt.gšt. Šustr nezískal souhlas velitele parašutistů mjr. Karla Palečka |

#### Úkol 4

Před odletem oba parašutisté, Josef Gabčík i Jan Kubiš, obdrželi pokyny, podle nichž měli postupovat při seskoku, a falešné protektorátní občanské legitimace. Ta, kterou měl k dispozici Josef Gabčík, zněla na jméno:

|   |             |   |                 |   |             |
|---|-------------|---|-----------------|---|-------------|
| 1 | Pavel Novák | 2 | Zdeněk Vyskočil | 3 | Otto Strnad |
|---|-------------|---|-----------------|---|-------------|



## Úkol 5

**Přečtete si nejprve velmi pozorně následující úryvky z Heydrichova projevu na setkání stranických vůdců a představitelů německé okupační moci v sídle říšského protektora v Černínském paláci v Praze dne 2. října 1941. Na základě těchto úryvků rozhodněte, zda jsou uvedená tvrzení pravdivá nebo nikoli (vyznač A nebo N):**

### (Úryvek 1)

„Dále očekávám, že vám bude při zacházení s Čechy jasné, že je třeba též jistých taktických předpokladů. Když např. vydám nařízení tisku, musí napsat bez reptání to, co potřebuji. Přesto budu samozřejmě udržovat s Čechy korektní společenský styk, přičemž musím vždy dávat pozor, abych nepřekročil hranice, abych si v každém okamžiku říkal: Dej pozor, jsou to ale Češi! Rozumíte? Stýkáme-li se z taktické nutnosti s Čechy, kteří nám slouží, i pak je nutno se vždy vracet k myšlence: Jsou to ale Češi.“

|   |                                                                                   |  |
|---|-----------------------------------------------------------------------------------|--|
| 1 | Veškerá nařízení říšského protektora protektorátnímu tisku musí být vyplněna.     |  |
| 2 | Při setkání s Čechy musíme dávat vždy jasně najevo, kdo komu slouží.              |  |
| 3 | S Čechy budu udržovat společenský styk, ale pořád musejí vědět, kdo je zde pánem. |  |

### (Úryvek 2)

„Za druhé je třeba pro nejbližší dobu války jasně Čechům ukázat: ať nás miluješ nebo ne, ať pomýšlíš na samostatný stát později nebo ne, důležité je, že přinejmenším teď uznáváš, že by to bylo pro tebe v tomto okamžiku jen škodlivé, kdybys vyvolal povstání anebo kladl odpor. To je taktika a linie, kterou, myslím, musíme v tomto okamžiku sledovat. Ty lidi nezískáme, to nechceme, a ani by se nám to nepodařilo.“

|   |                                                                                   |  |
|---|-----------------------------------------------------------------------------------|--|
| 1 | Budou-li Češi loajální a nebudou-li odporovat, nepovedeme vůči nim žádné represe. |  |
| 2 | Trpět je zde budeme pokud budou loajální a to jen po dobu nejbližší války.        |  |
| 3 | Budeme usilovat o získání lidí, kteří se navenek hrbí, ale uvnitř námi opovrhují. |  |

### (Úryvek 3)

„Prosím vás zcela otevřeně, pokud se to týká vás či vašich spolupracovníků, řekněte mi zcela otevřeně: Tak, jak jsi to tu řekl, tak to nemohu dělat, prosím, nech mne odejít domů. Pánové, pustím bez reptání každého, aniž ztratí svou kvalifikaci, jenž je dost poctivý, aby to řekl. Ale velice tvrdě zasáhnu, jestliže během mé činnosti tyto myšlenky neuzná a nebude se jimi řídit. K tomu přistupuje i přísný dohled nad těmi říšskými Němci, kteří zde z důvodů osobní touhy po zisku při arizaci jen škodí vážnosti Říše. To jsou ti, kteří udávají, že zde pracují v zájmu německví, mají však na zřeteli ve skutečnosti pouze svůj měšec a svůj mamon.“

|   |                                                                                        |  |
|---|----------------------------------------------------------------------------------------|--|
| 1 | Každého Němce, který nebude chtít následovat mé kroky, přísně potrestám.               |  |
| 2 | Dovolím říšským Němcům, aby při sledování zájmů Říše pomýšleli na svůj zisk.           |  |
| 3 | Pokud někdo přizná, že touto cestou nechce jít, ztratí svou kvalifikaci (a postavení). |  |

#### (Úryvek 4)

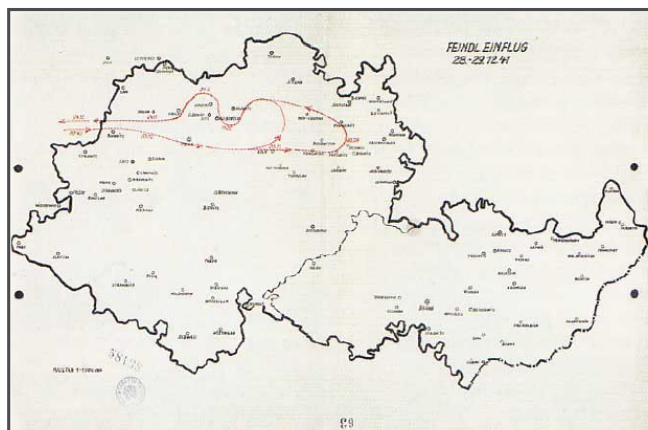
„Musíme uvážit, co s nimi uděláme. U jedné části špatně smýšlejících lidí dobré rasy nezbude nic jiného, než se pokusit usídlit je v Říši, v čistě německém prostředí, poněmčít je a převychovat jejich smýšlení nebo, když to nepůjde, postavit je nakonec ke zdi; poněvadž vystěhovat je nemohu, neboť by tam na východě vytvořili vedoucí vrstvu, která by se postavila proti nám.“

|   |                                                                                          |  |
|---|------------------------------------------------------------------------------------------|--|
| 1 | Nebudeme usilovat o převýchovu žádného Čecha.                                            |  |
| 2 | Když nepřizpůsobivé Čechy vystěhujeme na Východ, nebudou se už stavět proti nám.         |  |
| 3 | Češi se dělí na tři základní skupiny. Nejlepší je správně smýšlející skupina dobré rasy. |  |

(In: Veselý, Zdeněk: Dějiny českého státu v dokumentech, Victoria Publishing a.s., 1994, ISBN 80-85605-95-3, str. 367 až 373 )

### Úkol 6

Jak se nazývala organizovaná hlásná služba nacistické Luftwaffe, která měla za úkol monitorovat vzdušný prostor nad Říší i okupovanými zeměmi a upozorňovat na trasy nepřátelských letadel? Dokázala změřit rychlost a výšku letu osamocených letadel a upozornit příslušné složky německého represivního aparátu na možný



seskok nepřátelských parašutistů ve stanovené oblasti. Na obrázku vedle je touto službou znázorněna trasa letadla, které nad Protektorátem shodilo výsadek Silver A. Členy tohoto výsadku byli nadporučík Alfréd Bartoš, rotmistr Josef Valčík a četař Jiří Potůček. Tato služba se jmenovala:

|   |                 |
|---|-----------------|
| 1 | Flugdienst      |
| 2 | Flugmeldedienst |
| 3 | Luftwaffewache  |
| 4 | Luftschutz      |

### Úkol 7

Představitelé domácího odboje, kteří byli v kontaktu s parašutisty, je od provedení atentátu zrazovali a naléhali, aby prostřednictvím radiodepeší požádali londýnské ústředí o odvolání akce, neboť domácí odboj se dosud nevzpamatoval z represí po Heydrichově nástupu do úřadu zastupujícího protektora. Namísto toho navrhovali, aby se terčem atentátu stal některý z českých kolaborantů. Navržen byl:

|   |                 |   |                 |   |                 |
|---|-----------------|---|-----------------|---|-----------------|
| 1 | Karel Lažnovský | 2 | Emanuel Moravec | 3 | Richard Bienert |
|---|-----------------|---|-----------------|---|-----------------|

## Úkol 8

Největší „kulturní akcí“ v období, kdy Reinhard Heydrich vykonával funkci zastupujícího říšského protektora, byla velkolepá výstava v Praze. Propagandisticky skvěle zvládnutá akce, kterou mimo jiné navštívili Jan Kubiš a Josef Gabčík a s nimi formou organizovaných návštěv během čtyř týdnů dalších půl miliónu návštěvníků, (mezi nimi povinně i státní prezident JUDr. Emil Hácha) se nazývala:

|   |                               |                    |
|---|-------------------------------|--------------------|
| 1 | Das bolschewistische Paradies | (Bolševický ráj)   |
| 2 | Das Sowjet – Paradies         | (Sovětský ráj)     |
| 3 | Stalin – Paradies             | (Stalinův ráj)     |
| 4 | Leben im Osten                | (Život na Východě) |

## Úkol 9

Patřila uvedená osobnost do příslušného výsadku?

(pokud patřila, vyznač A, pokud nepatřila, vyznač N)

|              |                | A/N |
|--------------|----------------|-----|
| OUT DISTANCE | Karel Čurda    |     |
| ZINC         | Oldřich Pechal |     |
| BIVOUAC      | Viliam Gerik   |     |
| INTRANSITIVE | Václav Kindl   |     |
| TIN          | Jaroslav Švarc |     |
| BIOSCOPE     | Adolf Opálka   |     |
| STEEL        | Oldřich Dvořák |     |

## Úkol 10

Druhým předsedou protektorátní vlády byl až do svého zatčení 27.9.1941 divizní generál Alois Eliáš. Po soudním procesu byl dne 1. října téhož roku odsouzen k trestu smrti, jehož výkon byl z Hitlerova rozhodnutí odložen a vykonán až po atentátu na Heydricha 19.6.1942. Nebyl však jediným vysokým důstojníkem bývalé čs. armády, který byl nacisty popraven. Již 28.9.1941 byli pro odbojovou činnost popraveni tito důstojníci (dvě možnosti jsou správné):

|   |                      |   |                      |   |                      |
|---|----------------------|---|----------------------|---|----------------------|
| 1 | div. gen. Hugo Vojta | 2 | arm. gen. Jan Syrový | 3 | arm. gen. Josef Bílý |
|---|----------------------|---|----------------------|---|----------------------|

### **Příloha č. 3: Test „Významné osobnosti Kladenska“ rozdaný před zahájením projektu**

#### **VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI KLADENSKA**

Ke každému jménu přiřaďte zaměstnání, kterým se následující osobnosti živily nebo případně čím se v Kladně proslavily.

Václav Suk: .....

Ludvika Smrčková: .....

Zdeněk Miler: .....

Antonín Ryamond: .....

František Pavel: .....

Antonín Čermák: .....

Karel Lažnovský: .....

František Kloz: .....

Bedřich Machulka: .....

Jan Vella: .....

Jaroslav Sellner: .....

Jan Váňa: .....

Vojtěch Lanna: .....

Karl Wittgenstein: .....

#### **Můžete vybírat z následující nabídky zaměstnání:**

dirigent  
fotbalista  
novinář  
architekt  
klavírista  
podnikatel  
filozof  
letec RAF  
ministr  
bankéř

profesor chemie  
sklářský výtvarník  
tenista  
cestovatel  
předseda vlády  
historik  
horník  
generálporučík  
sochař  
sběratel umění

hokejista  
ilustrátor  
ředitel kladenské reálky  
hudební skladatel  
starosta  
filolog  
průmyslník  
poľní kuchař  
operní pěvec  
kněz

#### **Příloha č. 4: Vyplněný test „Významné osobnosti Kladenska“**

## VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI Kladenska

Ke každému jménu připište zaměstnání, kterým se následující osobnosti živily nebo případně čím se v Kladně proslavily.

Václav Suk: .....

Ludvika Smrčková: .....

Zdeněk Miler: - ilustrátor - tvůrce knižka

Antonín Ryamond: .....

František Pavel: starosta

Antonín Čermák: - starosta Chicago (+ při otulatu na Rooseveltta)

Karel Lážnovský: .....

František Klok: .....

Bedřich Machulka: .....

Jan Vella: .....

Jaroslav Sellner: .....

Jan Váňa: - Winkel, Jakob, 18.11.1889, Horná

Vojtěch Lanna: .....

Karl Wittgenstein: .....

**Můžete vybírat z následující nabídky zaměstnání:**

dirigent  
fotbalista  
novinář  
architekt  
klavírista  
podnikatel  
filozof  
letec RAF  
ministr  
bankéř

professor chemie  
sklářský výtvarník  
tenista  
cestovatel  
předseda vlády  
historik  
~~horník~~  
generálporučík  
sochař  
sběratel umění

hokejista  
~~ilustrátor~~  
ředitel kladenské reálky  
hudební skladatel  
~~starosta~~  
filolog  
průmyslník  
polní kuchař  
operní pěvec  
kněz

**Příloha č. 5: Test „Významné osobnosti Kladenska“ rozdaný po zahájení projektu**

**Významné osobnosti Kladenska**

**1. Která z těchto osobností se nenarodila v Kladně? (1 bod)**

- a) František Kloz      b) Jan Vella      c) Ludvika Smrčková      d) Václav Suk

**2. Která z těchto osobností se v Kladně narodila? (1 bod)**

- a) František Pavel      b) Vojtěch Lanna      c) Antonín Raymond      d) Jan Váňa

**3. Která z těchto osobností zemřela v době Protektorátu Čechy a Morava? (1 bod)**

- a) Antonín Čermák      b) Zdeněk Miler      c) Karel Lažnovský      d) Jan Váňa

**4. Která z těchto osobností byla povýšena do hodnosti generálporučíka? (1 bod)**

- a) Jaroslav Selner      b) Jan Vella      c) Bedřich Machulka      d) Zdeněk Miler

**5. Jména v pravém sloupci spojte s údaji z levého sloupce, které co nejvýstižněji charakterizují danou osobnost. (6 bodů)**

|                   |                 |
|-------------------|-----------------|
| Bratři v triku    | Vojtěch Lanna   |
| Koněv             | František Pavel |
| RAF               | Zdeněk Miler    |
| Lesův pán         | Karel Lažnovský |
| Chlebičková aféra | Jan Vella       |
| Špilberk          | Václav Suk      |

**6. Z nabízených osobností zakroužkujte kladenské rodáky. (1 bod)**

Václav Suk, Ludvika Smrčková, Zdeněk Miler, Antonín Raymond, Vojtěch Lanna, Jan Váňa, Karl Wittgenstein, František Pavel, Karel Lažnovský, Antonín Čermák, František Kloz, Bedřich Machulka, Jan Vella, Jaroslav Selner

**7. Která osobnost Vás v rámci projektu nejvíce zaujala a proč?**

## Příloha č. 6: Vyplněný test „Významné osobnosti Kladenska“

### Významné osobnosti Kladenska

1. Která z těchto osobností se nenarodila v Kladně?

- a) František Kloz    b) Jan Vella    c) Ludvika Smrčková    d) Václav Suk *Neod*

2. Která z těchto osobností se v Kladně narodila?

- a) František Pavel    b) Vojtěch Lanna    c) Antonín Raymond    d) Jan Váňa *Neod*

3. Která z těchto osobností zemřela v době Protektorátu Čechy a Morava?

- a) Antonín Čermák    b) Zdeněk Miler    c) Karel Lažnovský    d) Jan Váňa *Neod*

4. Která z těchto osobností byla povýšena do hodnosti generálporučíka?

- a) Jaroslav Selner    b) Jan Vella    c) Bedřich Machulka    d) Zdeněk Miler *Neod*

5. Jména v pravém sloupci spojte s údaji z levého sloupce, které co nejvýstižněji charakterizují danou osobnost.

|                    |                 |
|--------------------|-----------------|
| Bratři v triku     | Vojtěch Lanna   |
| Koněv              | František Pavel |
| RAF <i>X</i>       | Zdeněk Miler    |
| Lesův pán <i>X</i> | Karel Lažnovský |
| Chlebičková aféra  | Jan Vella       |
| Špilberk           | Václav Suk      |

6. Z nabízených osobností zakroužkujte kladenské rodáky.

Václav Suk, Ludvika Smrčková, Zdeněk Miler, Antonín Raymond, Vojtěch Lanna, Jan Váňa, Karl Wittgenstein, František Pavel, Karel Lažnovský, Antonín Čermák, František Kloz, Bedřich Machulka, Jan Vella, Jaroslav Selner

7. Která osobnost Vás v rámci projektu nejvíce zaujala a proč?

JAROSLAV SELNER - oceňuji jeho přínos v  
OSVOBOZENÍ ČESKOSLOVENSKA

## Příloha č. 7: Vyplněný pracovní list k osobnosti Ludviky Smrčkové

### Ludvika Smrčková

1. Události z Ludvičina života v pravém sloupci spojte s rokem, ve kterém se událost udála.

|      |                                                          |
|------|----------------------------------------------------------|
| 1903 | Rok, kdy Smrčková ukončila práci s průmyslem             |
| 1991 | Rok, kdy se Smrčková narodila                            |
| 1921 | Rok, kdy Smrčková odmaturovala                           |
| 1948 | Rok, kdy Smrčková přijala místo vedoucí v podniku Inwald |
| 1960 | Rok, kdy Smrčková zemřela                                |

2. V nabídce vysokých škol zaškrtněte, které studovala Ludvika Smrčková.

☒ Uměleckoprůmyslová škola

☒ Filozofická fakulta UK

☐ Pedagogická fakulta

☒ Vysoké učení technické

☐ Lékařská fakulta UK

☐ Právnická fakulta UK

3. Napište, jaký byl oblíbený motiv Ludviky Smrčkové a jaká byla její oblíbená technika v její tvorbě?

Motiv: ..... LYTKY .....

Technika: ..... RYTÍ DIAMANTEM .....



## Příloha č. 9: Vyplněný pracovní list k osobnosti Antonína Raymonda

### Antonín Raymond

1. Kdy se narodil Antonín Raymond?

10. 5. 1888

2. V jakém domě se Raymond narodil?

KOMERČKA

3. Kolik měl sourozenců?

6

4. Jakou vysokou školu studoval?

ARCHITEKTURA

5. Do jaké země emigroval?

USA

6. Jak se jmenovala žena, se kterou se oženil?

NOETI

7. Za jakou zemi bojoval v obou světových válkách?

USA

8. Jaký osud by pravděpodobně stihl Raymonda, kdyby neemigroval?

SMRT V KT - ASI

9. Jakou zemi si Raymond zamiloval?

JAPONSKO

10. Kdy Raymond zemřel?

21. 11. 1976

## Příloha č. 10: Vyplněný pracovní list k osobnosti Václava Suka

### Václav Suk

Následující události seřaďte chronologicky tak, jak se udály v Sukově životě.

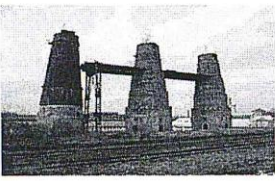
- A: Stal se hlavním dirigentem Velkého divadla v Moskvě.
- X B: Odstěhoval se do Varšavy.
- X C: Ukončil studia na vysoké škole.
- D: Proběhla premiéra jeho opery Lesův pán.
- X E: Změnil občanství a jméno.
- X F: Postihla ho mrtvice.

Řešení: 1. C 2. B 3. E 4. D 5. A 6. F



## Příloha č. 12: Vyplněný pracovní list použitý v rámci exkurze naučnou stezkou Vojtěšská huť

1. Následující obrázky charakterizují vždy jednu významnou osobnost, která se zapsala do historie kladenského průmyslu. Níže uvedená jména přiřaďte k obrázkům a ke jménům přiřaďte, čím se proslavili.

|                                                                                                          |                                                                                                                 |                                                                                                          |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Jméno: <i>Lanna</i><br> | Jméno: <i>Wittgenstein</i><br> | Jméno: <i>Váňa</i><br> |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|

Jan Váňa: ..... *malíř uhel'* .....

Karl Wittgenstein: ..... *palovnice klenokhu* .....

Vojtěch Lanna: ..... *palovnice koněv* .....

### 2. Odpovězte na následující otázky:

Kolik bylo původně postaveno vápenných pecí a kolik jich stojí dnes v areálu?

..... *5 → 3* .....

Vojtěch Lanna a Václav Novotný založili společně Pražský uhelný spolek, název této společnosti se však změnil se vstupem bratří Kleinů do této společnosti. Jak zněl nový název společnosti?

..... *?? někdy kladenská 'komunohelna' křáťho* .....

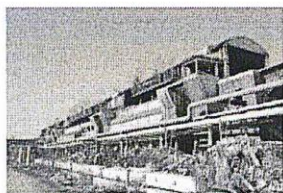
V roce 1946 byla Vojtěšská huť přejmenována na Huť Koněv. Na počest které osobnosti nese tento název?

..... *po Napoleonu: Rudý armádě* .....

V kterém roce byl zahájen provoz huti?

..... *1855 an'* .....

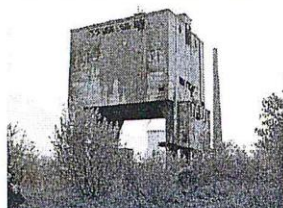
3. Na obrázcích jsou objekty nacházející se v areálu huti. K obrázkům napište, o jaké stavby se jedná.



*Rudé zásobníky*



*Vápenné pece*



*Koksovny*

Vybírejte z těchto možností:

Koksovny

Pražící pece

Válcovny

Vápenné pece

Rudé zásobníky

Depo pro vlaky

Strusková cihelna

4. Na jedné z těchto staveb jste si mohli všimnout tohoto nápisu: Ленина и Сталина вперед к победе. Co o něm víte?

Co nápis znamená: *S Leninem a Stalinem správc k vítězství*

V kterých letech se tam přibližně objevil: *90. léta*

Kdo jej napsal: *Američany 'holmatři'*

K čemu sloužil: *na to čes 'přítom'*

5. Rozhodněte, zda jsou následující tvrzení v tabulce pravdivá či nepravdivá, zakroužkujte správnou odpověď a příslušná písmena seřad'te podle vedlejších číslic v tajenku.

|                                                          | ANO                                | NE                                 |   |
|----------------------------------------------------------|------------------------------------|------------------------------------|---|
| Karl Wittgenstein se narodil v roce 1847.                | P                                  | <input checked="" type="radio"/> K | 1 |
| Karl Wittgenstein měl 3 syny.                            | <input checked="" type="radio"/> N | L                                  | 3 |
| Architekt Josef Hoffmann navrhl Wittgensteinovu hrobku   | <input checked="" type="radio"/> O | O                                  | 2 |
| Karl Wittgenstein se stal ředitelem Pražské želez. spol. | I                                  | <input checked="" type="radio"/> V | 5 |
| Karl Wittgenstein založil první kladenské ocelárny.      | <input checked="" type="radio"/> Ě | D                                  | 4 |

Tajenka: *KONĚV*

6. Události ze života Vojtěcha Lanny seřaďte tak, jak se udály v průběhu jeho života.

I. Byl odvolán z vedení Pražské železářské společnosti

II. Převzal živnost po svém otci.

III. V Kladně získal těžební právo.

IV. Odjel na pracovní cestu do Manchesteru.

|    |    |    |    |    |    |    |   |
|----|----|----|----|----|----|----|---|
| 1. | II | 2. | IV | 3. | IV | 4. | I |
|----|----|----|----|----|----|----|---|

Zde máte volný prostor na poznámky k exkurzi.

- železářství původem :-)

- 1855 - provoz; danna - díky malému uhlu

- dno: požadování železa, kamenné

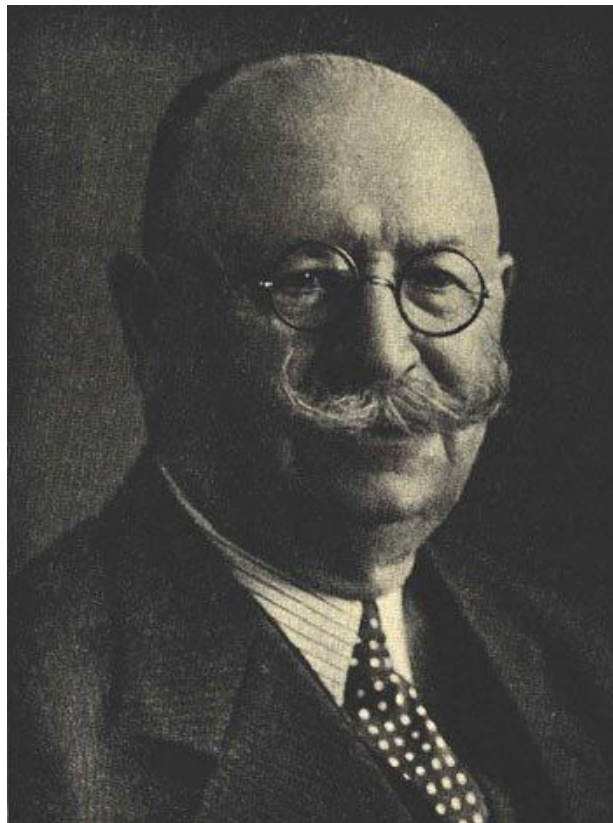
- není to same co Polci

**Příloha č. 13: Obrázky s portréty Antonína Čermáka, Františka Pavla a Karla Lažnovského**

Antonín Čermák:



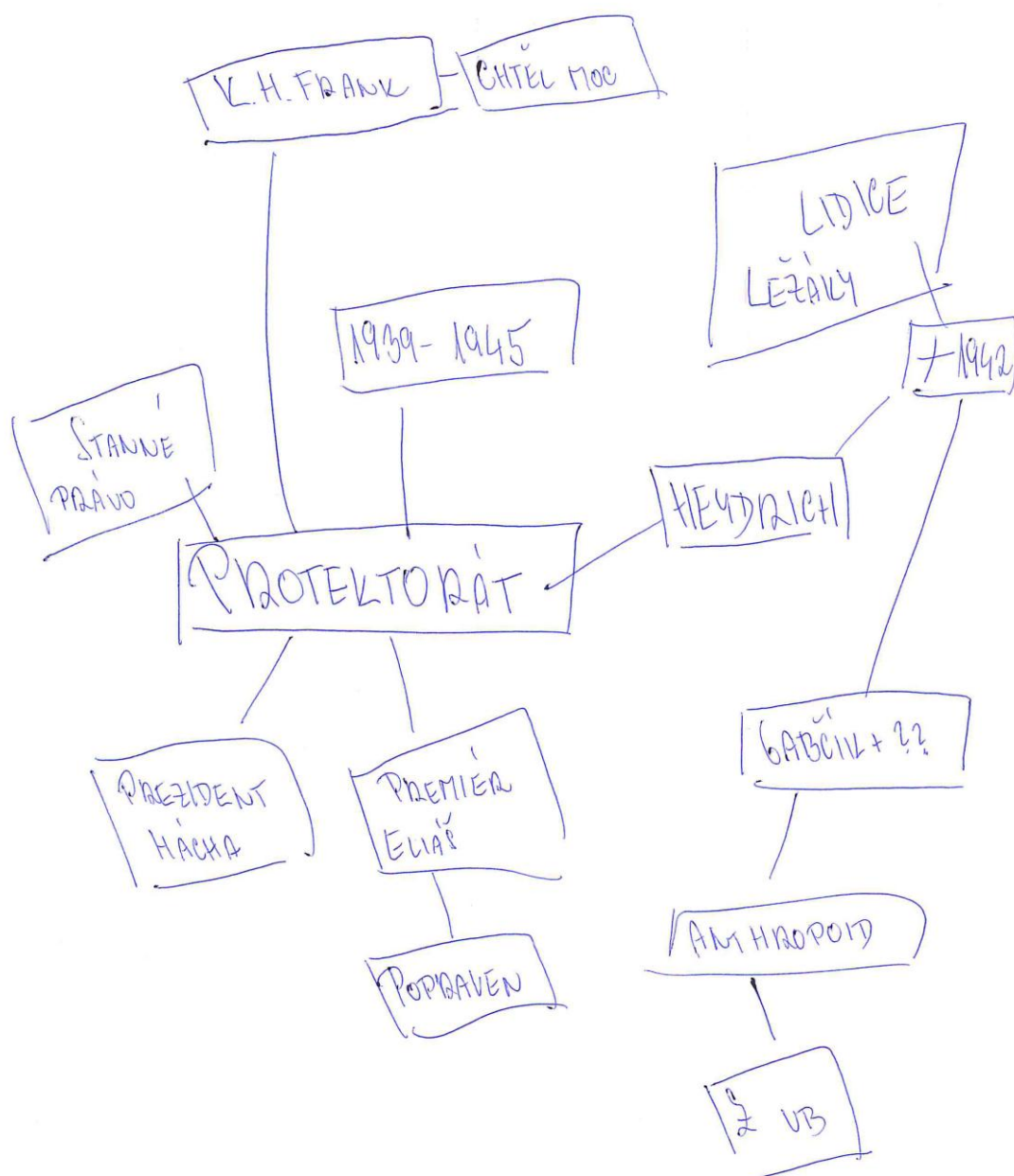
František Pavel:



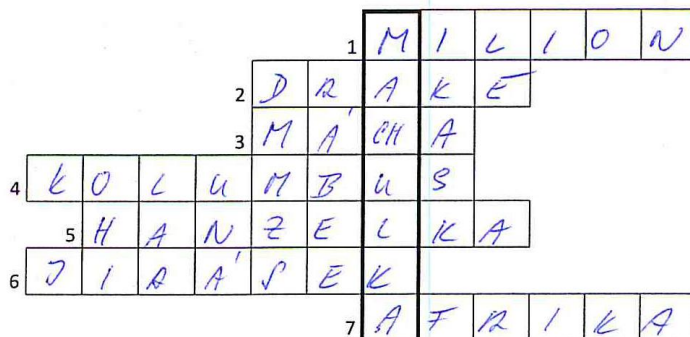
Karel Lažnovský:



**Příloha č. 14: Myšlenková mapa k Protektorátu Čechy a Morava**



## Příloha č. 15: Vyplněná křížovka k osobnosti Bedřicha Machulky



1. Je to cestopis Marca Pola pojednávající o jeho cestě do Asie.
2. Byl to anglický korzár a mořeplavec, jenž se proslavil svými útoky na španělské lodě a přístavy. Žil v letech 1540 – 1596.
3. Byl to český spisovatel, představitel romantismu, proslulý také jako vášnivý cestovatel. Rád navštěvoval romantická místa spojená s historií. Zvláštní půvab pro něj měly hrady a zříceniny.
4. Byl to janovský mořeplavec, který ve službách Španělska chtěl objevit západní cestu do Asie.
5. Byl to český cestovatel a spisovatel, který společně s M. Zikmundem absolvoval cestu do Afriky a Jižní Ameriky ve voze značky Tatra T 87.
6. Byl to autor knihy Z Čech až na konec světa, jejíž vznik byl inspirován cestopisem Václava Šaška z Břkova, účastníka poselstva Jiřího z Poděbrad.
7. Je to kontinent, jemuž Emil Holub zasvětil svou „cestovatelskou kariéru“.

Tajenka: .....MACHULKA.....

**Příloha č. 16: Ukázka vyplněné tabulky V Ch D**

| František Kloz - V CH D                                                                            |                                                             |                                                                                |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------|
| Vím                                                                                                | Chci se dozvědět                                            | Dozvěděl/a jsem se                                                             |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- fotbalista</li> <li>- podle něj ulice, stadion</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- kariéra</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- hrál ve Slavii i ve Spartě</li> </ul> |

## Příloha č. 17: Ukázka vyplněného pracovního listu k osobnosti Jaroslava Selnera

### Jaroslav Selner

1. Ke každému roku přiřaď jednu z nabízených událostí, jež se v příslušném roce odehrála v Selnerově životě.

- |      |                                             |
|------|---------------------------------------------|
| 1906 | jmenování do hodnosti generálporučíka       |
| 1937 | Selnerovo narození                          |
| 1944 | Selnerovo úmrtí                             |
| 1946 | přijetí na Vysokou školu válečnou           |
| 1951 | vyhazov z armády                            |
| 1973 | svatba                                      |
| 1991 | převelení k československé jednotce do SSSR |

2. Objasni, jakým způsobem zasáhly tyto osobnosti do života Jaroslava Selnera.

Karel Klapálek - přítel, několikrát se setkali, sídlek na sobě

Oldřich Fictum - útěk z Brna, popraven gestapem

Věra Skálová - manželka, herečka (důchodce to zadržel)

Alexej Čepička - ministr národní obrany, propustil ho zarmády

František Moravec - šéf čs. zpravodajské služby

3. Rozhodni o tom, zda jsou následující tvrzení pravdivá (ANO) či nepravdivá (NE)

Jaroslav Selner se aktivně podílel na činnosti Obrany národa.

☒ ANO ☐ NE

Selner byl členem čs. jednotek v RAF.

☐ ANO ☒ NE

Selner velel bojům o město Liptovský Mikuláš.

☒ ANO ☐ NE

Po Selnerově emigraci byli jeho rodiče zadrženi gestapem.

☐ ANO ☒ NE

4. Kterou událost ze života Jaroslava Selnera popisují následující řádky?

*Plán je plán. Byl dobrý a proveditelný, o tom jsem byl přesvědčen, ale provádět ho budou vojáci. Věřil jsem jim.*

*A pak nastal ten den. Ve 4.00 hodin ještě v noci se zvedla 3. čs. samostatná brigáda ke zteči. Hromové hurá z několika tisíc hrdel probudilo Němce ze sna. Byla to hodina, jak bylo ověřeno průzkumem, kdy se jednotky prvního německého sledu střídaly. Tentokrát k tomu neměly čas. Nezmožily se na jediný výstřel. Stál jsem na pozorovatelně a pozorně naslouchal. Bylo slyšet palbu, ale jen z našich samopalů. A hlavně: nepřátelské dělostřelectvo mlčelo.*

*Do svítání bylo dosaženo všech cílů, téměř beze ztrát.*

(SELNER, Jaroslav a František CINGER. *Generál z rodu rebelů*, s. 172.)

Událost: .....

## Příloha č. 18: Prezentace vytvořené studenty

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p style="text-align: center;"><b>Ludvika Smrčková</b></p> <p style="text-align: center;">Sklářská výtvarnice</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• 23. 2. 1903 – 20. 1. 1991</li> <li>• Kladenská reálka, Uměleckoprůmyslová škola, FF UK, Vysoké učení technické</li> <li>• Zaměstnání: učitelka na střední škole</li> <li>• Koníček: sklářství</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <p style="text-align: center;"><b>Sklářství</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Motiv: květiny =&gt; „lidická růže“</li> <li>• Technika: rytí diamantem</li> <li>• Ceny: <ul style="list-style-type: none"> <li>– Stříbro za broušený pohár – Paříž</li> <li>– Nejlepší návrh užitého skla – Svaz československého díla</li> </ul> </li> <li>• 1948 – vedoucí místo ve sklářském podniku Inwald</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• 1960 – návrat k vlastní tvorbě</li> <li>• Spolupráce se zahradníky: výroba váz přímo na míru jednotlivým květinám</li> <li>• 1991 - smrt</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <p style="text-align: center;"><b>Václav Suk</b></p> <p style="text-align: center;">(1861-1933)</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <p style="text-align: center;"><b>Rodina</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Otec houslista amatér a člen kroužku Sukovo sexteto</li> <li>• Děda hudebník</li> <li>• Strýcové houslista a pěvec</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <p style="text-align: center;"><b>Dětství</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• *16.11.1861</li> <li>• 4 sourozenci</li> <li>• Hudební talent, podporován rodiči, učitel legendární Josef Hálek, díky němu se dostal na pražskou konzervatoř</li> </ul>                                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• 1878 absolvoval</li> <li>• Bez práce, odešel do Varšavy, zde se seznámil s Petrem Iljičem Čajkovským, ten jej dostal do Kyjevského orchestru</li> <li>• 1883 žádal o změnu občanství, nyní Vjačeslav Ivanovič Suk, houslista, dirigent a skladatel, poté jen dirigent ve společnosti z Charkova, dirigent nové opery, díky němu společnost zkrachovala a on zůstal bez práce</li> <li>• Poté učitel hudby, ve volném čase pracoval na své jediné opeře Lesův pán</li> </ul> |

- 1886 členem Medvědovy kočovné hudební společnosti
- Pozván do Vilnius, zde dirigoval operu Ivan Susanin, tentokrát úspěšně
- Dále Čajkovského Pikovou dámu, italská díla, opery Čajkovského
- Vzrostla úroveň souboru, k vidění v mnoha známých ruských městech
- 16.2. 1900 poprvé zazněla jeho opera Lesův pán, hlavní roli jeho manželka Olga Petrovna
- 1903 v Národním Divadle, špatná kritika, proto stažena
- Největší zklamání, utíká z Čech
- Později hrál i české opery

- Nastoupil jako velký dirigent hlavního divadla v Moskvě, poprvé dirigoval Verdiho Aidu
- 1912 řešil konflikt s legendárním Fjodorem Šaljapinem
- 1.9.1912 znovu obnovena smlouva
- Snažil se pracovat při revoluci
- 1917-1918 uvedeno 170 představení, y toho dirigoval 53 a stal se autoritou pro ostatní
- 1924 profesorem konzervatoře po smrti manželky
- 1927 uzavřel sňatek se svou švagrovou Ljubou Osipovnou
- 12.9.1929 ho ranila mrtvice a ochrnl na polovinu těla
- 12.1.1933 umřel na další mrtvici

### Sukovo krédo

- „Dirigent nemá být zlostným kritikem autora, ale jeho pokorným interpretem“

## Antonín Raymond

Kladeňák

### Tak trochu delší životopis

10.5.1888 Kladno  
 1903 Přestěhování do Prahy  
 1906 První sympatie k architektuře  
 1908 Česká technika v Praze – architektura  
 1910 Zpronevěra peněz, útěk do USA  
 1914 Cesty za učením, americké občanství, svatba s Noemi  
 1917 Nástup do Americké armády, cesta do Evropy  
 1919 Návrat do USA, první velká zakázka – hotel v Tokiu  
 1920 Vymáhání dluhů – vráceno spolku architektů v Praze  
 1921 Vlastní ateliér v Japonsku  
 1923 Zemětřesení v Tokiu, vystavení vzorové vily  
 1926 Narození syna, post konzula Československa v Japonsku  
 1937 Odjezd do USA – zakládá spolek na vyřizování vojenských zakázek pro spojence proti Němcům (nemocnice, budovy...)  
 Po 2.SV Odjezd zpět do milovaného Japonska – s úkolem zrenovat území po americké okupaci

### Stavební úspěchy

- Spolupráce s Wrigtovým ateliérem
- Získání zakázky na hotel Imperial v Tokiu
- Vlastní kancelář: The American Architectural and Engineering company
- Zakázka na dům pro starostu Tokia
- Hoshiova pavilonová škola
- Soukromá a vzorová vila Raymondových
- Rekreační dům v Karúzové
- Ašrám v Indii
- Dostavění hotelu Imperial
- Poválečná přestavba Japonska – Budova nakladatelství, americká ambasáda, koncertní sál, kostely, školy a obchodní domy

## Zdeněk Miler

ilustrátor

### ŽIVOT

- Narozen v Kladně, dne 21.2.1921
- Otec úředník, jehož koníčkem bylo malování
- Silný vliv dvou bratranců Aloise a Mildy (motiv k vytvoření Bratrů v triku)
- O 8 let mladší sestra Blanka
- Hra na housle → člen Kladenské filharmonie
- František Husák – objevil nadprůměrný výtvarný talent
- Karel Souček – jeho vzor, pomohl mu k přijetí na UMPRUM (1939)
- Za války pracoval ve filmových ateliérech ve Zlíně
- Změna jména Müller na Miler (ukázka vlastenectví)
- Zemřel 30.11.2011

### KRTEČEK

- Inspirace – zakopnutí o krteček → Brehmův atlas zvířat → přetvoření na přijatelnou verzi pro děti
- Ocenění na filmovém festivalu v Benátkách (1957) – cena Zlatého lva
- Čtyřicet devět dílů a třináct třicetivteřinových spotů
- Jeho dvě dcery mu propůjčily hlas
- 16.5.2011 navštívil vesmír s raketoplánem Endeavour
- 5 milionů prodaných knih
- Je proslaven v Německu, Maďarsku, Polsku, Francii, Skandinávii, Číně a v Japonsku

### OSTATNÍ TVORBA

- O kohoutkovi a slepičce
- Zvědavé štěňátko
- Cvrček a housličky
- Sametka

### ocenění

- Zlatá plaketa (1999)
- Cena za celoživotní práci (2001)
- Medaile Za zásluhy o stát v oblasti kultury (2006)
- Cena města Kladna (2006)
- Zlaté srdce (2010)